

Biblioteca Județeană "Ion Heliade Rădulescu" Dâmbovița

CURIER

Revistă de cultură și bibliologie

Târgoviște ○ An XV - Nr. 2 (29) 2008

Colectivul de redacție:

Redactor șef:

Carmen Vădan, director
B.J.DB.

Redactori:

- Vlăduț Andreescu
- Loredana Spânu
- Cornel Albuț
- Ștefănescu Alexandru

Procesare computerizată:

- Mariana Briceag
- Ileana Faur

Redacția și administrația:

Str. Stelea, nr. 2
Târgoviște, Dâmbovița
130018
Tel./Fax. 0245 612316
www.bjdb.ro
office@bjdb.ro

Realizare grafică și tipar

EDITURA
CETATEA
DE SCAUN

Tel./fax. 0245 218318
www.cetateadescaun.ro
editura@cetateadescaun.ro

MESAJE, APRECIERI LA ADRESA REVISTEI „CURIER” 1

INTERFERENȚE

O jumătate de mileniu de la prima carte tipărită pe teritoriul românesc: „Liturghier - Mănăstirii Dealu - 1588” - Dumitru Bulci, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște 3

Liturghierul lui Macarie de Târgoviște (1508) - primul liturghier ortodox tipărit din lume - Î.P.S. NIFON Mihăiță, Arhiepiscop de Târgoviște și Mitropolit 6

Cinci secole de la apariția primelor tipăriri pe teritoriul românesc - Petrescu Victor 6

Târgoviște. Continuitate culturală în timp - Ion Vărăceanu 11

DEMERS BIBLIOTECAR

Biblioteca pentru toți, imperativ al cunoașterii - Adriana Boruna, Serviciul Cercetare Dezvoltare, Biblioteca Națională a României 14

Umorul în actul managerial - Lidia Kulikovski 15

Bibliotecile și Dreptul de împrumut public - Nicoleta Rahme, Serviciul Cercetare Dezvoltare, Biblioteca Națională a României 19

Bibliotecile publice în contextul noilor tehnologii de informare și comunicare - Mihaela Voinicu 20

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

Animația culturală în biblioteci. Zilele Bibliotecii - Vlăduț Andreescu, bibliotecar metodist, Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” Dâmbovița 22

Sesiune de studii și comunicări - Biblioteca Județeană Dâmbovița - Cornel Albuț, Șef serviciu Evidență, Biblioteca Județeană Dâmbovița 24

A VII -a ediție a Salonului Editorial „I. H. Rădulescu” Dâmbovița - Alexandru Ștefănescu, Șef serviciu Relații cu publicul, Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” Dâmbovița 25

Marea Unire - obiectiv fundamental împlinit și începutul unei noi perioade istorice - Anca Anghel, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” - Târgoviște 27

Nicolae Iorga și constituirea României Mari - Loredana Spînu, bibliotecar, Biblioteca Județeană Dâmbovița 28

PATRIMONIUM

Întregiri la bibliografia lui Marin Bucur - Nicolae Scurtu 31

I. D. Petrescu - primul istoric al Târgoviștei - Alexandru Ștefănescu, Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” Dâmbovița 32

Moștenirea Văcăreștilor. Un festival de literatură unic și rezonant - Petrescu Victor 35

Aurelian Trandafir - Bibliotecar Violeta Lămbescu, Biblioteca Comișani 39

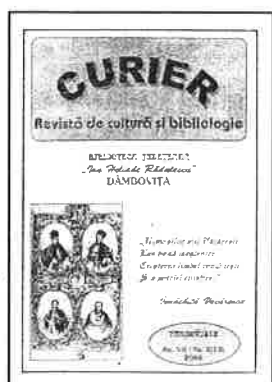
TABLETA DE SCRITOR

Arta de a te simți bine cu tine și cu ceilalți - Mircea Constantinescu 41

TINERE CONDEIE

Cultura dâmboviteană între tradiție și inovație. Imaginea tânărului scriitor în cultura dâmboviteană. - Alexandrina Dinu 42

POEZII 43

EDITORIAL

Revista „Curier” editată de Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița a ajuns, la al 15-lea an de apariție.

Inițiativa laudabilă a domnului profesor Victor Petrescu de a contribui, împreună cu celelalte reviste de specialitate la informarea și formarea noastră, la promovarea și valorificarea tradițiilor spirituale locale s-a materializat de-a lungul anilor într-o colecție care s-a bucurat de aprecierea specialiștilor, colaboratorilor și a cititorilor.

La ceas aniversar aducem mulțumiri tuturor celor care au răspuns invitației de a-și exprima în paginile revistei ideile, opiniile și propria experiență.

Cu respect față de contribuția înaintașilor noștri, la marea cultură națională, pășim înainte având încredere în noi, în parteneri și colaboratori.

Dorim ca revista noastră să răspundă cerințelor unei societăți mereu în schimbare și să fie așteptată pentru noutate, valoare, originalitate.

Carmen Vădan, Director, Biblioteca Județeană
„Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița

Aprecieri în timp asupra revistei Curier

Un sumar divers, substanțial în toate compartimentele, ne propune nr. 1 (16) din 2002 al semestrialului târgoviștean Curier. Încă de la începuturile sale, publicația și-a depășit condiția de „buletin bibliologic” pentru a deveni o publicație de cultură în sensul larg, apărută cu sprijinul intelectualității dâmbovițene, dar și al celor din zonele limitrofe sau mai îndepărtate Prin substanță, diversitatea preocupărilor, ținuta intelectuală a materialelor publicate, aria de cuprindere a colaboratorilor, Curier s-a impus în cei nouă ani de apariție ca o publicație de interes național, în ciuda resurselor modeste ce-i sunt alocate.

Emil Vasilescu. În: *Biblioteca*, Nr. 1/2003, p 26

Prezența sa în peisajul media dâmbovițean acoperă largi domenii ale vieții spirituale atât de bogată în tradiții, dar și în succese actuale din vechea cetate de scaun domnească. Un număr impresionant de colaboratori, din zonă sau din Capitală, asigură nivelul axiologic necesar unei publicații într-adevăr reprezentative. Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu”, editorul revistei, a constituit în jurul său în cei zece ani de apariție un grup redacțional dăruit muncii de calitate.

Emil Vasilescu. În: *Biblioteca*, Nr. 2/2005, p 62

În urmă cu un deceniu, Victor Petrescu a inițiat revista „Curier” din nevoia imperioasă - așa cum mărturisește în editorialul „Gânduri după un deceniu...” din cel mai recent număr - de a „face cunoscute aspirațiile, propriile experiențe de a comunica și colabora cu personalități culturale, universitare, scriitori și cercetători ai spațiului cultural dâmbovițean, cu specialiști în bibliologie sau practicieni ai biblioteconomiei”. Au fost și au rămas aceste trenduri un adevărat și eficient program editorial care au impus revista în sfera domeniului, „Curier” fiind, la această oră, una de referință, prin profesionalismul și obiectivitatea, cât și prin pasiunea și spiritul inovator cu care este realizată.

George Coandă. În: *Jurnal de Dâmbovița*, 17 ianuarie 2005, p 6.

Revista de cultură și bibliologie „Curier”, editată de Biblioteca Județeană „Ion Heliade - Rădulescu” din Târgoviște s-a impus la nouă ani de la apariție drept; un veritabil... curier al spiritualității dâmbovițene. Dovada concludentă o face și recentul număr, al 17-lea de la apariție, al cărui sumar este, ca întotdeauna, reprezentativ.

George Coandă. În: *Jurnal de Dâmbovița*, 1 august 2002, p 6.

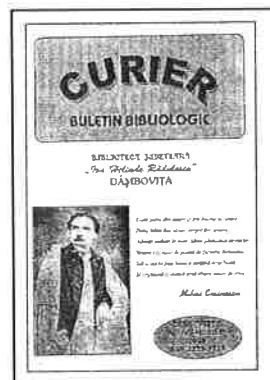
O REVISTĂ AMFITEATRU DE CUNOAȘTERE

Pentru mine, revista „Curier” este un excelent amfiteatru de Cunoaștere și Cultură. Iar într-o vreme de marasm moral și economic, o vreme de reidentificări ale ethosului nostru național, revista aceasta, inițiată acum cincisprezece ani cu pasiunea și din dorința de-a oferi lumii intelectuale târgoviștene o tribună de exprimare democratică, a fost, și a rămas un dinamic factor de coagulare a spiritualității din cetatea cituritoare de cultură renescentistă și modernă românească, dând concretețe, la o altă dimensiune de timp istoric, mesajelor de creștere continuă și reprezentativă a limbii române lăsate nouă moștenire de Ienăchiță Văcărescu și Ion Heliade Rădulescu.

Cert este un fapt de necontestat: revista „Curier” a stat și la fundamentul unui amplu fenomen „Grupul cultural de la Târgoviște: Pro Millenium”.

Și la cei cincisprezece ani de apariție merită cu prisosință urarea: **VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!**

George Coandă

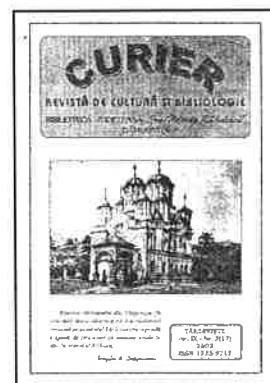

Se împlinesc 15 ani de la apariția, pe piața literaturii biblioteconomice românești, a revistei *Curier. Buletin Bibliologic*, editată de către Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița. Sub atenta coordonare a dr. Victor Petrescu, revista a reușit să se impună, abordând, de-a lungul timpului, problematica bibliotecii românești, evoluția instituției bibliotecare pe plan național și mondial. Colaboratorii revistei, nume consacrate în lumea bibliotecii românești, au asigurat, întotdeauna, un ridicat standard științific și cultural.

La ceas aniversar, colegii din Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” vă urează viață lungă și continuarea acestui proiect cultural care vine în sprijinul dezvoltării bibliotecii românești la standarde europene. La mulți ani!

Octavian Mihail Sachelarie,

Director, Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” Argeș

UN DEMERS CONFIRMAT

În urmă cu cincisprezece ani, biblioteca noastră a gândit o publicație care dorea să facă cunoscute aspirațiile și propria existență, de a comunica prin scris cu mișcarea bibliologică națională. Buletin bibliologic la început, apoi Revistă de cultură și bibliologie, „Curierul” (cu apariție semestrială) a contribuit și el în timp, alături de alte reviste târgoviștene (Eroica, Litere, Armonia) la îmbogățirea cu studii și articole, a zestrei patrimoniale culturale a meleagurilor dâmbovițene.

Nu greșim dacă afirmăm acum că revista noastră, s-a impus în peisajul local și național, ca o revistă prestigioasă din punct de vedere cultural și profesional. Colaboratorii, unii specialiști sau nume rezonante (scriitori, critici, bibliologi, universitari) atât din spațiul nostru, cât și la nivel național (din mari biblioteci și centre universitare), dar și internațional (Republica Moldova), au contribuit plener la ceea ce am afirmat mai sus.

Am dorit totodată, ca demersul nostru să fie și un instrument în pregătirea profesională a bibliotecarilor, gazdă a unor valoroase opinii, idei ale bibliotecarilor, practicieni cu vechime, care să slujească comunitățile locale în deciziile luate în vederea perfecționării sistemului educației permanente.

Ar fi multe de spus în ceea ce privește destinul revistei. Ceea ce este cert, privind retrospectiv, este satisfacția deplină a strădaniilor noastre, concretizate prin locul actual ocupat de revistă, ceea ce obligă la continuitate, la menținerea aceluiași standard calitativ, dacă nu chiar la depășirea acestuia, contribuind astfel la modernizarea demersului bibliotecar, la îmbogățirea zestrei de spiritualitate a meleagurilor dâmbovițene și nu numai.

Victor Petrescu

Interferențe culturale

O jumătate de mileniu de la prima carte tipărită pe teritoriul românesc: Liturghier – Mănăstirea Dealu – 1508

Expoziția de carte veche: *O jumătate de mileniu de la prima carte tipărită pe teritoriul românesc*, organizată de Muzeul tiparului și al cărții românești vechi și prezentată, în colaborare cu Institutul cultural român de la Praga, publicului vizitator din Cehia, este prilejuită de anul jubiliar 2008, dedicat slovei tipărite în spațiul românesc și începuturilor sale la Târgoviște – Mănăstirea Dealu, la anul 1508.

Prin această prestigioasă manifestare culturală, instituția noastră continuă valorificarea expozițională a bogatului său patrimoniu bibliofil, de carte veche românească, de carte rară, concretizată și prin alte ample manifestări de același tip din anii anteriori (*O istorie a tiparului*, București, Romexpo, 2000, 2002, *Valori bibliofile din patrimoniul cultural al județului Dâmbovița*, Târgoviște, 2002, *Carte rară și bibliofilă din colecțiile Complexului Național Muzeal "Curtea Domnească"*, Târgoviște, 2004).

În cadrul acestei expoziții s-a realizat o riguroasă selecție a patrimoniului de carte deținut de muzeul nostru, etalându-se tipărituri și facsimile manuale, din secolele XVI – XIX, obiecte de tipărit din bronz, xilografuri, folosite în ilustrarea cărților (gravuri, frontispicii, vignete), călimări de brâu, inele sigilare, elemente decorative pentru ferecătura de carte, tiparniță ș.a.

Cele peste 50 de titluri de carte veche sunt structurate cronologic, în funcție de provinciile istorice și centrele tipografice în care acestea au apărut. Sunt cărți tipărite la Târgoviște, Brașov, Sibiu, Iași, București, Bălgrad (Alba-Iulia), Snagov, Buzău, Râmnic, Buda, Blaj.

În deschiderea expoziției sunt prezente tipăriturile târgoviștene, cărțile de început ale tiparului din Țara Românească: *Liturghier*, 1508, *Octoih*, 1510, *Evangheliar*, 1512, reprezentând forma tipărită în limba slavonă, limba oficială în timpul domniei lui Radu cel Mare, a cărților bisericești de căpătâi, pentru oficierea serviciului divin în lumea ortodoxă răsăriteană. Alături de acestea sunt și cărți scoase sub îndrumarea altui tipograf sârb, Dimitrie Liubavici, exemplu fiind, *Apostolul*, apărut la Târgoviște, în 1547, care reprezintă prima comandă cunoscută de carte pentru Cetatea Sucevei din Moldova.

Coresi, călugărul de la Târgoviște, prin cărțile sale, în limba slavonă și în limba română, scoase în tipografia din Șcheii Brașovului: *Evangheliar*, 1560-1561, *Îndreptare creștinească*, 1559, *Apostol*, 1563 și

Lorinț, cu *Evangheliarul slavonesc*, apărut la Bălgrad (Alba-Iulia), în 1579, continuă demersul nostru expozițional.

Secolul al XVII-lea este prezent prin cărți de marcă pentru evul mediu românesc: *Evanghelia învățătoare*, Govora – Mănăstirea Dealu, 1642-1644, *Cazania lui Varlaam*, Iași, 1643, *Noul Testament de la Bălgrad (Alba-Iulia)*, 1648, *Mystirio*, Târgoviște, 1651, *Îndreptarea legii*, 1652, *Evanghelie*, București, 1682, *Biblia lui Șerban*, București, 1688, Dosoftei, cu a lui *Psaltire în versuri*, Uniew, 1673, *Carte sau lumină*, Snagov, 1699, etc.

Deși, în totalitatea lor, sunt cărți de cult, tipărirea acestora în limba română a constituit un factor esențial în formarea și menținerea conștiinței unității de neam și de limbă a tuturor românilor. Ideea tipăririi în limba neamului, pentru a putea circula în tot spațiul locuit de români, reiese nu numai din "predosloviile" (prefetele) acestora, dar și din modul lor de redactare. Analizând conținutul lucrării juridice tipărite în vremea lui Matei Basarab, *Îndreptarea legii*, Târgoviște, 1652 (*Pravila lui Matei Basarab*, expresie semnificativă a vechii arte grafice) și identificând aici, capitole inserate în *Cartea românească de învățătură*, apărută la Iași, în timpul lui Vasile Lupu, în tipografia bisericii Trei Ierarhi, se poate afirma că, această *Pravilă*, a lui Matei Basarab, a realizat, cu două veacuri mai devreme de unificarea politică, unitatea legislativă a celor două provincii românești: Țara Românească și Moldova.

Cartea românească de învățătură, cu cea mai mare răspândire în arealul românesc, a fost tradusă și tipărită de către mitropolitul Varlaam, la Iași, în 1643, din îndemnul domnitorului Vasile Lupu. În cuvântul

către "toată semenția românească", subliniază că, apariția acesteia, este ca un „**dar limbii românești, carte pre limba românească... de învățătură și de folos sufletelor pravoslavnicilor**”, dar făcut tuturor vorbitorilor ei. Legat de stilul folosit, se poate spune că este unul viu, limpede, cu aspect oral. Fiind adresată tuturor românilor, va contribui apreciabil la consolidarea limbii române literare și va fi întâlnită mai mult în Transilvania (dovadă fiind numărul mare de exemplare păstrate în aceste locuri), amenințată atunci de prozelitismul calvin.

Istoricul C. C. Giurescu menționa că: „**prin calitatea traducerii și răspândirea ei pe tot teritoriul românesc - fiind retipărită la Alba-Iulia, Buzău, Râmnic și București - a avut o contribuție de seamă la formarea unei limbi literare unitare**”.

Apariția tipăriturilor românești din Transilvania în secolul al XVII-lea a beneficiat de sprijinul direct al voievodului Matei Basarab, din Țara Românească. Valorificând din plin ajutorul venit din această parte de țară, eruditul mitropolit Simion Ștefan va traduce și tipări o serie de lucrări în limba română, cea mai importantă fiind, *Noul Testament de la Bălgrad*, 1648. În prefață, mitropolitul susține idei novatoare precum: acceptarea neologismelor în limba română și crearea unei singure limbi literare pentru toate ținuturile locuite de români. Spune el, folosindu-se de mijloace artistice literare: „**cuvintele trebuie să fie ca banii, că acei bani sunt buni care umblă în toate țările, așa și cuvintele: acelea sunt bune care le înțeleg toți**”.

Un loc aparte în expunere îi revine *Bibliei de la București*, tipărită prima dată în limba română, din inițiativa domnitorului Șerban Cantacuzino (1678-1688) și finalizată sub îngrijirea viitorului domn, Constantin Brâncoveanu (1688-1714), acest „**desăvârșit**” monument literar și grafic al vremii. La imprimarea acestei cărți au fost folosite traduceri din greacă ale spătarului Nicolae Milescu. Stolnicul Constantin Cantacuzino, fratele domnitorului, fost student la Padova, frații Șerban și Radu Greceanu, traducătorii din limba greacă, episcopul de Huși, Mitrofan, tipograful din vremea mitropolitului Teodosie, toți și-au dat toată osteneala să redea întregul cuprins al Vechiului și Noului Testament, în cea mai clară, simplă și armonioasă limbă românească.

Biblia de la București este „**un monument fără pereche**” (N. Iorga). Încununând activitatea religioasă din epoca lui Șerban Cantacuzino și inaugurând domnia lui Constantin Brâncoveanu, *Biblia* este rezultatul eforturilor cărturarilor români, timp de trei secole, în toate țările românești, „**pentru a înveșmânta cuvântul Domnului, în haina limbii naționale**” (Nicolae Carțoian), urmând să fie dăruită ca „**o lumină în sfeșnic, românilor de preste tot**”. Aceasta reprezintă pentru limba română, ceea ce este pentru germani, *Biblia* lui

Martin Luther (G. Călinescu). Valoarea acestei cărți, monument de limbă și cultură românească, este de renume național și european. Ea poate fi răsfoită în marile biblioteci de la curțile monarhilor europeni, în cele ale marilor universități din Bologna sau Padova, în marile biblioteci, muzee sau colecții de la noi.

La sfârșitul veacului următor, în 1795, „**smeritul între ieromonahi, Samuil Clain, din Mănăstirea Sfintei Troițe de la Blaj**”, va tălmăci din elinește și va tipări, în vremea vlădicului Făgărașului, Ioan Bob, o nouă ediție a *Bibliei*, nu pentru că cea publicată cu peste un secol în urmă, era de mult epuizată, dar pentru că găsisese într-însa, „**o foarte întunecată și încurcată așezare și întocmire a graiului românesc**”.

Seria tipăriturilor apărute în Țara Românească se continuă, în expoziție, cu *Evangheliile*, București, 1682, cu tipăriturile ivirene: *Evangheliile greco-române*, București, 1693, *Carte sau Lumină*, „**rarior corvo albo**”, cum afirmă, despre aceasta, Heladius (1718), Snagov, 1699, *Eftimie Zigabenos, Panoplia dogmatică*, Târgoviște, 1710, în grecește, *Slujba Sfintei Ecaterina și Proschinitarul Sfântului Munte*, Târgoviște, 1710, *Ceaslov*, Târgoviște, 1715.

Secolul al XVIII-lea este marcat și de „**cel mai universal spirit românesc**”, personalitate enciclopedică a vremii, mare scriitor și savant, istoric, filozof, naturalist, geograf, etnograf, compozitor și muzicolog, renascentist, contemporan cu Voltaire, cel care își va asuma, după Academia berlineză, misiunea de a înscrie cu litere de aur numele lui Dimitrie Cantemir pe cerul gloriilor europene, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, capodoperă istorică, scrisă inițial în latinește în 1730 și tradusă integral în românește, va fi tipărită la Iași în 1835-1836. Prin titlul acesteia, Dimitrie Cantemir subliniază unitatea pământului și a neamului românesc. *Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman* este cea dintâi istorie a unei împărății europene scrisă după izvoare originale și în spiritul a ceea ce va fi să însemne istoriografia modernă. Este prima istorie a unui popor european, lucrată pe baza a 150 izvoare citate științific. *Descrierea Moldovei* este o lucrare care rămâne unică în vremea sa ca monografie geografică, istorică și etnografică a unei țări și a unei nații. Cele trei cărți se constituie în opere monumentale de știință, cugetare și artă literară în același timp.

Ideea românismului și a romanității va fi continuată prin operele reprezentanților Școlii Ardelene: Samuil Micu Klein și Gheorghe Șincai, prin gramatica *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, Viena, 1780 și Buda 1805, Gheorghe Șincai, *Hronica românilor și a mai multor neamuri*, Buda, 1811, Micu Klein și Gheorghe Șincai, *Istoria, lucrurile și întâmplările românilor*, Buda 1806-1807 și Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, Buda, 1812. În Țara Românească, Ienăchiță Văcărescu va

scoate o gramatică în două ediții, la Râmnic și Viena, în 1787, *Observații* sau *Băgări de seamă asupra regulilor și orânduielelor gramaticii rumânești*, urmată la începutul secolului al XIX-lea de *Gramatica* lui I. H. Rădulescu, Sibiu, 1820, alegându-și drept model ortografia italiană.

Primele periodice în limba română tipărite, în Țara Românească, de către I. H. Rădulescu la București, în 1829: *Curierul românesc*, urmat de suplimentul literar, *Curierul de ambe sexe*, în Moldova de către Gheorghe Asachi: *Albina românească*, iar mai târziu *Gazeta de Transilvania*, scoasă de Gheorghe Barițiu la Brașov, în 1838, încheie excursul nostru expozițional de istorie a tiparului și a cărții vechi românești.

Reunirea selectivă a cărților, ce au răzbătut până la noi, în cuprinsul acestei expoziții, obligă la meditație, iar acești puțini, dar foarte importanți martori, ne invită la rigoare și respect față de istorie, cultură, carte și cărturari, față de editori și tipografi, și de artiști ilustratori. Aceste mărturii grăiesc despre un anume statut intelectual, artistic și cultural al unor epoci, a celor ce au dat tonul și au creat modele pentru semenii lor.

Liturghier, Macarie, Mănăstirea Dealu, 1508 (facsimil manual)

Octoih, Macarie, Mănăstirea Dealu, 1510 (facsimil manual)

Evangheliar, Macarie, Mănăstirea Dealu, 1512 (facsimil manual)

Molitvenic, Dimitrie Liubavici, Târgoviște, 1545 (facsimil manual)

Apostol, Dimitrie Liubavici, Târgoviște, 1547 (facsimil manual)

Întrebare creștinească, Coresi, Brașov, 1560 (facsimil manual)

Tetraevanghel, Coresi, Brașov, 1560 - 1561 (facsimil manual)

Apostol, Coresi, Brașov, 1563 (facsimil manual)

Octoih, Coresi, Brașov, 1574 (facsimil manual)

Evangheliar slavonesc, Alba-Iulia, 1579 (facsimil manual)

Carte românească de învățătură (Cazania lui Varlaam), Iași, 1643

Evanghelie învățătoare, Mănăstirea Dealu, 1644

Noul Testament de la Bălgrad, Alba-Iulia, 1648

Mystirio, Târgoviște, 1651 (facsimil manual)

Îndreptarea legii, Târgoviște, 1652

Psaltirea în versuri, Dosoftei, Uniew, 1673 (facsimil manual)

Liturghier, Iași, 1679 (facsimil manual)

Viața și petrecerea sfinților, Dosoftei, Iași, 1682

Evanghelie, București, 1682

Sicriul de aur, Sebeș, 1683 (facsimil manual)

Biblia lui Șerban, București, 1688

Evanghelie greco-română, București, 1693

Carte sau lumină, Snagov, 1699

Octoih, Buzău, 1700

Psaltirea arabă, Alep, 1706 (facsimil manual)

Slujba Sfintei Ecaterina, Târgoviște, 1710 (facsimil manual)

Octoih, Târgoviște, 1712

Ceaslov, Târgoviște, 1715 (facsimil manual)

Molitvenic, Râmnic, 1730

Hronicul vechimei a româno-moldo-vlahilor, Dimitrie Cantemir, 1730 (facsimil manual)

Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman, Dimitrie Cantemir, 1756 (facsimil manual)

Descrierea Moldovei, Dimitrie Cantemir, Frankfurt și Leipzig, 1771 (facsimil manual)

Observații sau Băgări de seamă asupra regulilor și orânduielelor gramaticii rumânești, Ienăchiță Văcărescu, Râmnic, 1787

Supplex libellus Valachorum Transsilvaniae, Sibiu, 1791 (facsimil manual)

Esopia, Sibiu, 1795 (facsimil manual)

Biblia, Blaj, 1795

Istoria, lucrurile și întâmplările românilor, Samuil Micu Klein, Buda, 1806-1807 (facsimil manual)

Elementa lingua daco-romaniae sive valachicae, Viena, 1780 (facsimil manual)

Hronica românilor și a mai multor neamuri, Gheorghe Șincai, Buda, 1808-1811 (facsimil manual)

Istoria pentru începutul românilor în Dachia, Petru Maior, Buda, 1812 (facsimil manual)

Noul Testament, St. Petersburg, 1817

Legiuirea lui Caragea, București 1818

Gramatica, I. H. Rădulescu, Sibiu, 1828

Albina românească, Iași, fondator Gheorghe Asachi, 1829

Curierul românesc, București, fondator I. H. Rădulescu, 1829

Elemente de geometrie, București, tipografie I. H. Rădulescu, 1837

Gazeta de Transilvania, Brașov, fondator George Barițiu, 1838 (facsimil manual)

Regulamentul Organic, București, 1847

Coliba unchiului Tom, tipografia Buciumul românesc, Iași, 1853

Curs de igienă populară, București, 1857

Biblia sacră, I. H. Rădulescu, Paris, 1858

Curierul de ambe sexe, București, fondator I. H. Rădulescu, 1862

Gazeta Teatrului Național, București, fondator I. H. Rădulescu

Evanghelie cu ferecătură, secol XIX

Tiparnița, secol XVIII

Obiecte de tipărit pentru ilustrația de carte

Călimări de brâu și alte obiecte de cult pentru agrementarea expoziției.

Dumitra Bulei,

Muzeul Tiparului și al Cărții Vechi Românești,

Complexul Național Muzeal

„Curtea Domnească” Târgoviște

Liturghierul lui Macarie de Târgoviște (1508) - primul liturghier ortodox tipărit din lume

Cetatea Târgoviștei se descoperă astăzi, atât omului simplu, dar și cercetătorului, nu doar ca fiind vechea capitală și reședință a mitropoliților Țării Românești, dar și locul unde s-a tipărit primul Liturghier ortodox din lume, ceea ce arată nu doar forța spiritualității și culturii noastre creștine și românești, dar și generozitatea și rolul de slujitoare a unității creștine și ortodoxe, pe care îl are, încă din vechime, Ortodoxia românească.

Anul acesta (2008) se împlinesc cinci secole de când Ieromonahul Macarie ne-a dăruit lumină din lumina tiparului lui Gutenberg, făcând ca propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu să capete mai multă putere și strălucire. De aceea, activitatea tipografică a marelui Macarie este cu adevărat meritorie dacă ținem seama de epoca în care el a activat, perioadă deosebit de grea pentru creștinii răsăriteni, când puterea semilunei se afla într-o perioadă de maximă strălucire, iar popoarele asuprite cu greu făceau față stăpânirii otomane.¹

Activitatea călugărului tipograf Macarie se înscrie în curentul de înnoire religioasă și de efervescentă culturală care va constitui fundalul rezistenței creștine din sud-estul Europei, început de Radu cel Mare și continuat de Neagoe Basarab²

Înființarea tipografiei în Țara Românească nu poate fi cercetată independent de cerințele societății din vremea respectivă, de contextul cultural, social și economic, constituindu-se ca o parte integrantă a unui fenomen european, o reflectare a acestuia pe plan local și nicidecum o apariție izolată, întâmplătoare, ruptă de dezvoltarea culturală europeană.

De la Cetinje, Ieromonahul Macarie a sosit în Țara Românească la invitația lui Radu cel Mare, unde a fost primit cu multă bunăvoință, ca și mulți alți cărturari luminați de peste Dunăre la curtea lui Radu cel Mare, pentru înființarea unei tipografii. Cărțile tipărite în Țara Românească sunt obișnuitele texte bisericești, texte traduse odinioară din limba greacă în limba slavonă și copiate în manuscrise pentru folosința românilor care adoptaseră ritul slavon. În tiparnița de la Dealu, Macarie scoate trei tipăriri: un **Liturghier** (1508), un **Octoih** (1510) și un **Evangeliiar** (1512). Liturghierul macarian are o dublă însemnătate: **este prima carte românească tipărită și prima ediție a acestei cărți de cult în limba slavonă.**

Tipărirea *Liturghierului* a început încă din anul 1507 „din porunca domnului Io Radu Voievod căruia să-i fie pomienirea vecinică”³. Imprimarea și finisarea tiparului s-au executat cu sprijinul financiar și moral al

noului domn, „Io Mihnea mare voievod a toată țara Ungrovlahiei și a Podunaviei, fiul marelui Io Vlad voievod, în primul an al domniei lui, trudindu-se pentru aceasta smeritul ieromonah Macarie. În anul 7016, crugul soarelui⁴ 16, al linei 5, indictionul⁵ 11, luna noiembrie 10 zile,, fapt ce reiese din epilogul cărții.⁶

Aceste indicații din titlu arată tutela domniei și a Bisericii asupra tiparului, iar curtea domneasca se afla atunci la Târgoviște, și chiar patriarhul Nifon nu putea să fi stat în altă parte.

La sfârșitul liturghiilor din *Liturghier* se află tipărite unele rânduiele: *Povățuirea către preoți a Sf. Vasile cel Mare*; rânduiala Proscomidiei (partea Sf. Liturghii în care preotul pregătește pâinea și vinul pentru Sf. Împărtășanie); Liturghiile: a Sf. Ioan Gură de Aur (acest titlu lipsește din tabla de materii, unde este reunit din greșeală sub un singur titlu cu capitolul precedent), a Sf. Vasile cel Mare și a Darurilor Înainte Sfințite și alte câteva rânduiele obișnuite: rânduiala binecuvântării colivei, rugăciunile de la Vecernie, Utrenie etc. Trebuie, de asemenea, amintite rânduiala Litiei (acest titlu lipsește din tabla de materii, unde această rugăciune este indicată sub titlul *Rugăciunea spusă duminica, după canonul Treimii*) sau „*rugăciunea pentru apărarea țării*”.

În acest sens *Liturghierul* lui Macarie din 1508 reprezintă o formă rară a liturghierului slav, prin prezența *Învățăturii Sfântului Vasile cel Mare* pentru preoți, care se găsește numai în manuscrisul 651 de la **Matei Basarab**. De asemenea, unele rugăciuni prezente la sfârșit sunt foarte rare și se regăsesc numai în textul slav al unui manuscris din secolul al XVI-lea de la Mănăstirea Bistrița. Aceasta nu trebuie să ne ducă cu gândul că *Liturghierul* a apărut la Bistrița, întrucât Bistrița era ctitoria boierilor Craiovești, iar promotorul tiparului este Radu cel Mare și inclusiv stema Țării Românești, aflată pe această carte, leagă

tipăritura de curtea domnească sau, mai curând, de Mănăstirea Dealu, ctitoria domnului, decât de Bistrița.

Liturghierul din 1508 are 128 foi (256 p.) și este numerotat pe caiete. Primele patru foi nu sunt numerotate, urmând 15 caiete a opt foi care sunt numerotate cu cifre chirilice. Ultimul caiet are 4 foi. Aspectul exterior al **Liturghierului** lui Macarie este acela al unei cărți frumoase, de lux, dar la o atentă cercetare se constată că este o tipăritură neglijentă, cu numeroase greșeli de tipar și omisiuni din text, ceea ce certifică faptul că tipografia din Țara Românească nu atinsese un grad înalt de perfecționare, neavând o tradiție tehnică în acest sens.

Macarie a fost creator de tradiție autohtonă definind specificul tiparului chirilic la români în contextul întregului tipar chirilic din Europa secolului al XVI-lea. Ornamentele **Liturghierului** macarian dovedesc unele influențe bizantine, dar mai ales asemănări cu manuscrisele moldovenești, nu numai prin faptul că în frontispicii apare, în diferite variante, stema Țării Românești, ci și prin modalitatea deosebită de ornamentare a cărții, preluată, după cum am spus, de la cartea manuscrisă, autohtonă. Transpunerea elementelor de ornare ale cărții manuscrise locale în cartea tipărită apare firească, deoarece **Liturghierul** este cartea bisericească de cult, care a fost tipărită pentru prima dată în întreg tiparul chirilic european de către Macarie în Țara Românească⁷.

Liturghierul lui Macarie din 1508 a fost o carte vie care a stat la baza slujbei religioase în Țara Românească și Transilvania până la introducerea limbii române în Biserică. Prin reeditări și copieri a avut o vastă răspândire în timp și spațiu. Ca o operă de cultură de la începutul scrisului tipărit a jucat un rol important în istoria culturii noastre în perioada medievală. El și reeditările lui au pătruns până în satele transilvănene, în bisericile și schiturile din munți, fiind de folos timp de 100 de ani. Despre puține cărți din vechea noastră cultură se poate spune același lucru. Numai **Pravila lui Matei Basarab** tipărită la Târgoviște, în 1652, sau **Cartea românească de învățătură**, apărută la Iași în 1643, au avut în secolul următor o așa răspândire în timp și spațiu. Pe lângă rolul fundamental jucat de cărțile lui Macarie în țară - model artistic al întregii arte tipografice din secolul al XVI-lea - trebuie avut în vedere și rolul de legătură și apropiere de țările slave ortodoxe, în special slavii de sud, sârbi și bulgari. Răspândirea **Evangheliarului** lui Macarie la aceste popoare, reeditarea de două ori a textului în Serbia, în timpul sec. al XVI-lea, constituie un capitol al unității culturale româno-slave în acele vremuri în care literatura slavă reunea într-o circulație neîntreruptă pe români și pe slavi. Toate acestea conferă un loc aparte

Liturghierului lui Macarie și în general operei sale tipografice din Țara Românească în istoria culturii feudale din sud-estul Europei.

Apariția tiparului în Țara Românească la începutul secolului al XVI-lea reprezintă un act de cultură și civilizație, exprimând nivelul la care ajunsese dezvoltarea culturii românești din acea vreme, dar și contribuția Bisericii Ortodoxe la propășirea neamului românesc, în special, și a culturii, în general. Inspirat din tradiția manuscriselor locale și din experiența europeană în domeniul tiparului chirilic, tiparul macarian din Țara Românească a ocupat un loc de frunte în ceea ce a însemnat dezvoltarea culturală sud-est europeană.

Î.P.S. NIFON Mihăiță,
Arhiepiscop și Mitropolit

NOTE

1. Ioan-Radu Mircea, Primele tipărituri chirilice și incunabulul cracovian de la Brașov în: "Târgoviște - cetate a culturii românești: lucrările sesiunii științifice din 21-23 decembrie 1972: studii și cercetări de bibliofilie, Muzeul Județean Dâmbovița, București, Ed. Litera, 1974, p.121

2. ***Viața și acatistul Sf. Ierarh Nifon al II-lea, Patriarhul Constantinopolului și Mitropolitul Țării Românești, Arhiepiscopia Târgoviștei, 2008, p.22

3. Ibidem

4. Crugul soarelui - este o perioadă cronologică de 28 ani, după a cărei împlinire zilele săptămânii cad pe aceeași dată de lună.

5. Biserica prăznuiește Indictul ("Indiction" la români înseamnă: poruncă și arătare) la 1 septembrie și pentru că în această zi a intrat Iisus Hristos în Sinagoga iudeilor. De asemenea, tradiția spune că și poporul evreu a intrat în Țara Făgăduinței în această lună de Septembrie.

6. B.R.V., Tom I, pp.6-7

7. Sweipolt Fiol a tipărit la Cracovia în 1491 următoarele cărți de cult bisericesc: Octoih, Ceaslov, Triod de post, Triod Penticostar și Psaltirea. Ieromonahul Macarie a tipărit la Cetinje între 1493 și 1496 următoarele cărți: Octoih, Psaltire și Molitvelnic.

BIBLIOGRAFIA

*****Liturghierul** lui Macarie, cu un studiu introductiv de P.P. Panaiteșcu, Ed. Academiei, București, 1961.

*****Viața și acatistul** Sf. Ierarh Nifon al II-lea, Patriarhul Constantinopolului și Mitropolitul Țării Românești, Arhiepiscopia Târgoviștei, 2008.

BRANIȘTE, Ene, „**Liturghierul** slavon tipărit de Macarie în 1508”, în rev. „B.O.R.”, anul LXXXVI (1958), nr. 10-11.

CARTOJAN, Nicolae, *Istoria literaturii române vechi*, vol. I., București, 1940.

DEMÉNY, L.; SIMONESCU, Dan, Un capitol important din vechea cultură românească (Tetraevanghelul, Sibiu, 1546), în "Studii și cercetări de bibliologie", Supliment la nr. 1 pe anul 1965.

GIURESCU, Constantin C.; GIURESCU, Dinu C., *Istoria românilor*, București, Ed. Albatros, 1975.

MARINOIU, C., **Liturghierul** lui Macarie, Râmnicu-Vâlcea, Ed. Almarom, 2004.

MIRCEA, Ioan-Radu, Primele tipărituri chirilice și incunabulul cracovian de la Brașov, în: "Târgoviște - cetate a culturii românești: lucrările sesiunii științifice din 21-23 decembrie 1972: studii și cercetări de bibliofilie", Muzeul Județean Dâmbovița, București, Ed. Litera, 1974.

MOLIN, V., Precizări în legătură cu tipărirea de cărți slavobisericești de la Cracovia, în BOR LXXXVI (1958), nr.10-11.

TOMESCU, Mircea, *Istoria cărții românești de la începuturi până în 1918*, București, Ed. Științifică, 1968.

Cinci secole de la apariția primelor tipărituri pe teritoriul românesc

În perioada dezvoltării societății feudale pe pământ românesc consolidarea autorității domnești duce la măsuri politico-administrative, precum și la o importantă activitate pe tărâm cultural.

Asistăm la un proces de unificare a culturii feudale la curțile voievozilor, care-și exercită din ce în ce mai mult dominația asupra întregului teritoriu pe care-l stăpânesc. Acestea devin principalele centre de cultură odată cu desăvârșirea procesului de centralizare fiscală, administrativă și militară.

Pe lângă ele, precum și pe lângă curțile boierești și bisericesti, se depunea o rodnică activitate, cultura prezentându-se fie ca literatură bisericească (exclusiv pentru necesitățile bisericii), fie ca literatură istorică.

La sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea, cultura feudală cunoaște o perioadă înfloritoare. Este perioada ctitorilor de biserici, a capodoperelor arhitecturale din Țara Românească și Moldova (mănăstirile din nordul Moldovei, mănăstirea Argeșului, mănăstirea Dealu), a manuscriselor de o deosebită valoare artistică, de la curtea lui Ștefan cel Mare, a culmii literaturii medievale (*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*), a folosirii, din ce în ce mai consecventă a limbii române în scris.

În acest context, de puternic avânt cultural, trebuie încadrat și fenomenul apariției, la începutul secolului al XVI-lea, în Țara Românească, a *tiparului*, ca rod al unui nivel superior de viață economică, social-politică și, după cum vedem, și culturală.

Despre acest moment, de o deosebită importanță în viața culturală a poporului român, au scris mult o serie de cercetători atât din țară, cât și de peste hotare¹. El a stârnit, de asemenea, numeroase controverse, concluziile fiind diferite (la multe

dintre ele se vor face referiri, în cele ce urmează).

Trebuie interpretat ca o consecință a dezvoltării interne a societății românești, într-o strânsă interdependență cu cea a popoarelor balcanice vecine și a întregului context european.

Epoca înfloririi culturii europene, a marilor creații ale Renașterii, cunoaște în cea de a doua jumătate a secolului al XV-lea, o invenție epocală: apariția tiparului cu litere mobile.

Acest mod de tipar se răspândește apoi cu repeziciune în toate țările lumii, contribuind din plin la dezvoltarea culturală și spirituală a popoarelor. La sfârșitul secolului al XV-lea (1483), la Veneția, apare și prima carte imprimată în *glagolitic*. O vie activitate tipografică se desfășoară apoi la Cracovia, unde, începând cu 1491, Schweipolt Fiol tipărește primele cărți în slavonă cu caractere chirilice².

Tipărirea cărților slavone cu caractere chirilice, fiind în scurt timp interzisă de către biserica catolică, în Polonia, va fi reluată de slavii din sud-estul Europei, ca o necesitate imperioasă pentru biserica ortodoxă de aici. Astfel, în Muntenegru (la Cetinje) va funcționa între 1493-1496 o nouă tipografie cu caractere chirilice, datorită străduințelor voievodului Gheorghe Cernoievici și a ieromonahului Macarie³. Ea își încetează activitatea, în 1496, din cauza invaziei turcilor în peninsula Balcanică, Muntenegru pierzându-și independența.

Istoria tiparului chirilic consemnează Țara Românească (1508) ca cel de al treilea centru din Europa, fiind urmat apoi de Praga (1517), Veneția (1519 - fondator fiind Bojidar Vukovici), Wilno (1525 - fondator fiind Francisk Skorina) etc.

Apariția primelor tipărituri pe teritoriul românesc⁴, a format obiectul unor studii ale cercetătorilor români și străini, problemele legate

de acest fenomen fiind numeroase și nu pe deplin clarificate.

Una dintre cele mai discutate se referă la *locul unde s-au tipărit aceste cărți*, ce poartă stema Țării Românești.

Unii cercetători au susținut ideea tipării primelor cărți în limba slavă, în afara granițelor, la Veneția⁵, sau a provenienței, din acest centru, a materialului tipografic.

Marea majoritate însă, sunt adepții ideii că tiparul nu este o simplă transplantare a celui chirilic de la Cracovia, Cetinje sau Veneția, ci este rezultatul dezvoltării societății românești⁶.

În emiterea acestor ipoteze s-a ținut cont, în primul rând, de considerațiile privind tehnica tipografică și mai puțin de cele de ordin social-economic și cultural care sunt primordiale, după opinia noastră.

Astfel, ideea provenienței materialului tipografic, precum și cea a tipării cărților la Cracovia, nu se fundamentează științific.

După cum am arătat, la Cracovia, s-au tipărit primele cărți slavone cu literă chirilică. Dacă primele tipărituri apărute pe teritoriul românesc, ar fi în legătură cu acest important centru cultural, ele ar fi apărut, desigur, în Moldova și nu în Țara Românească, deoarece aceasta, încă din timpul lui Ștefan cel Mare, întreținea strânse legături economice și culturale cu Polonia. De asemenea, aici exista o veche tradiție, copiii manuscriselor ajungând la o mare artă miniaturistică⁷.

Analizând comparativ materialul tipografic, precum și tehnica imprimării (tiparul, hârtia, ornamentația, legătoria), Ludovic Demény⁸ a ajuns la concluzia că între tipografia chirilică a lui Schweipolt Fiol de la Cracovia și cea a lui Macarie, din Țara Românească, nu există nici o legătură din punct de vedere tehnic. Dacă Macarie ar fi tipărit la Cracovia, unde, după

opinia cercetătorului bulgar Peter Atanasov⁹, ar fi desfășurat o activitate bogată ea nu rămânea neconsemnată în documentele de arhivă existente aici. De asemenea, tipăriurile cracoviene sunt redactate pe baza textelor slave orientale, cele macariene folosind bulgara, de origine sud-slavă.

Apariția tiparului în Țara Românească trebuie încadrată în istoria generală a dezvoltării sociale și culturale. La sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea asistăm la consolidarea puterii feudale.

În cadrul acestui program de centralizare a puterii, domnul a căutat să atragă de partea sa biserica ortodoxă, scoțând-o de sub influența boierilor, transformând-o apoi într-un instrument material și spiritual necesar puterii domnești. În Moldova, Ștefan cel Mare începe acest proces mai devreme, ridicând numeroase biserici, încurajând activitatea de copiere a cărților de cult, manuscrisele lucrate aici fiind de o deosebită valoare artistică. Același lucru va face, puțin mai târziu, către sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea și Radu cel Mare în Țara Românească, care înalță mănăstirea Dealu, din preajma Târgoviștei, organizează viața bisericească cu ajutorul fostului patriarh al Constantinopolului, Nifon, devenit mitropolit al Țării Românești, înființează noi episcopii (Râmnic și Buzău).

S-a ivit necesitatea, din ce în ce mai imperioasă, ca biserica ortodoxă să beneficieze de cărți necesare cultului. Manuscrisele lucrate de călugări în mănăstiri, nu mai puteau satisface noile cerințe, fiind totodată și foarte scumpe.

La Târgoviște, de altfel, în vremea domniei lui Radu cel Mare, se crease un mediu de cultură înaltă, oglindit și în convorbirea călătorului italian Francesco Della Valle, cu călugării de la Mănăstirea Dealu, aceștia amintindu-i italianului despre originea noastră romană¹⁰. Înflorirea culturală era o consecință firească a progresului realizat de întreaga societate feudală.

Pe plan extern, Țara Românească își dezvoltă relațiile de prietenie cu popoarele sud-dunărene (Serbia, Muntenegru), întreține un comerț înfloritor cu diverse orașe transilvănene (Sibiu, Brașov) și chiar cu centre mai îndepărtate (Veneția, Lipsca). Aproape asemănător din punct de vedere

social-economic și cultural cu Țările Române, se dezvoltau la sfârșitul secolului al XV-lea și statele slave vecine: Muntenegru, Serbia, Ucraina, cu care Țara Românească și Moldova aveau strânse legături, mai ales economice și culturale.

Apariția tiparului românesc trebuie pusă în legătură cu relațiile existente între Țara Românească și voievodatul Muntenegrului. La sfârșitul secolului al XV-lea, acesta cunoștea de asemenea o perioadă înfloritoare sub domnia lui Gheorghe Cernoievici (care se intitula domn de Zeta). El promova o politică de independență, mai ales după 1490, sprijinindu-se pe ajutorul Veneției, cu care comunică prin Portul Cattaro, având și legături de rudenie (era căsătorit cu o nobilă venețiană, Elisabeta, fiica lui Antonio Erizzo)¹¹. Aceste legături au fost, credem, determinante în inițiativa sa de a instala o tipografie în Muntenegru în preajma reședinței domnești (Cetinje), la Ovod¹² (mănăstire ctitorită de tatăl său, la 12 km depărtare). Ea a fost în scurt timp mutată la mănăstirea din Cetinje. Venețienii dețineau pe atunci supremația, nefiind dispuși să înstrăineze meșteșugul tiparului, care era o cale aducătoare de venituri. După introducerea lui, în 1470, de către Nicolas Jensen, Veneția devine în scurt timp, cel mai mare centru tipografic european. El se înscrie în marele circuit economic făcut de statul venețian cu celelalte state vecine, producția de carte depășind, evident, necesitățile

și posibilitățile de plasament local. Așa se explică, credem, înființarea unor secții în celebrele tipografii ale lui Andreas Torresano și Aldo Manuzio, ca cea slavă, glagolitică; ebraică etc.; aceasta este probabil rațiunea care va conduce la înființarea unor tipografii, cu material venețian și cu meșterii formați aici, în diverse centre din Europa, cu care Republica întreținea legături comerciale¹³.

După cum am arătat mai sus Cetinje era unul din aceste centre. Odată cu pătrunderea turcilor în Muntenegru (1496) și cu supunerea lui, familia Cernoievici este nevoită să se exileze împreună cu o serie întreagă de cărturari aflați la curte. O parte găsește adăpost la Veneția, după care se îndreaptă spre curtea voievodală din Târgoviște¹⁴. Printre ei se afla probabil și ieromonahul Macarie, adus aici de ieromonahul Maxim, viitor mitropolit al Țării Românești. Găsind condiții favorabile, domnul și biserica fiind direct interesați în apariția cărților religioase de cult, organizează la ctitoria lui Radu cel Mare, Mănăstirea Dealu, o tipografie de sub teascurile căreia ies, între 1508-1512, primele cărți slavone tipărite pe teritoriul românesc.

Și în privința locului unde s-au tipărit aceste cărți în Țara Românească, părerile diferă, fiind împărțite între Târgoviște, ca reședință domnească și Mănăstirile Dealu și Bistrița¹⁵. Deși la Mănăstirea Bistrița au fost găsite majoritatea

exemplarelor *Liturghierului*¹⁶, acesta fiind în acea vreme un important lăcaș de cultură, credem totuși că locul unde au apărut tipăriturile macariene, nu putea fi decât la Târgoviște, ca reședință domnească, sau împrejurimile ei. Aici era centrul vieții social-economice, politice, al celei religioase, ori un astfel de meșteșug de o deosebită valoare și importanță pentru acel timp, fiind și un privilegiu domnesc, nu și-ar fi găsit alt loc decât în capitala țării. De asemenea, ipoteza instalării tipografiei la Mănăstirea Dealu este cea mai aproape de adevăr, domnul Radu cel Mare vrând să dea și prin acest fel o nouă strălucire ctitoriei sale¹⁷.

O problemă, de o deosebită importanță, la care s-a încercat să se răspundă este cea a *originii materialului tipografic*. Dintre părerile expuse merită a fi luate în considerație cele care afirmă că materialul tipografic ar fi turnat la Veneția sau lucrat manual în țară. Analizând comparativ tipăriturile românești și cele venețiene, Virgil Molin și Dan Simonescu au ajuns la concluzia că începuturile tiparului românesc sunt strâns legate de tiparul venețian, având la bază o muncă și o tehnică originară venețiană¹⁸. În finalul studiului Dan Simonescu se întreabă, pe bună dreptate, de ce cărțile, în ipoteza tipăririi lor la Veneția, nu au lăsat nici o mențiune în bogata arhivă venețiană dintre 1508-1512¹⁹. Este probabil faptul că Macarie, care după cum am văzut avusese strânse contacte cu tipografiile venețiene, să se fi folosit de experiența căpătată aici. Dar neexistând nici un fel de informații care să ateste faptul că la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea s-ar fi tipărit acolo cărți cu caractere chirilice²⁰, credem că litera, ca și ornamentațiile, sunt săpate în țară, având caracteristici poligrafice proprii, specifice, curat românești, care și aveau corespondent în manuscrisele moldovene de la începutul secolului al XV-lea²¹.

Cert este că primele tipărituri au fost rezultatul politicii de întărire și atragere a bisericii ortodoxe pentru

sprijinirea acțiunii de centralizare a statului feudal. Ele se adresau tuturor românilor, mai mult chiar, întregului sud-est european ortodox (sârbi, bulgari, ruși), devenind astfel cărți fundamentale ale bisericii (*Liturghierul*, *Evanghelia*, de exemplu)²².

„Modelul editorial-tipografic macarian” a avut o certă influență asupra cărții românești a secolului al XVI-lea, atât în cea manuscrisă, cât și în cea tipărită (Filip Moldoveanu, Coresi și Lorinț, mai ales în *Tetraevangheliarele* ieșite de sub teascurile ultimilor doi meșteri, în Țara Românească și Transilvania). Astfel, au fost semnalate din colecțiile Bibliotecii Academiei manuscrisele slave nr. 228 și 651, copii ale *Liturghierului* (primul din secolul al XVI-lea și provenind de la biblioteca Mănăstirii Bistrița), o încercare neîndemnatică de copiere (ms. slav nr. 503) a *Tetraevangheliarului* precum și un manuscris din colecțiile Bibliotecii Academiei, filiala Cluj-Napoca (ms. slav nr. 4), cu o ornamentație foarte înrudită cu cea a tiparului macarian²³.

Cât privește ecoul extern al tiparului macarian, în aria culturală sud-slavă, acesta constituie un capitol important al relațiilor româno-sârbe. Comparăția cu produse ale tiparnițelor mănăstirești de la Goražde, Rujan, Belgrad și Mrkšina a evidențiat *influența macariană sub aspect ornamental* și a permis o concluzie semnificativă: „tiparul macarian de la începutul secolului al XVI-lea a exercitat o puternică înrăurire asupra tiparului chirilic sud-dunărean din întreg acel secol”²⁴.

Referitor la prima carte tipărită în spațiul românesc, Mario Ruffini afirma că *Liturghierul* de la 1508 are un loc distinct nu numai în istoria tipografiei Europei sud-orientale, ci ocupă și un loc important în istoria culturală și religioasă a timpului²⁵.

NOTE

1. Dintre ei amintim: Nicolae Iorga, Alexandru I. Odobescu, Nicolae Cartoian, Sextil Pușcariu, Ioan Bianu, Alexe Procopovici, P.P. Panaitescu, Mircea Tomescu, Dan Simonescu, Virgil Molin, Barbu Teodorescu, Ludovic Demény, Damaschin Mioc, Livia Bacăru; dintre

cercetătorii străini: Karataev, Iosip Bodalič, Dajan Medacovič, V. Jagić, A.I. Sobolevski, Peter Atanasov.

2. Istoria tiparului consemnează 5 cărți tipărite la Cracovia (*Octoihul*, *Ceaslovul* – datate 1491, *Triodul Coventi* și *Triodul Penticostar*; a cincea, *Psaltirea*, nu este descoperită, cunoscându-se despre ea doar mențiunea dintr-o publicație a anului 1721).

3. S-au tipărit 6 cărți slavone: *Octoihul* (în două părți 1493-1494, ce constituie un volum) din care se cunosc azi 2 exemplare complete, aparținând Muzeului de istorie și mănăstirii din Cetinje, *Psaltirea* (1495), *Molitovenicul* (1494) – din care se cunosc și sunt păstrate exemplare (Zagreb, Belgrad); *Ceaslovul* și *Evangheliarul*, din care nu se cunoaște nici un exemplar.

4. Macarie va tipări în Țara Românească, la Târgoviște: *Liturghierul* (1508), *Octoihul* (1510), *Tetraevangheliarul* (1512).

5. Primul care a susținut această idee, în 1861 fiind Alexandru I. Odobescu, urmat de G. Ionescu, iar recent de Virgil Molin (vezi *Venise, berceau de l'imprimerie glagolitique et cyrilique*. Estrato da *Studi veneziani* – XII, 1966, Leo Olschki – Editore, Firenze, 98 p. și Virgil Molin, Dan Simonescu *Tipăriturile ieromonahului Macarie pentru Țara Românească în Biserica Ortodoxă*, LXXVI, 1958, p. 1008-1034).

6. Pentru Țara Românească ca loc al tipăriturilor pledează: B. P. Hașdeu, Nerva Hodoș, Nicolae Iorga, P. P. Panaitescu, Dan Simonescu, Mircea Tomescu, Ludovic Demény etc.

7. Dintre cei ce continuă scrierea de mână se remarcă: Grigore Țamblac, Gavriil Uric.

8. L. Demény, *L'imprimerie cyrilique de Macarios de Valachie* – „Revue Roumaine d'Histoire” t. III (1969), nr. 3, p. 549-574.

9. Peter Atanasov, *Les premiers livres slavo-bulgares imprimés*. în: „Известия на Държавна библиотека „В. Коларов” Sofia, 1959, p. 255 și *L'imprimerie en Roumanie et les Bulgares de Brașov au XVI-e siècle* (La collaboration culturelle bulgare-roumaine au XIV-e siècle), în: „Etudes Balkaniques”, 1967, nr. 6, p. 124.

10. Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol. I, 1928, p. 92.

11. Nicolae Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, vol. I, București, 1940, p. 53-55.

12. În privința locului tipografiei muntenegrene, părerile sunt împărțite, majoritatea fiind însă de acord că ea a funcționat mai întâi al Ovod, apoi la mănăstirea din Cetinje (P. Safarik, V. Jagić, L. Stoianović, Iosip Balalič, D. Medacovič etc.).

13. Pot fi citate: Cetinje (Muntene-gru), Senj (Croatia), la sfârșitul sec. al XV-lea, pentru ca apoi, la începutul sec. al XVI-lea, numărul lor să sporească: Goražde (1519-1523), Rujan (Uzice) (1536-1537), Gračanica (1538-1539) etc. (după Iosip Badalič – *Yugoslavica Usque ad annum MDC* – 1960, Baden-Baden-Germany).

14. Controverse s-au purtat și în jurul identificării persoanei lui Macarie, a vieții acestui tipograf. Deși nu face obiectul studiului nostru, suntem de părerea celor care susțin (N. Iorga, P. P. Panaitescu, Mircea Tomescu, Damaschin Mioc etc.) identitatea dintre Macarie, tipograful de la Cetinje și cel din Țara Românească.

15. Mănăstirea Bistrița din nordul Olteniei, ctitorie a Craioveștilor, bătută cu tunurile de Mihnea, cum spun cronicile, la 1509.

16. P.P. Panaitescu, *Liturghierul lui Macarie* (studiu introductiv) - București, Ed. Academiei, 1961, (p. II, III).

17. Dintre cercetători, Alexandru Obobescu, optează pentru Mănăstirea Dealu sau Veneția, Enmille Picot - Târ-

goviște, Nicolae Iorga - Târgoviște, Dealu sau Bistrița - G. Pascu - Târgoviște etc.

18. V. Molin, D. Simonescu, *Tipăriturile ieromonahului Macarie pentru Țara Românească*. În *Biserica Ortodoxă Română*, LXXVI (1958), nr. 10-11, p. 1005-1034.

19. *Ibidem*.

20. Primele cărți venețiene cu caractere chirilice provin din tipografia lui Bojidar Vuković, 1519.

21. P.P. Panaitescu, *Liturghierul lui Macarie - 1508*, București, 1961 și Ludovic Demény, *L'imprimerie cyrilique de Macarie de Valachie*. În *„Revue roumaine d'histoire”* VII (1969), nr. 3, p. 572.

22. P. P. Panaitescu, *op. cit.*

23. I. Iufu, *Manuscrisele slave din bibliotecile din Transilvania și Banat*. În: Ro-

manoslavica, VIII, 1963, p. 453 - 454, nr. 2; Corina Nicolescu, *Miniatura și ornamentul*, nr. 51, reproducere alb-negru, fig. 34.

24. Demény Lajos; Lidia A. Demény, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*, p. 37 - 43, unde se formulează concluzia că „tiparul macarian din Țara Românească este un produs local intern” („Tradiția tiparului macarian din Țara Românească în tiparul sud-slav din secolul al XVI-lea).

25. Mario Ruffini, *Il primo libro romeno: il „Liturghier” di Macarie del 1508*. În: *Corso di Cultura Grafica*. Anno IX. Quaderno di Cultura Grafica, Torino, 1963, p. 21.

Victor Petrescu

TÂRGOVIȘTE Continuitate culturală în timp

În memoria istoricului Nicolae Stoicescu și a tuturor fiilor acestor meleaguri care cu pioșenie și osârdie s-au învrednicit a aduce la lumina actele ce consacra cultura românească.

Așezarea sa geografică în zona dealurilor subcarpatice, pe una din terasele înalte de la malul drept al Ialomiței a influențat evoluția sa în spațiu și timp, cu urcușuri și coborâșuri specifice unei istorii zbuciumate. Fiind la 45 km spre vest de Ploiești și la cca. 80 km spre nord de București, a cunoscut, datorită condițiilor naturale care au avantajat evoluția sa ca așezare umană, prosperitatea și decăderea, ruina și refacerea, atât prin drumurile comerciale cât și prin existența unui vad peste Ialomița și implicit, o poartă de trecere spre Transilvania.

Și toate acestea - adevăr ori legendă - numai prin voința, vrednicia și cerbicia oamenilor ce au sfințit prin munca și dârzenia lor aceste locuri ce mustesc de vitejie și sânge, de ctitorii culturale și edificii armonioase: „Numai omul care i-a trăit istoria, i-a simțit speranța și deznădejdea, împlinirea și prăbușirea în uitare, i-a privit varul proaspăt de pe o casă nouă sau verdele mucegăit de pe o ruina, i-a auzit râsetele izbucnite dintre zidurile sale sau plânsul trist al dramelor ce-i răscoleau măruntaiele. Omul care-și privea zilnic semenii cu atenție, curiozitate, le măsura pașii din mersul lor niciodată egal, ghicindu-le gândurile care izvorau din adâncul conștiinței lor că aparțin celor dinaintea lor - întemeietorii orașului.”¹

Dar începuturile, ca așezare umană, se pierd în negura mileniilor. Dovezile arheologice atestă statornicirea purtătorilor de civilizație, încă din neolitic. În jurul Târgoviștei se cunosc așezări din epoca metalelor (bronz și fier) dar și piese de ceramica specifice civilizației geto-dacilor.

Treptat, locuitorii din aceste ținuturi, vor intra în legături comerciale cu sudul Dunării, circulația

monedelor bizantine este atestată de numeroase tezaure descoperite în zona (îndeosebi sec. IX - X). Continuitatea de viață, de creație, de cultură, prin diverse activități meșteșugărești dar mai ales comerciale, în devenire istorică este atestată de tradițiile locale, de drumurile comerciale, de existența unui vad peste Ialomița, de apărarea ei naturală, de către mlaștinile din sud ori de munții dinspre nord - împrejurări concrete în care a devenit dintr-un simplu sat un târg ocazional sau periodic iar din sec. al XIV-lea, Curte Domnească - reședința voievodală a Dinastiei Basarabilor.

Poziția sa geostrategică și geopolitică, raportul cu drumurile din zonă, avuțiile naturale, sporirea populației stabile odată cu instalarea reședinței voievodale la Târgoviște, au influențat și grăbit transformarea satului în târg și apoi, oraș. A fost o urbanizare bine gândită de domnie, ce atrăgea în jurul Curții Domnești și curțile boierești puternice. Prin poziția sa strategică, în preajma munților dar și în mijlocul țării, din nucleu fortificat sau o reședința cnezală sau voievodală, va deveni Curte Domnească, reședința lui Mircea cel Bătrân (1386 - 1418) ce a ales acest loc considerat favorabil pentru dezvoltarea unei noi reședințe de scaun (1396) care prezenta și avantajul că permitea un control mai lesnicios asupra părții de răsărit a țării - ce se întindea până la „marea cea mare”, precum și asupra marilor drumuri de comerț ce se ramificau din acest punct spre sud și răsărit.²

Dovezile arheologice atestă că orașul a evoluat în sec. al XV-lea, ocupând o vatră mai mică în jurul Curții Domnești iar în veacurile următoare își va extinde aria. Prima atestare scrisă a orașului dar și prima mențiune a sa drept reședință a domnului Țării Românești,

Mircea cel Bătrân și asociatului său la domnie, Mihail (fiul sau) este cuprinsă în memorialul de călătorie al lui Johann Schiltberger, martor ocular al bătăliei de la Nicopole, care în retragerea sa spre vest, menționa la 1396 „am fost și în Țara Românească, în cele două capitale ale ei care sunt Argeș și Târgoviște”³. Fiul său Mihail, ca asociat la domnie va da din Târgoviște acte la 1417-1418. Din 1396 - 1418 până la moartea lui Mircea cel Bătrân, Țara Românească va avea două capitale iar după 1418, singura capitală a rămas Târgoviște. Intre 1418 - 1465, datorită poziției sale strategice - cetate fortificată dar și prin creșterea populației active în dezvoltarea sa economică și comercială, va rămâne singura capitală a Țării Românești, devenind și cel mai important centru economic, administrativ, militar și cultural al țării (Mitropolia a rămas însă la Curtea de Argeș, până la 1520).

Urmările sunt benefice în viața orașului prin stabilirea unor boieri dregători în oraș, care vor clădi case trainice din piatră, în jurul Curții Domnești iar Domnia va dăruia unor mănăstiri locuri și mori, atât în oraș cât și în împrejurimi.

În timpul domniei lui Radu cel Frumos (1465), fratele vitreg al lui Vlad Țepeș (1456 -1462), capitala țării va fi mutată la București până la Radu cel Mare (1496 - 1508). Pentru cei sprijiniți de turci, București devine capitala preferată cu care Târgoviștea își va disputa întâietatea până în sec. al - XVII-lea.⁴

Din timpul domniei lui Radu cel Mare până la 1545, Târgoviștea redevine prima reședință de scaun a țării - de aici se emit 230 de acte de cancelarie iar din București, doar 94 - sunt mărturii ale consacării culturale și a rolului de Cetate de Scaun a orașului.

Odată cu instaurarea dominației turcești în Țările Române, Târgoviștea va rămâne capitala rezistenței antiotomane în timp ce Bucureștii erau preferați de domnii supuși Porții. Aproape toți domnii, până la Minai Viteazul (1593 - 1601) și-au avut reședința la București (în afară de Pătrașcu cel Bun, tatăl lui Mihai și fratele său, Petru Cercel).

De la incendierea Bucureștiului de către ostile lui Sinan Pașa (1595), capitala țării se va muta la Târgoviște până la 1628.⁵

Dar Târgoviștea devine și se consacră drept cetate a culturii românești. Astfel, călătorii străini vor afla aici prezența unei conștiințe a romanității și continuității naționale.

La Mănăstirea Dealu, de lângă Târgoviște și-a instalat tiparnița călugărul Macarie, adus de Radu cel Mare în țară, unde a tipărit primele trei cărți slavone cunoscute la noi: „Liturghierul” - 1508 (la numai 60 de ani de la apariția tiparului în Europa); „Octoihul” - 1510 și „Evangeliarul” - 1512. Urmașul și continuatorul său, Dimitrie Liubavici, a tipărit aici o serie de cărți religioase, începând de la 1545; un molitvelnic, un apostol. Activitatea sa va fi continuată de vestitul diacon Coresi cu un triod pentecostar (1558), după care el

se va stabili la Brașov, unde va depune o strălucită activitate tipografică, în slujba celor trei țări locuite de români.

Un mare voievod, care a acordat o atenție deosebită Târgoviștei, în plan cultural - spiritual a fost Neagoe Basarab (1512 - 1521). El va construi vechea Mitropolie și biserica „Sf. Gheorghe”, urmărind și finalizarea lucrărilor de la Mănăstirea Dealu, ctitoria lui Radu cel Mare.

O mare înflorire va cunoaște orașul în vremea domniei lui Petru Cercel (1583 - 1585) care a mutat din nou capitala aici. El va înzestra orașul cu o nouă Casă Domnească și o biserică de ceremonial a Curții dar și edificii ce atestă preocupările sale în spiritul renașterii italiene târzii. Astfel, secretarul său italian, Franco Sivori nota: „Mândre grădini italienești erau așezate chiar lângă palatul său. Aici era o mai mare îmbelșugare de lucruri trebuțoare și o așezare mult mai frumoasă și mai plăcută, bine și bogat populată...”⁶

Starea înfloritoare a orașului impresiona atât pe călătorii străini, cât și curțile regale din Europa, fiind descris ca un oraș mare și plin de clădiri mândre și biserici, ori un oraș cu multe case frumoase de piatră.

Scurta ocupație turcească din 1595 a lăsat urme dureroase, orașul fiind jefuit și incendiat de oștile lui Sinan Pașa, ce va fortifica cu pari cetatea, în speranța unei dominații mai lungi. Dar, Mihai Viteazul va înfrânge pe Sinan Pașa în octombrie 1595 prin contraofensiva de eliberare a viteazului voievod, la care participau și trupele transilvănene ale lui Sigismund Bathory și cele moldovene, conduse de Ștefan Răzvan.

Multe case frumoase de piatră ca și bisericile din oraș, erau toate pârjolite și arse deși Sinan Pașa găsisse un oraș mare înconjurat de vii numeroase, de grădini și livezi bogate.

Târgoviștea va fi și locul unde s-a desfășurat o intensă activitate diplomatică, astfel, la Mănăstirea Dealu, s-a semnat la 9 mai 1598, tratatul de alianță dintre Mihai Viteazul și delegația lui Rudolf al II-lea, împăratul habsburgilor, prin care imperialii promiteau subvenții pentru armate de legegii care să lupte contra turcilor. Reprezentanții Curții de la Viena au rămas impresionați de bogăția culturală a Târgoviștei și împrejurimilor sale.

De la sfârșitul sec. al XVI-lea și începutul sec. al XVII-lea, Târgoviștea redevine un oraș înfloritor. Deși în anul 1626, în timpul domniei lui Alexandru Coconu (1623 - 1627), reședința domnească se muta din nou la București, vechea capitală nu a fost definitiv părăsită.

O strălucită epoca de înflorire culturală a Târgoviștei va fi aceea a domniei lui Matei Basarab (1632 - 1654), care din toamna anului 1639 va muta din nou capitala țării, aici. Din considerente politice și strategice, voievodul caută să se pună la adăpost în fața Porții ce încearcă deseori, îndepărtarea sa din domnie. Remarcabilă prin realizări ctitoricești, domnia acestuia a însemnat pentru Târgoviște o epoca de mare înflorire

economică și culturală. Se vor ridica edificii noi sau se va reface o parte din cele grav avariate de cutremurele din anii 1628 - 1636. Toată perioada voievodală este ilustrată de realizări remarcabile ce consacră cultura românească cu numeroase și adânci rădăcini. Ecourile unor fapte de cultură târgovișteană au depășit ca importanță barierele orașului și chiar, fruntariile țării. Bogata activitate culturală, sub diferite forme de manifestare, se ilustrează prin manuscrise, traduceri, tipărituri, școli și biblioteci vestite. Astfel, Udriște Năsturel, figură de seamă a culturii românești, a organizat la Târgoviște primul colegiu umanist din Țara Românească, cunoscut sub numele de „Schola Graeca et Latina” (1646 - 1652) care a funcționat alături de mai vechea școală slavo-română de nivel mediu. Ședințele cercului academic din anii 1640 - 1654 consacrau oameni de cultură vestiți, atât în țară cât și afară iar formarea unor biblioteci vestite aparținând lui Udriște Năsturel, Mitropoliei Cantacuzinilor prin stolnicul Constantin sunt dovezi ce atesta preocuparea pentru știința de carte. De altfel, stolnicul Constantin Cantacuzino consacra vestita zicere „cel mai plăcut dar oferit unui om este o carte”.

Sunt consacrate, totodată, creațiile școlilor de pictură și de arhitectură de la Târgoviște, ivirea unor mari opere de cultură inițiate de voievozii cărturari, Neagoe Basarab, Petru Cercel, Radu Mihnea și Îndeosebi, Matei Basarab. În timpul său, se va tipări aici, în 1652 prima lucrare juridică predominant laică „Îndreptarea legii”, ce ar trebui cunoscută, studiată și aplicată de toți învățăceii dedicați slujirii cu credință a dreptului românesc.

Începuturile literaturii române moderne se leagă de Târgoviște. Aici s-au născut sau au creat: poeții Văcărești, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Ion Ghica, Alexandru Vlahuță, Raicu Ionescu Ion, Duiliu Zamfirescu, Smara Gheorghiu, Ioan Alexandru Brătescu - Voinești, un arc peste timp care consacra tradiția valorilor de cultură în plină continuitate de la medieval spre modernitate.

Orașul a dat țării sau a găzduit temporar pe pictorii Gh. Petrașcu și Bob Bulgar, actorii Tony Bulandra și Mihai Popescu, compozitorii de romanețe Ionel Fernic și Dumitrache Florescu. De numele acestor oameni de cultură sunt legate o serie de clădiri monument sau case memoriale. Conservarea acestora a stat în atenția unor personalități ale culturii noastre, precum Grigore Alexandrescu, I.L. Caragiale, Ioan Slavici, Grigore Tocilescu, Titu Maiorescu, Smara Gheorghiu, Nicolae Iorga, George Enescu. Astăzi, tradiția culturală se continuă prin teatrul Municipal „Tony Bulandra”, prin festivalul anual „Crizantema de aur” ori prin cinstirea unor personalități ale căror nume sunt date unor instituții de cultură și artă: Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” ca și colegiul cu același nume, Colegiul Național „Ienachita Văcărescu”, Colegiul Național „Stolnicul Constantin Cantacuzino” - sunt doar câteva

din cinstirile înaintașilor.

Un nou arc peste timp atestă grija de continuitate culturală. În 21 decembrie 1972, participanții la sesiunea științifică „Târgoviștea - cetatea culturii românești”, organizată în cadrul manifestărilor anului internațional al cărții au hotărât să înființeze la Târgoviște, pe lângă Muzeul tiparului și al cărții vechi românești, Societatea Română de Bibliofilie, organizație obștească menită să stimuleze dragostea de carte și lectură a populației. Totodată, s-a decis constituirea societății de istorie literară „Ion Heliade Rădulescu”, cu scopul de a stimula, coordona și sprijini cercetarea istoriei literaturii românești. Tradiția tipăriturilor se continuă prin activitatea editorială târgovișteană sub diferite genuri, cu reușite în domeniul cărții și publicisticii precum și personalitățile culturale ale domeniului.⁷

Ion Varaceanu

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

- Muzeul Județean de Istorie Dambovita „Târgoviște, cetate a culturii românești”, București, Ed. Litera, 1974
- Nicolae Stoicescu, Cristian Moisescu „Târgoviștea și monumentele sale”, București, Ed. Litera, 1976
- Cristian Moisescu, „Târgoviște, monumente istorice și de artă”, București, Ed. Meridiane, 1979
- Mihai Oproiu, „Târgoviște, vol. 1 (1600 - 1848)”, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 1999.
- Mihai Oproiu, Pârvan Dobrin, „Târgoviște, vol. 2 (1821 - 1919)”, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2001.
- Theodor Nicolin, „Târgoviștea mea”, Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2000.
- Mihai Oproiu, Constantin Manolescu, „Stampe târgoviștene”, București, Ed. Demiurg 1996
- N. Constantinescu, Cristian Moisescu, „Curtea Domnească Târgoviște”, București, Ed. Meridiane, 1969.
- Mariana Grigorescu, Lucian Grigorescu, „Activitatea editorială târgovișteană în sec. al XX-lea”, repere, Târgoviște, Ed. Transversal, 2004.

NOTE

1. Theodor Nicolin, „Târgoviștea mea”, Ed. Bibliotheca, Târgoviște 2000, p.6 - apud George Corneanu
2. Nicolae Stoicescu, Cristian Moisescu, „Târgoviștea și monumentele sale”, Ed. Litera, București 1976, p.8
3. ibidem, p.10
4. N. Stoicescu, op. cit, p.12
5. N. Stoicescu, op.cit., p.12
6. Cristian Murgescu, „Târgoviște, monumente istorice și de artă”, Ed. Meridiane, București 1979, p.15
7. Mariana Grigorescu, Lucian Grigorescu, „Activitatea editorială târgovișteană în sec. al XX-lea” - repere. Ed. Transversal 2004, Târgoviște, p.7.

Din viața bibliotecilor

Biblioteca pentru toți, imperativ al cunoașterii

Noile tehnologii informaționale au produs schimbări la toate nivelele societății, influențând profund activitățile din majoritatea instituțiilor. În momentul de față dotarea corespunzătoare a locurilor publice ar putea oferi tuturor categoriilor de persoane acces la informație și evident la cunoaștere. Folosirea computerului adaptat corespunzător de către o persoană cu deficiențe de vedere, reprezintă un sprijin important în procesul de comunicare scrisă și acces la informație, permițându-i să îndeplinească aproape toate activitățile pe care le realizează și celelalte persoane. În perspectiva integrării, folosirea computerului de către o persoană cu deficiențe vizuale nu o transformă pe aceasta într-o ființă superioară sau inferioară, ci pur și simplu îi oferă șanse egale la educație, informare și calificare profesională cu limitele și neajunsurile sistemului.

Biblioteca este parte integrantă a sistemului național informațional și instituție de importanță strategică prin participarea constructivă la îndeplinirea și dezvoltarea unei societăți democratice, la realizarea unui nivel satisfăcător de educație și, de asemenea, la asigurarea accesului liber și nelimitat la gândire, cultură, educație, cunoaștere. Aceste

spații, fie ele reale sau virtuale, au o relevanță deosebită pentru persoanele cu diferite dizabilități deoarece o bibliotecă bine organizată le oferă posibilitatea de a se implica în mult discutată și comentată societate a cunoașterii. În plus, biblioteca reprezintă unul dintre cele mai importante locuri de studiu și schimb de informații educative. Dată fiind importanța și caracterul de acces public al majorității bibliotecilor, acestea ar trebui să se constituie în spații unde accesibilitatea să fie garantată tuturor categoriilor de utilizatori, chiar și acelor cu nevoi speciale.

Crearea unor adaptări destinate utilizatorilor cu nevoi speciale s-a dezvoltat foarte mult în ultimii ani, iar aceste adaptări sunt cunoscute sub sintagma de tehnologii de acces. Astfel au fost create cititoarele de ecran (screen-reader), care permit utilizatorilor nevăzători să se folosească de computer la fel de ușor ca și un utilizator valid. Aceste soft-uri redau prin intermediul unor echipamente atașate computerului tot ceea ce este afișat mai important pe monitor. Cititorul de ecran poate transmite aceste informații, fie unui sintetizor vocal, fie unui afișaj braille (dispozitiv care afișează textul pe unul sau două rânduri, folosind scrierea braille). Numărul cititoarelor de ecran este destul de mare, însă ele au în

comun faptul că toate redau vocal informația de pe ecran, permit modificarea intensității sunetului, a vitezei de citire, a timbrului vocal și recitirea informației. În gama tehnologiilor de acces, sunt incluse de asemenea imprimantele Braille, dar și aparatele care produc imagini tactile, diverse grafice și alte simboluri foarte necesare în procesul instructiv-educativ al persoanelor cu dizabilități vizuale.

O importanță deosebită o au programele de recunoaștere optică a caracterelor (Optical Character Recogniser = OCR), care transformă imaginea scanată a unui text, în fișier text, ce poate fi citit apoi cu sinteza vocală sau pe un „display braille”. Această aplicație permite persoanelor cu deficiențe vizuale să aibă acces la orice carte, revistă, ziar, etc disponibile în format electronic. Pentru cei cu vedere slabă, s-au creat aplicații care măresc imaginile de pe monitor, permit modificarea culorilor, a contrastului și a luminozității.

În ceea ce privește colecțiile de publicații, multe dintre marile biblioteci din SUA, Canada, Australia și țările europene mai dezvoltate au încercat, de mai bine de 4 ani, să înlocuiască vechile formate ale publicațiilor accesibile persoanelor cu deficiențe de vedere (cărțile tipărite în alfabet Braille, publicațiile înregistrate pe bandă magnetică) cu publicații în formate

mai accesibile, incluzând aici cărțile electronice și standurile cu cărți Daisy. Cele mai cunoscute organizații care produceau carte în formate accesibile pentru nevăzători, cum sunt RFBD din SUA sau RNIB din Marea Britanie, fac un efort considerabil pentru a înlocui toate titlurile imprimare pe casete magnetice cu versiunea lor în format Daisy.

O carte DAISY reproduce fidel conținutul unui material tipărit, cum ar fi un roman, un dicționar sau o revistă, într-un format digital accesibil nevăzătorilor și persoanelor cu dificultăți de citire. Acest format a fost creat de Consorțiul DAISY, consorțiu înființat în anul 1996 ce susține faptul că toate informațiile tipărite ar trebui să fie accesibile și celor cu dificultăți de citire, imediat ce sunt publicate, fără costuri suplimentare, într-un format accesibil, având o structură similară și cu aceleași posibilități de parcurgere selectivă a textului. Aceasta poate fi ascultată selectiv, în același mod în care procedăm atunci când citim o carte tipărită. Folosind un aparat asemănător unui CD-player sau un computer cu sinteză vocală împreună cu un soft special, utilizatorul poate sări la o anumită pagină, poate sări din cuprins la un anumit capitol, dintr-un paragraf în altul, poate să reia o frază, poate sări peste notele de subsol. Dacă este inclus și textul electronic care reproduce conținutul cărții tipărite, formatul DAISY oferă facilități de căutare și de sincronizare a textului tipărit cu cel vorbit.

Așadar, simpla prezență a computerului în bibliotecă, nu reprezintă îndeplinirea condiției de acces la informație pentru toți. Astfel sunt necesare adaptări speciale, consonante cu stilurile și particularitățile individuale ale fiecărei persoane cu sau fără dizabilități.

Implementarea și respectarea unor standarde de accesibilitate a programelor reprezintă punctul important pentru apariția unei societăți pentru toți, a unei educații pentru toți și a unui acces liber pentru toți utilizatorii, indiferent de cerințele speciale ale acestora.

Adriana Boruna
Serviciul Cercetare Dezvoltare,
Biblioteca Națională a României

UMORUL ÎN ACTUL MANAGERIAL

Alegerea temei este motivată de perspectiva aplicabilității practice a conceptului de umor ca mecanism managerial în domeniul biblioteconomic. Din motive de spațiu nu vom prezenta ample definiții ale conceptului, doar definiții operaționale (nu neapărat științifice), pe care nu știm exact cine, când, în ce context le-a spus. Sperăm însă că acestea pot servi drept punct de referință în cele ce urmează:

Umorel - una din cele mai serioase chestiuni ale umanității...;

Umorel - instrument de salubritate a oricărei dezbateri de idei, dialog sau activități manageriale;

Umorel - formă de discurs care banalizează distanțele sociale, profesionale și posibilele tensiuni;

Umorel - deschide inima, iar o inimă deschisă este o minte deschisă.

Sunt definiții culese, în timp, din cărțile pe care le-am citit. Le putem recunoaște valoarea odată ce Carlyle a spus că tot ceea ce omenirea a făcut, a gândit, a câștigat sau a fost - se regăsește în paginile Cărților.

Umorel reprezintă un ingredient specific și poate constitui o abordare deosebit de fructuoasă și de atractivă. Umorel dispune de capacitatea de a îmbunătăți comunicarea, de a facilita conexiunile și de a spori posibilitățile de a deschide perspective uriașe, asigurând posibilitatea soluționării eficiente ale problemelor cu care se confruntă biblioteca.

Managementul, spun mulți specialiști, este o artă. Noi utilizăm cu succes în actul managerial diverse forme artistice (serbări corporative, ședințe de premiere, aniversări, etc.), oferind posibilitate angajaților și managerilor să-și manifeste abilitățile artistice... De regulă, în astfel de situații, imprevizibil, ies în evidență caracteristici ale angajaților, mai puțin observate în rutul cotidian - spontaneitate, improvizatii, originalitate, veselie și umor.

Nu este obligatoriu, și nici Referențialul Competențelor nu solicită, dar este foarte important și foarte benefic, pentru instituție, dacă managerul, directorul bibliotecii are calități artistice, dar mai ales simțul umorului (constructiv-pozitiv). De el depinde mediul endogen (organizațional) al bibliotecii - nava împreună cu echipajul, precum și multe alte elemente ce compun biblioteca: resurse, activități, produse, rezultate, cultura organizațională și climatul intern, care condiționează și influențează managementul bibliotecii alături de misiune, scopuri, responsabilități.

Cel mai important element de succes al managementului este, totuși, climatul intern. Se știe că dimensiunea psihologică a bibliotecii este determinată de starea morală a colectivului. Conducătorii consideră că menținerea unui climat moral pozitiv asigură obținerea succeselor unei bibliotecii. Climatul moral al bibliotecii este elementul constitutiv al relațiilor instituționale - având caracter interacționist, el implică

acțiunea factorilor psihologici individuali și de grup, sociologici - organizaționali și situaționali. Dacă la nivel individual climatul moral este concretizat în sentimentul de sine, care se întemeiază pe anumite valori de ordin moral ca: experiențele acumulate, sentimentul de siguranță, demnitatea, libertatea; la nivel instituțional este concretizat pe sentimentul de apartenență la bibliotecă și pe valorile instituționale împărtășite (la fiecare bibliotecă - diferite, dar și pe valorile profesionale acceptate la nivel de profesie) și pe relația de încredere în șef, întemeiată pe anumite cerințe față de șef: competență profesională, comunicarea cu subalternii, capacitatea de a aprecia realizările acestora, onestitate față de colaboratori, simțul umorului și sportivitate.

Dimensiunea psihologică include, alături de climatul moral și starea de sănătate a colectivului - starea de bine psihic, somatic și social al individului. După A. H. Maslow o persoană sănătoasă este o „personalitate auto-realizată” și identifică 16 trăsături, din care, noi, evidențiem cele referitoare la subiectul nostru: se acceptă pe sine, pe alții și lumea înconjurătoare; grad înalt de spontaneitate; este centrat pe probleme și nu pe trăirile subiectului; autonomie și independență; apreciere elastică a oamenilor și lucrurilor, lipsa stereotipiilor; interese sociale puternice; simțul umorului constructiv; potențial creator. Deci, consideră specialiștii, o persoană social sănătoasă preferă șefi cu simțul umorului.

În ultimii ani tot mai frecvent întâlnim preocupări privind conceptul psihologiei pozitive. Componentele acestui concept sunt: speranța, optimismul, starea de bine subiectivă (well-being-ul), curajul. Specialiștii consideră, și pe bună dreptate, umorul drept o noțiune a psihologiei pozitive. Dacă umorul influențează pozitiv climatul moral, considerăm că este chiar indicat în activitatea cotidiană a unei instituții

Omul bibliotecar, în ipostază de specialist, este reperul central în jurul căruia se dezvoltă o bibliotecă. El cuprinde în personalitatea sa temperamentul, caracterul, vocația și aptitudinile, la care se adaugă o serie de motivații, interese și aspirații particulare pe care managementul trebuie să le cunoască pentru a putea să țină cont de ele. În cadrul bibliotecii, bibliotecarul se manifestă ca fiind factorul cel mai activ și capabil, prin acțiunile sale să dinamizeze și concentreze, în jurul său, celelalte resurse ale instituției. Căile prin care se pot dinamiza resursele interne ale instituțiilor noastre sunt în permanență perfecționate. Specialiștii au identificat, mai recent, o serie de neo-factori, printre care și conceptul de umor în procesul managerial.

Ansamblul relațiilor dintre compartimentele bibliotecii și dintre angajații ei amplifică sau diminuează efectul sinergic al bibliotecii. Compartimentele bibliotecii sunt fundamental diferite între ele și aportul fiecărui compartiment la rezultanta generală este eterogen și inegal. La toate acestea se adaugă diferențele de ordin intelectual, afectiv, aspirațiile și potențialul particular

ce-i individualizează pe angajați. De aceea, credem noi, amplificarea efectului sinergic presupune, din partea managementului bibliotecii, o susținută acțiune conștientă, bazată tocmai pe sesizarea acestor diferențe și pe valorificarea lor, prin cooperare, în folosul atingerii obiectivelor. Și cum să sesizezi aceste diferențe și să le canalizezi spre realizarea obiectivelor instituției dacă nu prin și cu ajutorul umorului?

Biblioteca reprezintă un sistem complex, iar managementul, în calitatea sa de factor decident volitiv este și responsabil de valorificarea conștientă a diferențelor, compensarea slăbiciunilor, integrarea abaterilor pozitive și crearea unui climat relațional intern cooperant, animat de spirit altruist, umoristic. Umorul amplifică efectul sinergic al instituției realizând un grad sporit de solidaritate, reciprocitate, solitudine, complementaritate și participare. Iar sinergia poate deveni, în aceste condiții, un important generator de creativitate în cadrul instituției culturale - ordonează, eficientizează și disciplinează efortul comun.

Dacă sinergia reprezintă, în opinia specialiștilor, esența conducerii și are menirea de a garanta menținerea unui climat propice emulației generale, atunci, credem noi, amplificată de umor, sau prin umor, inhibă tendințele negative, ostile, egoiste și ridică la cote maxime cooperarea, încrederea și spiritul de echipă. Convingerea noastră este că umorul, ca instrument managerial, facilitează interacțiunea și cooperarea din cadrul instituției bibliotecare, cu accent pe perfecționarea, modernizarea și dinamizarea ansamblului de conexiuni.

Efectul sinergic al instituției este susținut de cultura organizațională, care, ca instrument de management, relevă ansamblul percepțiilor individuale referitoare la organizația ca atare, cu tot ce comportă ea - oameni, specific și produse. Specialiștii pun semnul egalității între cultura organizațională și “programarea mentală colectivă” sau “software-ul mental al oamenilor dintr-o organizație”. Nu poate nici un manager să umble cu mătura în softul mintal al oamenilor, dar printr-un șiretlic spiritual - umorul, totdeauna ai acces la acest soft. Se zice că prin umor poți educa fără mătură și băț.

Cultura organizațională este un proces viu și complex de rafinare și asumare a unor valori și mentalități, propriu mediului intern al oricărei organizații. Dar rafinarea nu se face mecanic, cu instrumente și echipamente, se poate face doar prin exemple morale, comportamente pozitive și prin umor... Utilizarea umorului facilitează toate cele 10 caracteristici ale culturii organizaționale: amplifică inițiativa individuală; sporește toleranța față de risc; susține direcția; oferă sprijinul (asistență suportivă pentru subordonați); asigură integrarea; facilitează controlul; consolidează identitatea; influențează recompensarea; educă toleranța conflictului; îmbunătățește comunicarea.

Bibliotecilor, prin origine, roluri, misiune, le este favorabil un climat pozitiv, caracterizat prin cooperare, adaptabilitate sporită, capacitatea inițiativei. Apar însă, frecvent, și fenomene cu caracter negativ, determinate de egocentrism și orgolii excesive, aroganță, rigiditate etc. Ele pot conduce la instalarea unui climat obstrucționist și profund contraproductiv.

Bibliotecarului, ca om de cultură, nu-i plac exigențele organizaționale (regulamentele, programul rigid, relațiile ierarhice, controlul, birocracia, asumarea de responsabilități etc.). Dar, așteptările sale vizând rolul suportiv pe care organizația trebuie să și-l asume, sunt pretențioase sau exagerate. Acest ansamblu de percepții, marchează principala caracteristică a climatului intern. O contribuție semnificativă o are abordarea umoristică a conflictelor. Demersul umoristic este un act de curaj, întrucât deplasează atenția participanților în conflict de la conflictele intrapsihice la modalitățile de gestionare adecvată a acestora. Nu contează atât conflictul care, de multe ori, nu se lăsa lichidat prin conștientizare, ci construirea și dezvoltarea unor modalități defensive optime de gestionare a lui.

Managerul trebuie să-și cunoască oamenii: cine și câți sunt supărăcioși, îngâmfați, mofturoși/pretențioși, mofluzi, dar și cine din colectiv sunt optimiști sau au simțul umorului? Supărăcioșii, îngâmfații, mofturoșii/pretențioșii, mofluzii îi cunoaște lumea după comportament în echipă. Pe cei cu simțul umorului îi recunoaște doar dacă se comunică cu ei, urmărind reacțiile lor la diverse situații de muncă sau conflictuale. Registrul umoristic al individului include: (1) autorecunoașterea ca persoană cu umor; (2) recunoașterea umorului altora; (3) aprecierea umorului și atitudinea față de umor; (4) râsul - răspuns comportamental la o situație caraghioasă, amuzantă; (5) distanțarea - se poate amuza de situațiile stresante; (6) apărare, adaptare - utilizează umorul ca mecanism adaptativ și de apărare.

Oamenii cu simțul umorului sunt optimiști prin natura lor și sunt oamenii care lucrează cu randament. Celelalte categorii vor aduce zeci de motive din care reiese că nu au putut realiza o sarcină. Un manager ar trebui să reflecteze în mod serios la raporturile cu categoriile de supărăcioși, mofluzi și posaci - adică celor cu lipsa de umor. Supărăcioșii sau mofluzii, dar și posacii, se află pe primele trepte care au efecte nocive în plan social în general și în particular pe plan instituțional.

Unde ar mai putea utiliza managerul, biblioteca în general, ca instituție, umorul? Bibliotecile n-au folosit, nici într-o ocazie, umorul ca metodă de a atrage atenția utilizatorilor, de a-i atrage la bibliotecă în general, așa-numitul marketing parodic. Această nișă a fost imediat ocupată de înșiși utilizatorii creativi, care se folosesc de umor ca să ironizeze politicile, serviciile pe care le utilizează, service-ul informațional, sau iau poziție vis-à-vis de acestea. Astfel, se nasc stereotipurile și acele

portrete de bibliotecari pe care le cunoaștem.

Zona umoristică bibliotecară nu prea a fost acoperită de atenția specialiștilor. Ar fi de menționat încercările Bibliotecii Municipale cu publicațiile de satiră și umor editate - Amuzament cu abonament și Bibliomania, care se înscriu în categoria marketingului parodic ca niște contra-reclame apărute din nevoia de mesaje cât mai aproape de realitate, în care cartea, autorul, biblioteca și bibliotecarul sunt sursele ironiei. Dar ...

Oamenii interpretează informația într-un mod care le furnizează o caracterizare pe care o cunosc deja a subiectului la care se referă. Ca urmare, când spunem că cineva este bibliotecar, oamenii presupun, în absența altor informații, că persoana în cauză are atributele tipice bibliotecarilor (dacă nu suntem la locul de muncă, urmează o privire neîncrezătoare de sus în jos, de jos în sus... căutând portretul stereotipizat... dar acesta-i altul și pe deasupra-i deștept, știe a glumi, ba chiar și râde). De fapt, oamenii își revizuiesc cu greu anumite presupuneri pe care le-au făcut inițial, de aceea și astăzi avem portretul comic al bibliotecarului pe care-l știm - o femeie, în vârstă, cu coc, de regulă foarte severă...

Dar diminuarea valorii sau a importanței unei entități nu constituie întotdeauna discreditare și nu acceptăm postulatul că diminuarea este o condiție necesară a umorului. Sfera noastră bibliotecară poate identifica un spectru foarte larg și divers de situații și fenomene comice, depinde cum le interpretăm - ele se pot transforma în umor macabru sau pot fi reinterpretate ca situații comice.

Un exemplu readaptat la situația bibliotecilor din Republica Moldova: Un bibliotecar din RM, participă, cu concursul organizatorilor, la un Congres Internațional al Bibliotecarilor cu tema „Viitorul bibliotecilor”. Ascultă, vesel, ce se discută, îl fascinează tot ce vede. La pauză nimereste cu un finlandez la masă. Finlandezul, decepționat de cele auzite și prognozele demonstrate, îl întreabă pe al nostru: „Ce facem dacă mâine dispăre biblioteca?” Bibliotecarul nostru, liniștit, îi răspunde cu un simț fratern de susținere: „Vino la noi. Noi suntem în urmă cu 100 de ani!”

Amuzamentul apare înțelegând că visurile profesionale nu coincid cu realitățile mondiale. Răspunsul bibliotecarului nostru demonstrează că are simțul umorului - adică a depistat problema și a transpus-o într-o manieră comică. Unii înțeleg în această manieră bancul - alții invers - că bibliotecarul nostru-i prost, nu înțelege gravitatea situației. Acești alții ar plasa acest banc sub postulatul diminuării.

Chiar dacă nu s-a demonstrat științific - umorul este instrument de destresare. Ce ne recomandă medicii pentru ameliorarea stresului? Somn, exerciții speciale, plimbări, pauze scurte la serviciu, exerciții la serviciu, organizarea sălilor de forță sau sportive la serviciu, concediu. Însă o porție bună de răs sănătos este mai eficient decât toate remediile recomandate, luate împreună.

Umorul poate fi utilizat cu succes în instruire, așa cum managerii buni, de regulă, sunt și formatori buni. Combinând competența cu umorul, formatorul îmbunătățește contactul cu grupul și facilitează controlul stării emoționale a participanților.

Umorul poate fi utilizat foarte eficient în managementul delegativ (activitatea de tutoriat sau coaching). Dialogul umoristic conferă lejeritate relației dintre tutore și noul angajat, sau angajatul care se reprofilează, îi apropie, iar intervențiile umoristice, în loc de dojană, oferă angajatului o altă înțelegere, poate mai filosofică, și o nouă perspectivă asupra muncii pe care trebuie să o facă.

Umorul poate fi un instrument util în managementul de personal și chiar de la început în procesul de selecție și angajare. În evaluarea candidatului la un post, putem afla cu ușurință dacă candidații pot, în general, râde. Putem afla dacă un candidat râde de glume crude sau pe seama altora. E destul să spunei o glumă, un banc sau să-l rugați să spună un banc, sau care-i bancul preferat? De multe ori când îi rog să-mi spună un banc se sperie. Alteori când îi întreb dacă au simțul umorului mulți îmi răspund că ei sunt oameni serioși. Toate acestea ne furnizează multe informații despre personalitatea viitorului angajat.

De regulă, candidatul la un post vine să ne convingă că e o persoană inteligentă, serioasă, muncitoare, sociabilă. Dar cum am reacționa, ca manageri, la o situație reprezentată de următorul banc?

La Serviciul Resurse Umane:

Ne pare rău, dar nu vă putem angaja, pentru că nu avem ce să vă dăm de lucru.

Păi, asta n-ar fi așa de grav... chiar mi-ar plăcea...

E un tupeist, e un leneș sau are un simț al umorului mai rafinat decât al nostru? N-ar intrigă un astfel de răspuns, sau ne-ar supăra?

Utilizarea umorului ne ajută să-l redirectionăm, fără să-i atragem atenția, și să culegem datele necesare pentru noi, mai ales despre cei care au dificultăți în a râde și a se desprinde de problemă, să identificăm abilități care formează competența socială. Ca manageri sunt convinși că persoanele care au competență socială duc instituția spre rezultate și progres.

Practicarea umorului în actul managerial are multe rezultate pozitive: oamenii se simt mai bine, se simt mai speciali, își îmbunătățesc bunele maniere, stresul este redus și sunt facilitate formările de echipe, sau cimentarea lor. Umorul-i aliatul în crearea unor relații sociale și profesionale amicale, respectuoase.

Considerăm că umorul la locul de muncă poate aduce beneficii atât angajaților cât și managerilor. Ori care ar fi ocazia utilizării umorului - ședințe profesionale, de dezvoltare, festive, de premiere, etc.; umorul le înviorează, le face mai atractive, mai memorabile stimulând buna dispoziție. Mai considerăm că:

Umorul îi adună pe oameni împreună, îi apropie;

Umorul este groaza mofturoșilor, mofluzilor, supărăcioșilor, îngâmfaților etc. din această categorie (nu avem nevoie de ei, dar îi avem - deci trebuie să-i educăm);

Umorul pe seama proprie aduce beneficii managerului;

Umorul este biletul câștigător al managerului.

Practicarea permanentă a umorului la locul de muncă educă și dezvoltă simțul umorului la angajați, îi ajută să-și dezvolte capacitatea de a glumi, a râde, a crea buna dispoziție.

Umorul mai ajută managerul la manevrarea relațiilor într-o echipă. Artă de a stabili și menține relații înseamnă capacitatea de a gestiona emoțiile celorlalți. Această capacitate contribuie la o mare popularitate, la spiritul de conducere și la eficiență în relațiile interpersonale. Managerii care au aceste abilități, și mai sunt amplificate și de simțul nativ al umorului, excelează în interacțiunea pozitivă cu angajații, devin chiar vedete ale echipei. Ne-am convins că determinanta unei comunicări eficiente a managerului sunt caracteristicile native ca inteligența și charisma. Umorul este una din componentele esențiale ale inteligenței și ale charismei.

Vorbim despre un domeniu nu prea răsfățat de societate și cu un nivel de autoapreciere scăzut.

Bibliotecarul, ca să nu plângă prea des, din cauza vitregiilor de tot felul pe care a fost constrâns să le îndure, a trebuit să glumească chiar și atunci când nu avea motiv, situație cunoscută și omologată prin formula "hazului de necaz". Acest comportament ar fi valabil și astăzi, potrivit actorului Mircea Albulescu pe care-l parafrazez: "Umorul / E haina pe care / O-mbracă Bibliotecarul / La disperare!". Am existat astfel, am supraviețuit, ne-am păstrat echilibrul. Aș spune că umorul este inseparabil activității bibliotecarului, doar numai el din întreaga societate primește cel mai mic salariu și realizează obiective cu cele mai mici bugete. Bibliotecarul, amenințat astăzi de Net, de tehnologie, blogerism, ca entitate și profesie... nu vrea să se urangutanizeze și face haz de necaz.

Haz de necaz este și bancul următor: Se întâlnesc doi directori de biblioteci „pe burtă” (uite de ani de zile de fondatori, nu le finanțează nimeni, salarii microscopice). Unul îi spune celuilalt:

- Îți închipui, de un an nu le dau nici un spor la salariu, nici pentru grad profesional, nici pentru vechime în muncă, nici pentru nocivitate... iar ei tot vin la serviciu.

- Ascultă, poate le pui și taxă la intrare...

- Nu cred că va merge... tot o să vină.

Umorul este și elitist, în sensul că nu poate fi practicat de către oricine, chiar dacă fiecare din noi spune o glumă, o snoavă, o parabolă, o epigramă, o anecdotă. Umorul, fără nici o îndoială, în sensul practicării lui ca instrument managerial, nu poate fi practicat de către oricine...dar de foarte mulți manageri, bibliotecari

creativi, care citec mult - pentru ei și bibliografia pe care o recomand:

Goleman, Daniel. *Inteligență emoțională*. București: Editura "Curtea veche", 2007.

Kulikovski, Lidia. *Biblioteca și epigrama // Amuzament cu abonament. Epigrame. Selecție de Ion Diviza și A. H. Frișcu; ed. îngrijită de Lidia Kulikovski*. Chișinău: Ed. Epigraf, 2007.

Kulikovski, Lidia. *Caricatura ca test instituțional și individual // Bibliomania. Caricatură de Alex Dimitrov; ed. îngrijită de Lidia Kulikovski*. Chișinău: Ed. Epigraf, 2007.

Hoffding, Harald. *Humorul ca sentiment vital*. Iași: Ed. Institutul European, 2007.

Hodgkinson, Tom. *Ghidul leneșului: mic tratat pentru leneșii rafinați*. București: Ed. Nemira, 2006.

Manual de umor alternativ. București: Ed. Nemira,

1999.

Panaiteescu, Val. *Humorul. Sinteză istorico-teoretică (în 2 volume)*. Iași: Ed. Polirom, 2004.

Kierkegaard, Soren. *Opere. Din hârtiile unuia încă viu. Despre conceptul de ironie, cu permanenta referire la Socrate*. București: Editura Humanitas, 2006.

Pleşu, Andrei: *Umorul este, în cazul meu, o strictă formă de politețe. Interviu realizat de Marius Chivu*. În: *Dilemateca* nr. 8, ianuarie 2007.

The Internet Encyclopedia of Philosophy // www.lep.utm.edu/h/H2

Diffrent Types of Verbal&Written Umor //

http://library.thinkquest.org/J002226F/types_of_humor.htm

Lidia Kulikovski

BIBLIOTECILE ȘI DREPTUL DE ÎMPRUMUT PUBLIC

În setul de reguli impuse în varii domenii de către Comisia Europeană, există o lege privind acordarea unor drepturi de autor (sume de bani) editorului, dar și scriitorului sau traducătorului unei cărți, după numărul de cititori pe care cartea respectivă îi are în bibliotecile publice. Ca stat membru al Uniunii Europene, România are obligația să respecte Directiva EU privitoare la „Împrumut-Închiriere” care stă la baza Dreptului de Împrumut Public.

PLR - Public Lending Right - dreptul de împrumut public - are la bază Directiva 92/100/CEE a Consiliului din 19 noiembrie 1992 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale și reprezintă o modalitate efectivă și eficientă de re-tribuire a scriitorilor, traducătorilor pentru împrumutul cărților în bibliotecile publice, dar și a altor categorii de furnizori de conținut intelectual (compozitori, fotografi, interpreți, etc.)

PLR are o contribuție importantă la cel puțin trei obiective de importanță majoră:

- promovarea la scară internațională a scriitorilor naționali prin încurajarea schimbului de date prin schemele PLR constituite în fiecare țară în parte;

- prin administrația eficientă și efectivă a schemei se mărește accesul la o cultură cât mai bogată și mai variată;

- dezvoltarea și susținerea tinerelor talente literare în fiecare țară, astfel încât și țările mici să-și poată promova literatura mai bine la scară internațională.

PLR funcționează ca o schemă națională finanțată la nivel central, ce simplifică procesul de incorporare a recunoașterii drepturilor de proprietate intelectuală în

sistemul bibliotecilor publice de împrumut și asigură plata din fonduri guvernamentale. În acest sens sunt cunoscute câteva țări care sunt adevărate modele de bune practici și chiar au politici eficiente care să sprijine dreptul de împrumut public: țările nordice, Franța, Marea Britanie. Inițiativele PLR datează din 1940, prima țară care a implementat un model de plată a fost Danemarca în 1946, urmată de Norvegia în 1947 și Suedia în 1954. În Marea Britanie, PLR a luat ființă în 1979. Astăzi, peste 30 de țări au legislație care recunoaște dreptul de împrumut, nu numai în Europa, ci și în Australia, Canada, Noua Zeelandă și Israel. În ultimii 10 ani țările europene care au implementat sistemul PLR a crescut de la 15 la 24.

Bibliotecile publice, împreună cu editorii, distribuitorii de carte, dezvoltatorii de politici culturale, academicienii, jurnaliștii, precum și scriitorii fac parte dintr-o bază de date extrem de utilă pentru funcționarea sistemului PLR. În ceea ce privește bibliotecile publice, acestea pot fi promovate într-o mai bună măsură în schemă, devenind un punct central al procesului, ca cele care încurajează în mod activ înregistrarea autorilor, încurajează noii scriitori, scriitorii locali și regionali. Se vorbește mult despre reciprocitate, în sensul că unii autori renunță la unele drepturi de împrumut în favoarea unei mai bune promovări din partea bibliotecilor și a internaționalizării.

Rețeaua internațională PLR este coordonată de către Oficiul din Marea Britanie, o rețea informală ce reunește țări care recunosc dreptul de împrumut și asigură consiliere și expertiză pentru țările noi care au trecut la implementarea PLR.

Modul de calcul al plăților diferă de la o țară la alta,

dar cele mai importante sisteme se bazează pe cât de des o lucrare este împrumutată (plată pe împrumut) sau plata în funcție de numărul de exemplare deținute de bibliotecă. Anumite sisteme PLR asigură granturi pentru scriitori în vederea călătoriilor și altor proiecte, în anumite cazuri fonduri de pensii.

Sistemele naționale de PLR se împart în două categorii:

- țări în care PLR este văzut ca parte integrantă a legislației de copyright, într-o oarecare măsură legate de disponibilitatea sau uzul unei opere într-o bibliotecă;

- țări unde plățile PLR sunt parte a suportului statului pentru cultură, cu scopul de a se asigura promovarea scriitorilor naționali.

Bibliotecile sunt verigă în lanțul cărții, ele joacă un rol esențial în funcționarea sistemului PLR, prin alimentarea permanentă a bazei de date cu titluri și autori, statistici de împrumut. Aceste informații cuprinse în bazele de date ce constituie sistemul PLR sunt benefice atât pentru retribuirea corectă a autorilor și a celorlalți actori implicați în producția intelectuală a cărților, dar și pentru bibliotecă care pot avea o radiografie completă la nivel național a cerințelor și tendințelor de împrumut al cărții, în același timp un instrument util pentru managementul colecțiilor.

Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă PLR, dar și de a promova conceptul și cele mai bune practici despre dreptul de împrumut public, anual au loc reuniuni și manifestări dedicate acestui subiect. Conferința PLR din 2008, aflată la cea de-a IV a ediție

a fost găzduită de Casa Vernescu în zilele de 19-21 septembrie și a beneficiat de sprijinul European Writers Congress, Asociația Scriitorilor și Traducătorilor Norvegieni, Oficiul PLR din Marea Britanie și Uniunea Scriitorilor Români. Organizațiile europene de autori și alte instituții implicate în implementarea PLR (societățile de gestiune colectivă a drepturilor de autor) au prezentat rapoarte cu situația din fiecare țară care implementează PLR, modul de plată, situațiile întâmpinate, reglementările legislative, etc. ca o remarcă generală se constată că țări precum Italia, Spania, Portugalia au mari greutăți în implementarea PLR (de ordin legislativ, financiar, dar și de acceptare a obligativității de a asigura funcționarea PLR). Țările mici, cele baltice și Croația sunt extrem de entuziaste de acest drept de remunerație deoarece astfel își pot promova mai bine cultura națională. Un exemplu aparte îl constituie Estonia, unde bibliotecarii sunt plătiți pentru furnizarea de date și statistici pentru sistemul PLR.

Dreptul de împrumut public va trebui luat în considerare de toți cei implicați în „lanțul cărții”, ca o componentă principală în cadrul politicilor culturale la nivel național, printr-o conștientizare activă și benefică asupra rolului de susținere a valorilor culturale, de stimulare a tinerelor talente scriitoricești, dar și de recunoaștere a ceea ce s-a scris până în prezent, în fapt moștenirea culturală scrisă de mâine.

Nicoleta RAHME,
Serviciul Cercetare.Dezvoltare,
Biblioteca Națională a României

Structuri info-documentare de tradiție, bibliotecile, au trecut, de-a lungul timpului, prin mai multe etape ale dezvoltării.

Secole de-a rândul bibliotecile au fost considerate păstrătoare ale memoriei umanității. Funcția de conservare era funcția lor primordială. De-a lungul timpului s-au adăugat, perfecționat și rafinat atribuții referitoare la achiziție, organizare, prelucrare și oferirea spre utilizare a fondului de documente deținute. Metodele de furnizare a serviciilor s-au schimbat, evoluând odată cu societatea. Ultimele decenii au relevat faptul că bibliotecile și-au deplasat centrul de greutate de la depozitare la valorificarea fondului de documente, de la un rol pasiv la un rol activ de furnizare a informației, prin adăugarea de servicii specializate, aducând plus-valoare prin identificarea nevoilor și comunicarea soluțiilor.

Privite din perspectivă evolutivă, bibliotecile au parcurs următoarele etape: biblioteca de hârtie (tradițională), biblioteca automatizată, biblioteca electronică și biblioteca digitală. Elementele care au suferit transformări și au determinat schimbări în structura bibliotecilor sunt: documentele (suportul de transmitere a

informațiilor), prelucrarea documentelor și modalitățile de regăsire și comunicare a documentelor.

Odată cu apariția documentelor digitizate și a documentelor multimedia structurile info-documentare au devenit tot mai dependente de tehnologie, de comunicarea on-line și de aplicațiile multimedia ce caracterizează spațiul virtual.

Biblioteca digitală și biblioteca virtuală sunt sintagme des întâlnite în literatura biblioteconomică a ultimilor ani, folosite mai ales pentru a exprima evoluțiile din domeniu. Utilizarea acestor termeni este de multe ori făcută fără o delimitare riguroasă a sensurilor.

Din multitudinea definițiilor existente am reținut pentru biblioteca digitală următoarea: biblioteca digitală este definită drept „o entitate logică. Este biblioteca fără ziduri - biblioteca nu colecționează entități tangibile, purtătoare de informații, dar furnizează în schimb un acces mediat, lipsit de constrângeri geografice, la informații distribuite prezente în rețea”. [1]

Deși, în lucrări de specialitate biblioteconomică, sunt folosite ambele expresii, respectiv bibliotecă digitală și bibliotecă virtuală, totuși se observă, în prezent, o

Bibliotecile publice în contextul noilor tehnologii de informare și comunicare

folosire mai rezervată a celei din urmă.

Este de subliniat faptul că biblioteca digitală cuprinde trei elemente esențiale: biblioteca electronică, tehnologiile de informare și comunicare și beneficiarul (real sau potențial).

Colecțiile bibliotecilor digitale includ documente ce combină și redau o mare varietate de medii, ce includ text, grafică, sunet, imagine video sau animație dar și documente digitale care nu pot fi reprezentate sau distribuite în format tipărit.

Între avantajele îmbogățirii fondului de documente al unei biblioteci cu documente multimedia amintim:

- creșterea satisfacției utilizatorilor unei biblioteci prin acoperirea unor domenii suplimentare și distribuirea informației într-un format agreeat de aceștia;
- diseminarea sporită a informațiilor datorită interactivității crescute a aplicațiilor;
- furnizarea de informații, într-un format accesibil și unor persoane cu dizabilități (documente audio sau video);
- posibilitatea accesării de la distanță a fondului de documente al bibliotecii (pagini web, info kioscuri, dispozitive mobile de comunicații);
- posibilitatea regăsirii, peste ani, a documentelor electronice și multimedia, datorită atribuțiilor de stocare și arhivare a bibliotecilor, spre deosebire de Internet;

Apariția documentelor de tip multimedia a adus noi probleme în privința achiziționării și stocării acestora, în privința accesului (necesită dotare tehnică suplimentară), în privința comunicării (copyright și licențe), în privința prelucrării și regăsirii documentelor.

O nouă tendință ce se observă în prezent, privitoare la descrierea documentelor, este cea a descrierii libere, a utilizării folksonomiei și nu a taxonomiilor consacrate. În spațiul colaborativ creat de web 2.0, partajarea informațiilor și cunoștințelor, inteligența colectivă, permit transmiterea socială a informației, prin capturarea asociațiilor de concepte individuale și difuzarea lor publică. Prelucrarea partajată a documentelor și editarea colaborativă adăugate unei descrieri a documentelor după modelul FRBR, va permite reprezentarea informației într-un mod propice reprezentării conceptelor și realizării de asociații mentale.

Regăsirea informațiilor multimedia ridică o serie de probleme, mai ales în cazul imaginilor dinamice și al segmentelor audio și video, deoarece de multe ori acestea conțin informațiile relevante ce nu pot fi descrise corespunzător într-o manieră sintetică.

Aplicațiile multimedia își fac simțită utilitatea și oportunitatea în sfera comunicării documentelor. Posibilitatea creării unor cataloage personalizate (sau

biblioteci individuale on-line) cu ajutorul soft-urilor de tipul social bookmarks oferă noi oportunități de organizare individuală a informațiilor.

Tehnologiile de tipul RSS își dovedesc utilitatea în sfera transmiterii informațiilor în timp real.

În privința serviciilor de referințe în mediul electronic acestea au cunoscut transformări pornind de la referințele acordate prin intermediul paginilor web proprii ale bibliotecilor până la servicii de referință în spațiul virtual Second Life. Mediile virtuale de genul Second Life oferă bibliotecilor „șansa de a experimenta, de a oferi metode de acces la informație pe care utilizatorii le preferă, bazate mai mult pe elemente vizuale și audio decât pe elemente textuale, metode inovative de furnizare a serviciilor, posibilități noi de interacțiune cu utilizatorii”. [2]

Tehnologiile Web 2.0 dau utilizatorilor această posibilitate de a se conecta virtual cu oricine, de a partaja informații și cunoștințe cu ceilalți și de a genera informații și cunoaștere.

Transformările rapide care au loc în interiorul structurilor info-documentare afectează nu numai modul în care sunt percepute aceste structuri ci produc inclusiv modificări de ordin social în interiorul lor. Bibliotecarul se transformă în specialist în știința informării sau în broker de informații. Cititorul devine utilizator, real sau virtual, sau chiar client dacă privim informația ca o marfă.

Realitatea ne arată, însă, că această transformare nu este nici pe de parte atât de liniară și de clar delimitată în toate aspectele sale. Bibliotecile zilelor noastre sunt structuri în care coexistă și se completează reciproc componente ce caracterizează biblioteca tradițională, automatizată sau electronică dând naștere așa numitelor biblioteci hibrid. Ele reprezintă un stadiu intermediar între biblioteca tradițională și cea digitală. Biblioteca hibrid este un model foarte răspândit, practic el regăsindu-se în orice bibliotecă ce își adaugă, prin achiziție, documentelor tradiționale, documente electronice și acces la Internet, gestionând unitar toate aceste resurse și diversificându-și serviciile cu ajutorul noilor tehnologii de comunicare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

TÎRZIMAN ELENA, Biblioteca digitală – O încercare de definire (I). în, Biblioteca-revistă de bibliologie și știința informării, nr. 6, 2005, p.175.

PORUMBEANU, OCTAVIA LUCIA, Referințe în era digitală: marketing și servicii în lumi virtuale, în Studii de biblioteconomie și Știința Informării/ Library and Information Science Research, nr.12, 2008, p. 104.

Mihaela VOINICU
director adjunct Biblioteca
Județeană Dinicu Golescu Argeș

Din viața bibliotecilor

Animatia culturală în biblioteci

ZILELE BIBLIOTECII

PIETROȘITA (23 - 24 septembrie 2008, bibliotecar responsabil Elena Negulescu).

Devenite deja o tradiție, în toamna fiecărui an se desfășoară Zilele Bibliotecii Comunale Pietroșița. Participant la evenimentele organizate de biblioteca menționată, Ion Dicu, primarul localității a rostit cuvântul de deschidere. Au rostit alocuțiuni Vlăduț Andreescu, metodist Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și Elena Anghel, director Școala cu clasele I-VIII Sf. Nicolae Pietroșița. În cadrul programului au avut loc o serie de manifestări precum: **lansare de carte cu participarea unor scriitori dâmbovițeni; întâlnire cu cenaclul literar Mirabila sămânță; program artistic** susținut de un grup de elevi; **vernisajul expozițiilor** de pliante, fotografii și țesături *Tradiții culturale pietroșițene*; de carte și desene *Coloristica toamnei*; **vizită** la Muzeul Sătesc Dumitru Ulieru Pietroșița; **audiție pe CD** *Din basmele copilăriei*.

BEZDEAD (2-3 octombrie 2008, bibliotecar responsabil Izabela Mortoiu).

La ediția din acest an au rostit alocuțiuni Eugen Constantin Duca, primarul localității, Carmen Vădan, director, Vlăduț Andreescu, bibliotecar metodist, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și bibliotecara Izabela Mortoiu.

Cu titlul generic *Să ne cunoaștem scriitorii*, a avut loc o întâlnire cu personalități din domeniul culturii scrise locale, prilej cu care au fost lansate volumele: Arabela Nenciu, *Ruinele unei iubiri* și Paul Nenciu, *Arc peste timp*, ambele apărute la Editura Gimnasium din

Târgoviște în 2008. La realizarea evenimentului și-au adus contribuția și editorul Gheorghe Dondorici, precum și prof. Victor Davidoiu, la rândul său scriitor. S-au mai desfășurat: aniversarea pictorului Ion Emil Lungeanu, dimineață de basm - audiție pe CD din basmele lui Ion Creangă, montaj literar artistic susținut de un grup de elevi ai Școlii Generale nr. 2 Bezdead dedicate patronului spiritual al bibliotecii *Vasile Voiculescu*, au fost vernisate expoziții de pictură și sculptură aparținând artiștilor plastici locali Ion Emil Lungeanu și Ion Albescu.

GĂEȘTI (27 - 28 noiembrie 2008, bibliotecar responsabil Maria Dumitru).

Ca întotdeauna, prezent la manifestările organizate de Biblioteca Orășenească *Aurel Iordache* Găești, primarul orașului, prof. Alexandru Toader a rostit cuvântul de deschidere alături de prof. Carmen Vădan, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Vlăduț Andreescu metodistul Bibliotecii Județene și prof. Maria Dumitru, bibliotecar responsabil.

Din activitățile desfășurate amintim: **cărți în dezbatere** Tudor Cristea, *De la clasici la contemporani*; Daniela Olguța Iordache, *Molière a fost deranjat*; George Anca, *Târgoviște - India : Antologie de poezie*;

Ion Mărculescu, *Jurnalul de la Marcona*, apărute în acest an la Editura Marcona din Târgoviște; **prezentarea unor noutăți editoriale** cu participarea scriitorilor, Victor Petrescu, George Coandă, Mihai Stan, Alexandrina Dinu și Corin Bianu; **schimb de experiență și consfătuirea** metodică pe tema *Noile funcții ale bibliotecii publice*, cu participarea bibliotecarilor din centrul metodic Găești.

În cea de a doua zi s-au desfășurat: **întâlnire cu scriitori argeșeni** Marin Ioniță, Mariana Dobrin, Cristina Onofrei și Catrinel Popescu; **cărți în dezbatere**: George Alexandru, *Simplex*; Nicolae

Manolescu. *Cinci secole de literatură sau jocul cu fragmentele*; **cărțile mele de suflet** Gioni Badea, *Doctorița*, apărută la Editura Icar, București, 2008; Dumitru Ungureanu, *Alambioteca*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2008; **moment poetic** din creațiile lui Nicolae Neagu; **concurs Cenaclurile față în față** Ucenicii vrăjitori și Gura Teghii; expoziție de **cărți cu autograf**.

PUCIOASA (3 - 5 decembrie 2008, bibliotecar responsabil Luminița Gogoiu).

Din cuvântul de deschidere rostit de responsabilă bibliotecii, dar și din alocuțiunile prezentate de Dănuț Bădău - primarul orașului, prof. Carmen Vădan, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița au rezultat preocupări dar și împliniri în ce privește lectura publică în această localitate. În cele trei zile au avut loc: **simpozion** *Cultura lecturii de la tradiție la modernism*, la care și-au adus contribuția Gabriela Diaconescu, Mircea Bădoiu, Dumitru Stancu, Ion Bratu, Elena Negulescu ș.a.; **recital** susținut de elevi de la Școala generală nr. 1 *Mihai Viteazul* din Pucioasa și preșcolari de la Grădinița *Zâmbet de soare*; **lansarea volumelor** Constantin Voicu, *Cu lunile prin târg alunecând*, și de același autor *Hai la școală, boieri mari!*; Ion Enescu Pietroșița, *Săgeata frântă*, apărute la Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2008; Ion Bratu, Mihai Gabriel Popescu, *Catagrafia județului Dâmbovița la anul 1810*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2007; Maria Panțuroiu, *Sub semnul vremii.... Fieni*, [s.n.], 2007; **vernisaajul expoziției** de icoane *Raze de credință ortodoxă* a încheiat lucrările din prima zi. Mai amintim: **vernisaajul expozițiilor** de decupaj *Mirajul iernii*; de artă populară *Veșnicia s-a născut la sat*; de desene și fotografii *Copacii în patru anotimpuri*; de desene *Îndemânarea se naște la școală*; *Mici...dar talentați*; **audiție de basme** *Zilele copilăriei*. Zilele Bibliotecii Orășenești Gh.N.Costescu Pucioasa au fost încheiate prin premiera desenelor prezentate în cadrul acestora, oferind astfel încă o dată prilej de bucurii celor mai mici dintre utilizatorii ei.

CENTRE METODICE

În cel de-al doilea semestru al anului 2008, s-au desfășurat dezbateri, mese rotunde și schimburi de experiență în cele cinci centre metodice ale județului, după cum urmează:

- „*Noile funcții ale bibliotecii publice*” - Vlăduț Andreescu, metodist Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița;

- „*Strategia de dezvoltare a lecturii publice în județul Dâmbovița pentru perioada 2008-2012*” - prof. Carmen Vădan, director Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița.

- Dialog profesional: „*Funcțiile statisticii de bibliotecă în proiectarea Programului managerial*”.

- Referate prezentate de bibliotecari: „*Necesitatea informatizării și automatizării serviciilor de bibliotecă*”.

TITU (27 octombrie 2008). Bibliotecari din localitățile din preajma orașului Titu au participat la vernisaajul expoziției de desene *A venit ...toamna*.

MORENI (29 octombrie 2008). Personalul din bibliotecile repartizate acestui centru metodic au luat parte la vernisaajul expoziției de carte și materiale documentare „*Niciodată toamna nu fu mai frumoasă!*”, precum și la prezentarea în power point a Bibliotecii Comunale Gura Ocniței.

GĂEȘTI (27 noiembrie 2008). Bibliotecari din localitățile din zona de lucru Găești au participat la diferite activități din cadrul Zilelor Bibliotecii Orășenești *Aurel Iordache* Găești.

PUCIOASA (4 decembrie 2008). Au fost vernisate expoziții de carte, desene, de obiecte realizate de *prichindeii* de la grădinițe din oraș.

TÂRGOVIȘTE (11 decembrie 2008). Bibliotecarii din acest centru metodic au participat la prezentarea programului **BIBLIONET** destinat sprijinirii bibliotecilor cu tehnologie IT și cursuri de formare profesională pentru a putea oferi servicii mai bune comunității.

ANIVERSĂRI BIBLIOTECI

MOGOȘANI (20 - 21 noiembrie 2008, bibliotecar responsabil Vasilica Ionescu).

Biblioteca comunală a luat ființă în anul 1938 având sediul la Căminul Cultural. Mai târziu a funcționat în casele naționalizate ale familiei Postelnicu.

Au funcționat ca bibliotecari: Lucia Niță, Constantina Cristea, iar din 1990 Vasilica Ionescu. La aniversarea a 60 de ani de la înființare au transmis mesaje de felicitare: Vlăduț Andreescu, metodist Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița; prof. Daniela Manole, director Școala Generală Mogoșani, precum și bibliotecarii Rădița Diaconu (Biblioteca Comunală Cobia), Maria Preda (Biblioteca Comunală Uliești) și Aurora Lolicaru (Biblioteca Comunală Valea Mare).

Activitățile desfășurate au cuprins: **concurs Istoria cărții**; **program artistic Mici fragmente din schițele lui Caragiale**; **Cântece din repertoriul popular**; **teatru școlar Fata babei și fata moșului**; **audiții de CD Dimineți de basm**; **vernisaajul expozițiilor de carte Caragiale în actualitate și de desene Culorile toamnei**.

CÂNDEȘTI (7 septembrie 2008, bibliotecar responsabil Veronica Comănescu).

Din martie 2001 biblioteca poartă numele "Matei

Vlădeanu". Fond de carte cu caracter enciclopedic: 8.158 unități de bibliotecă. Acces liber la raft. Sală de lectură. Practică împrumutul la domiciliu și schimbul interbibliotecar. Biblioteci școlare: Cândești Vale (2.000

volum); Dragodănești (2.800 volume).

Aniversarea a 70 de ani de la înființarea Bibliotecii Comunale *Matei Vlădeanu* Cândești a coincis cu împlinișea a 100 de ani de la construirea școlii din localitate. Evenimentul a fost deschis printr-o slujbă religioasă la Biserica din lemn Vârtoș, declarată monument istoric, cu o vechime de peste 300 de ani. A urmat alocuțiunea primarului localității Tiberiu Gherman. Din program mai amintim: **program artistic**, **film documentar Cândești între tradiție și modernitate**; **vernisaajul expoziției Costume populare specifice zonei**; **prezentarea și premiera Personalități ale satului**, evenimentul fiind intitulat sugestiv *Fiii satului*.

Grupaj realizat de Vlăduț Andreescu

Biblioteca Județeană Dâmbovița Sesiune de studii și comunicări

Devenind o tradiție pentru comunitatea locală, desfășurându-se în ultima perioadă a anului, „Sesiunea de studii și comunicări” organizată de Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița a reunit atât în plen cât și în cele două secțiuni: „90 de ani de la crearea României Mari” și „Biblioteca – fundament al educației permanente” comunicări al căror conținut a vizat cele nouă decenii de la marea Unire din 1918 când au fost puse bazele statului român modern și aspecte din viața bibliotecilor. De altfel, sesiunea a stat sub semnul omagierii actului istoric care, a devenit „Ziua Națională a României”.

Deschiderea lucrărilor sesiunii a fost făcută de prof. Carmen Vădan, director al Bibliotecii Județene Dâmbovița, care în cuvântul domniei sale a subliniat importanța evenimentului sărbătorit și care devenea subiectul principal al manifestării, amintind totodată rolul și activitatea bibliotecii în viața comunității. S-au rostit alocuțiuni din partea Consiliului Județean Dâmbovița, primăriei municipiului Târgoviște, Direcției județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural

Național Dâmbovița. Din partea invitaților de onoare din Republica Moldova, lucrările sesiunii au fost salutate de Iulian Filip, Ion Mănescu și Ludmila Plopa. Au mai participat, pe lângă personalități ale vieții culturale și universitare târgoviștene, invitați din județele Vâlcea, Prahova, Brăila, Brașov, care au subliniat în studiile prezentate preocupările vieții și activității bibliotecilor, planurile de viitor și coordonatele dezvoltării în viitor.

În cadrul secțiunii „90 de ani de la crearea României Mari” un real interes au stârnit comunicările: „Unirea de la 1918 în documente străine contemporane” a conf. univ. dr. Silviu Miloșu – Universitatea Valahia Târgoviște; „Documente din arhivele locale referitoare la Marea Unire din 1918” a prof. dr. Părvan Dobrin de la Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor

Naționale; „Târgoviștea și interesantele manifestări din jurul Marii uniri” a prof. univ. dr. Mihai Oproiu – Universitatea Valahia Târgoviște; „Marea Unire – obiectiv fundamental împlinit și începutul unei noi perioade istorice” – Anca Anghel de la Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște; „Rolul lui Nicolae Iorga în constituirea României Mari” – Loredana Spînu de la Biblioteca Județeană Dâmbovița sau „Târgoviștea în zilele Marii Uniri” susținută de prof. Alexandru Ștefănescu de la Biblioteca Județeană Dâmbovița.

În cadrul secțiunii: „**Biblioteca – fundament al educației permanente**” comunicările susținute au fost axate pe rolul, locul și activitățile bibliotecilor publice și școlare în viața culturală a localității, în dezvoltarea și pregătirea tinerilor pentru viață în societate precum și prioritățile imediate ale instituției bibliotecare. Au reținut atenția comunicările: „*Biblioteca în schimbare*” de Emil Vasilescu, redactor șef revista Biblioteca; „*Noi servicii în slujba comunității*” de Daniel Nazar, director, Biblioteca Județeană „George Barițiu” Brașov; „*Tinerii și biblioteca*” – Ludmila Plopa de la Filiala Chișinău a Bibliotecii Județene Dâmbovița; „*Fascinația lecturii la*

vârsta a treia” – Sanda Constantinescu, Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” Vâlcea; „*Prezentare Global Library*” făcută de Dragoș Neagu de la Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila. Despre rolul și activitatea bibliotecilor școlare au vorbit Gabriela Stroescu de la Liceul „Petru Cercel” Târgoviște și Monica Stăncioiu de la Grup Școlar „Aurel Rainu” Fieni. Din partea gazdelor interesante au fost lucrările: „*Binefacerea uitată ale lecturii*” – Alina Cojanu; „*Colecții Speciale – spațiu cultural și educațional*” susținută de Liliana Pletea; „*Bibliografia locală, mijloc de informare - documentare*” – Cristina Papoe; „*Locul lecturii în timpul liber al adolescenților*” – Vlăduț Andreescu, precum și „*Biblioteca și cititorii*” susținută de Liliana Gogioiu de la Biblioteca orașenească „Gh. N. Costescu” Pucioasa.

De un real folos au fost convorbirile pe teme profesionale avute cu profesioniștii de la Bibliotecile județene care ne-au onorat cu prezența lor.

Au mai avut loc vernisaje ale unor expoziții de fotografii, cărți și documente istorice legate de evenimentul sărbătorit.

Cornel Albuț

Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița

4 - 8
noiembrie
2008

A VII -A EDIȚIE A SALONULUI EDITORIAL „I. H. RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA

Desfășurată în perioada 4-8 noiembrie 2008, la galeriile Stelea din Târgoviște, a VII-a ediție a Salonului Editorial „Ion Heliade Rădulescu” a dorit să aducă în atenția iubitorilor de carte din județul Dâmbovița, și nu numai, cele mai reprezentative apariții pe plan local, prezentând tipărituri ale editurilor ApaArt, Bibliotheca, Marcona, Cetatea de Scaun, Gimnasium, Transversal, Pildner & Pildner, University Press, precum și ale unor instituții editoare precum Trustul de presă Artpress, Trustul de presă Impact, Universitatea „Valahia” Târgoviște, Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dâmbovița, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească” Târgoviște.

Ediția de anul acesta s-a bucurat de participarea unui număr ușor redus de edituri față de anii anteriori (8), demonstrând că și producția dâmbovițeană de carte, ca întreaga economie, cunoaște un proces de restructurare bazat pe eficiență și calitate. De altfel, așa cum vizitatorii au putut constata, producția de carte a editurilor dâmbovițene rivalizează din punctul de vedere al calității volumelor (un progres deosebit constatându-se în privința graficii de carte) cu cea a invitațiilor de onoare ai Salonului, marile edituri bucureștene RAO și Cartex și moldovene Prut Internațional și Știința.

Alocuțiunile rostite de diversele personalități prezente la manifestare, printre care amintim pe jr. dr. Ivan-Vasile Ivanoff - secretarul general al județului, lect. drd. Viorica Arghir - director al Direcției de Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița, prof. Carmen Vădan - directorul Bibliotecii Județene Dâmbovița, au scos în evidență avântul pe care l-a luat cultura scrisă a județului, atât pe plan național cât și internațional, prin calitatea lucrărilor și tot mai dese participări la manifestările de acest gen din țară și străinătate.

Cu un program extins față de edițiile anterioare, Salonul a beneficiat zilnic de mai multe lansări de carte ale editurilor participante. S-au prezentat cărți din domenii diverse (literatură, istorie și critică literară, publicistică, științe juridice, științe economice, științe umaniste, științe fundamentale, carte pentru copii și tineret), apreciate de un public avizat, alături de care s-au aflat autorii și editorii implicați: „*Heliadeana - ipostaze de geocivilizație românească*” - George Coandă (editura Bibliotheca); „*Calea cea strâmtă*” - Petrea Ciupitu (editura Transversal); „*Ion Heliade Rădulescu Panhymniul Ființei*” - Mihai Cimpoi (editura Bibliotheca); „*Jurnalul de la Marcona. Geneza*” - Ion Mărculescu (grup editorial Bibliotheca & Marcona), *Antologie bilingvă Târgoviște-India: 18 poeți dâmbovițeni și 60 de poeți indieni* (editura Bibliotheca).

Târgoviștea și împrejurimile sale a constituit o temă predilectă pentru mulți dintre autorii prezenți la salon, cărțile, cu acest subiect fiind numeroase: *Moștenirea Văcăreștilor. Din istoria unui festival de literatură* - Victor Petrescu; *Târgoviște - vechi centru tipografic românesc* - Dan Simonescu, Victor Petrescu; *Cultura medievală târgovișteană* - Agnes Erich, Mihai Oproiu; *O lume în mișcare. Dâmbovița - inițiative și capital* - Mihai Oproiu, Georgeta Toma, Corina Voiculescu (apărute la editurile Bibliotheca și Transversal).

Cei interesați de domeniul juridic au fost satisfăcuți să constate apariția unor noutăți în acest domeniu: *Drept social și politici naționale de protecție socială* - Dan Țop; *Liberalismul Belgian. Reflecții asupra sistemului instituțional belgian* - Claudia Gilia și *Pedeapsa capitală în dreptul românesc. Origini și evoluție* - Olivia Mastacan. Nu a fost uitat nici domeniul științelor fundamentale, pe această temă fiind prezentate cărțile *Mecanică analitică* - Călin Oros, Sergiu Dinu și *Emisii poluante. Metode pentru reducerea acestora* - Cristiana Rădulescu (apărute la editura Bibliotheca).

Cele 14 premii ale Salonului au fost consistente, grație finanțării asigurate de Ministerul Culturii și Cultelor, majoritatea fiind adjudecate de editurile Bibliotheca, Transversal (printre care și premiul pentru întreaga activitate) și Cetatea de Scaun (printre care și premiul special al Consilului Județean).

Ținând cont de problemele cotidiene cu care se confruntă azi societatea românească, prezența în număr foarte mare a iubitorilor de cultură târgovișteni (aproximativ 4 000 de vizitatori - mai mult ca la orice altă ediție a salonului) demonstrează interesul publicului pentru acțiunile culturale, în general și pentru carte, în special.

Alexandru Ștefănescu,
Biblioteca Județeană „I.H. Rădulescu” Dâmbovița

Marea Unire – obiectiv fundamental împlinit și începutul unei noi perioade istorice

S-a scris mult despre Unirea din 1918. Au fost exprimate numeroase opinii-evaluări istoriografice și politice. Prezent adesea în asociere cu fenomene politice contemporane, momentul Unirii a beneficiat de abundență documentară, dar a înregistrat și interpretări dintre cele mai diverse, unele cu un grad de pasionalitate care oferă o anume impresie și nu neapărat realitatea așa cum a fost.

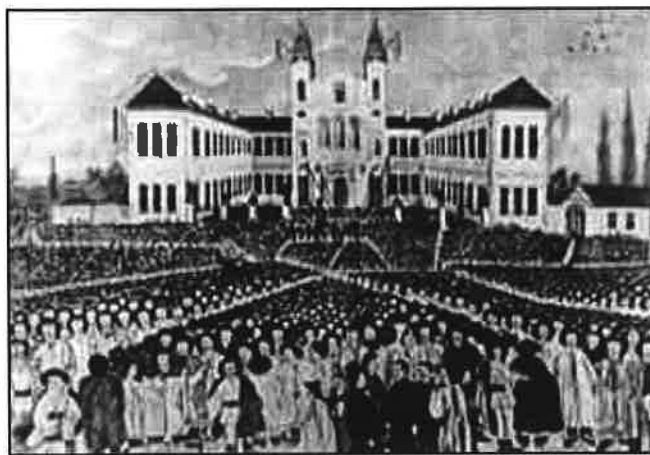
Unirea din 1918 a reprezentat stadiul istoric în care românii au avut șansa desăvârșirii procesului de evoluție de la națiunea etnică la națiunea politică.

În acel moment, România se afla în postura de a recupera unele faze de retardare istorică prin acumularea celor mai multe elemente care să-i permită sincronizarea rapidă cu ritmurile și sensurile modernizatoare ale Europei Occidentale. Realizarea Unirii tuturor teritoriilor locuite de români cu România, în 1918, a fost nu doar o aspirație simplă, ci, mai ales o provocare adresată națiunii române care trebuia să probeze maturitatea conduitei sale atât statale cât și sociale.

Obiectivul fundamental ce stătea în fața societății românești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și început de secol XX, era rezolvarea problemei naționale, a unirii, în etape, a tuturor românilor. "Ținta noastră – preciza Nicolae Bălcescu, adresându-se studenților români de la Paris, cu prilejul Anului Nou 1847 – socotesc că nu poate fi alta decât Unitatea Națională a Românilor". Mai întâi o unitate în idei și simțăminte, "care să aducă apoi, cu vremea, unitatea politică, un trup politic, un singur stat al tuturor românilor".

În timpul primului război mondial, tenacitatea realizării idealului național intrase în faza sa hotărâtoare, constituind preocuparea principală a românilor. Acțiunile politice, diplomatice, militare, desfășurate în acest scop au fost însoțite și de luarea în dezbateră a unor probleme importante ce demonstrează că viitoarea Românie nu este concepută numai ca o țară mai mare, ci și ca un stat mai democratic. S-au formulat, poate, și soluții utopice, s-au făcut, poate, și promisiuni fără acoperire, dar modificarea Constituției în iunie 1917, schimbarea atitudinii cercurilor politice în ce privește adoptarea și măsura reformelor constituiau semne sigure ale unui proces ce va căpăta noi dimensiuni în etapa imediat următoare.

Marea Unire din anul 1918 reprezintă rezultatul unui proces istoric necesar și victoria strălucită a mișcării de eliberare a românilor de pe ambele versante ale Carpaților, de la Dunăre și Marea Neagră. "Pentru noi – scria Nicolae Iorga în "Neamul Românesc" din 25 noiembrie 1918 – e o necesitate istorică ajunsă la recunoaștere și o suferință mângâiată, o muncă ce-și așteaptă răsplata. Și, astfel, avem dreptul de a crede acest fapt definitiv și etern".

Principalul arhitect al acestei politici externe lucide, realiste a fost o importantă perioadă marele diplomat Nicolae Titulescu, ministrul de externe al României și președinte al Ligii Națiunilor în două legislaturi, cel care a avut o contribuție de valoare inestimabilă la făurirea României Mari, în calitate de secretar al Delegației guvernamentale române la Conferința de Pace, după Primul Război Mondial.

Marea Unire din anul 1918 reprezintă încheierea unei Mari Epopei din istoria zbuciumată, tulburătoare a neamului românesc, înfăptuirea firească a năzuințelor sale seculare de unitate național-statală, a idealului pentru care s-au jertfit generații de înaintași, împlinirea unei necesități obiective pentru destinele românilor, "elementul primordial și absolut pentru viață", cum afirma Nicolae Iorga.

Una din cele mai izbutite caracterizări a Marii Uniri o datorăm profesorului Ioan Lupaș. "Unirea noastră națională – releva marele istoric – a fost cimentată nu numai de sângele soldaților noștri, ci și de suferințele intelectualilor și scriitorilor, care începând cu secolul al XV-lea au îndurat pentru ideile lor închisoarea și surghiunul. Ei au fost promotorii mișcărilor și luptelor care au dus în sfârșit la această unitate de mult visată". Noi am adăuga că, alături de soldați și intelectuali, un rol hotărâtor l-au avut țărani, muncitorii și alte categorii sociale, întregul nostru popor din toate provinciile istorice.

Reputatul istoric sublinia în acest sens faptul că "Unirea națională din 1918 nu se cuvine să fie înfățișată, nici măcar în parte, ca un dar coborât asupra neamului românesc, din încercarea și simpatia lumii civilizate. Unirea românilor trebuie înfățișată totdeauna – potrivit adevărului – ca urmare firească a unei îndelungate pregătiri istorice, în cursul căreia poporul acesta a izbutit să-și apere cu uimitoare stăruință «sărăcia și nevoile și neamul», rămânând împotriva tuturor vremelnicilor stăpânilor străine, în cea mai strânsă legătură cu pământul strămoșesc".

La rândul său, marele om politic și de stat Ion I.C. Brătianu, șeful guvernului român în anii războiului de întregire a neamului, inspiratorul și conducătorul

Rezistenței Naționale din Moldova, sfetnicul cel mai apropiat al regelui Ferdinand, a definit cu profund spirit științific, obiectiv, marile înfăptuiri politico-administrative ale poporului nostru din anul 1918. *"Unirea de la 1918 se întemeiază pe ființa însăși a neamului românesc, care de aproape două mii de ani, în mijlocul tuturor vitregiilor vremii, a știut să-și păstreze neatins caracterul de conștiință națională. ... Ea e voită de nevoile neamului românesc, care nu poate trăi despărțit, și care, numai prin Unirea laolaltă a fiilor lui, își poate îndeplini cu folos pentru omenire și cu strălucire pentru el misiunea civilizatoare în această parte a lumii"*.

Întreaga evoluție istorică a poporului român, după Marea Unire până în zilele noastre, confirmă cu pregnanță semnificația duală, națională și internațională a Marelui Act Istoric din 1918, impactul său benefic asupra operei constructive a poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic, precum și asupra civilizației europene.

La Alba Iulia avea să se desăvârșească, după lupte de secole, ale atâtor generații, *"mult așteptata sărbătoare a unității naționale"*. Rezistența etnică, solidaritatea poporului, conștiința unitară cu românii din celelalte provincii, lupta aceea de multe ori anonimă, acoperită de negurile istoriei, au pregătit în taină luminoasa zi a Unirii de acum mai bine de o jumătate de secol.

Întregirea națională are la temelie sângele și suferința multor generații și sacrificiile sutelor de mii de ostași și ofițeri români care s-au acoperit de o glorie eternă. Le datorăm o venerație nesfârșită, o recunoștință permanentă, căci ei au întrupat tăria milenară a poporului și virtuțile luptătorilor care nu cunosc piedici, nici teamă, în apărarea pământului și a drepturilor noastre istorice.

Bibliografie

Argetoianu Constantin, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, 3-5, 1916-1917. București, 1922

Iorga Nicolae, *Istoria românilor, vol. 10: Întregitorii*, București, 1939

Marinescu Gh. Constantin, *Epopoea Marii Uniri*. Galați: Editura Porto-Franco, 1993

Platon Gheorghe (coordonator), *Istoria românilor. De la independență la Marea Unire (1878-1918)*, Vol. II, Tom II. București: Editura Enciclopedică, 2003

Platon Gh., Russu V., Iacob Gh., *Cum s-a înfăptuit România modernă*. Iași: Editura Universității "Al. I. Cuza", 1993

Scurtu Ioan, Buzatu Gheorghe, *Istoria românilor în secolul XX (1912-1948)*, București, 1999

Stanciu Ion, *Aliați fără alianță. România și S.U.A. 1914-1920*, București, 1992

Stanciu Ion, Oncescu Iulian, *Românii în timpurile moderne. Reperele unei epoci*. Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2004.

Anca Anghel,
Complexul Național Muzeal
"Curtea Domnească" Târgoviște

NICOLAE IORGA și constituirea ROMÂNIEI MARI

Rolul lui Nicolae Iorga în ceea ce privește constituirea României Mari a fost deja amplu documentat. Iorga însuși a publicat numeroase opere în care a reliefat lupta sa pentru constituirea statului național român. Prin urmare, ne propunem să insistăm mai puțin, poate, decât ar fi cazul, date fiind meritele sale mari în realizarea unității românilor de la 1918, asupra acestui episod din activitatea sa, încercând mai degrabă să surprindem motivațiile care l-au influențat în opțiunile și demersurile sale.

Marele istoric român s-a implicat în lupta politică națională fiind motivat de concepția sa că națiunea reprezintă o unitate organică, rezultatul unui lung proces istoric în ceea ce privește teritoriul, limba, spiritul, tradițiile și memoria unui trecut comun. Aceste componente esențiale ale națiunii cer afirmarea identității sale, iar dezvoltarea acelei națiuni necesită, ca un factor esențial, realizarea unității naționale, amalgamarea ansamblului instituțiilor și structurilor națiunii respective în cele ale unui stat național.¹

Ideea unității românești transpare în opera lui Iorga încă de la începuturile activității sale publicistice și politice. Ca președinte al unei formațiuni politice, el a conferit ideii unității naționale un loc de frunte în programul politic al Partidului Naționalist-Democrat din 1910, atunci când solicita ca politica externă românească să aibă ca fundament

primordial „conștiința unității neamului și a intereselor lui solidare în toate privințele” precum și creșterea puterii armatei române la cel puțin dublul capacității oricărui stat balcanic și educația militară a națiunii.²

În anul 1915 marele istoric român a ținut un ciclu de prelegeri la Universitatea din București intitulat „Dezvoltarea ideii unității politice a românilor”. Iorga recunoștea, în prelegerile sale, că ideea unității românilor nu s-a născut odată cu formarea poporului român și nici măcar în Evul Mediu, admitând totodată, precum o va face școala engleză mai târziu, că ideea națională este de dată recentă: „principiul naționalităților nu este de când lumea. Nădăjduim că, odată fixat, el va trăi cât lumea, găsindu-se, firește, la baza culturii fundamentale morale care aduce cu sine și mijlocul ca popoarele să trăiască în state naționale unele lângă altele fără să pregătească cele mai teribile unelte de distrugere unele în contra altora”.³

Totuși, în esența gândirii sale, Iorga credea – fără să sesizeze diferențele dintre Europa Occidentală și cea Central-Răsăriteană – că exista o conștiință „nelămurită” de unitate – dacă nu națională, cel puțin statală – manifestată încă din secolul al XV-lea.⁴ Primordialist și animat de ideea națională în intimitatea sa, Iorga, istoricul și omul de știință, nu putea să treacă cu vedere modernitatea concepțiilor naționale, admitând că spiritul național s-a forjat „supt înrăurirea unei anumite literaturi polemice”: „...ideile unitare românești pe care le întâlnim în generația mai veche vin în cea mai mare parte din cetirea foilor lui

Kogălniceanu și Alecsandri, din cetirea foilor asemănătoare cu dânsule care apar la București sau, în sfârșit, că ideile acestea vin din partea largă care s-a făcut culturii și chiar vieții politice a românilor din Principate în foaia lui Bariț”. Istoricul român atribuia, în acest sens, un rol important și acțiunilor Ligii Culturale, începute de la finele secolului al XIX-lea, la a cărei activitate participase el însuși.⁵

Un mare istoric precum a fost Nicolae Iorga, bun cunoscător al pregătirilor de război ale Franței și Germaniei, nu putea să nu realizeze implicațiile pe care un mare război le putea avea asupra României, ca și posibilitățile pe care o asemenea conflagrație le deschidea Bucureștilor. Aceasta l-a făcut pe Iorga ca, în sensul viziunii sale asupra realizării ideii naționale, să-și dorească crearea unei armate naționale capabile să facă față unei competiții militare de amploarea celei ce se anunța în Europa. Așa cum se va vedea, războiul de masă ce va urma la numai patru ani după aceea va implica scopuri radicale – victoria totală –, precum și folosirea oricărui mijloc în vederea atingerii acestor obiective. După cum arăta Eric Hobsbawm, războiul de masă îi implică pe toți oamenii și-i mobilizează pe cei mai mulți dintre ei. Deoarece acest tip de conflagrație implică și o competiție tehnologică, războiul de masă mobilizează nu numai oameni, dar și întreaga economie pentru a fi produse suficiente mijloace de distrugere și eliminare a adversarului. Prin aceasta războiul de masă va reprezenta cea mai vastă întreprindere a omului. Dată fiind complexitatea acestei confruntări, nu a fost

ceva nefiresc ca statele mai puțin dezvoltate industrial, din Europa Central-Răsăriteană, să fi fost mai puternic afectate de război și să fi suferit pierderi umane mai mari chiar decât marile puteri occidentale, unde s-a jucat cea mai importantă miză a conflictului. Așa se face că, beligeranți locali, precum Serbia sau România, au suferit, în termeni proporționali, cele mai mari pierderi în acest război. România singură a suferit 339.000 de morți în acest război.⁶

Așa cum se putea anticipa, discursul lui Iorga în privința dreptului românilor la unitate națională a devenit mai radical odată cu intrarea României, de partea Antantei, în Marele Război. Într-o celebră intervenție din 21 august 1916, prilejuită de intrarea României în războiul de reîntregire, Iorga lansa un călduros apel la unitatea tuturor românilor: „A sosit un ceas pe care-l așteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gândit. A sosit ceasul în care cerem și noi lumii, cinstit, cu arma în mână, cu jertfa a tot ce avem, ceea ce alte neamuri, mai fericite, au de atâta vreme, fără să fi vărsat o picătură de sânge pentru aceasta: dreptul de a trăi pentru noi, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostenețelor noastre... Plaiurile ardelene au băut răscumpărarea robiei. Odihniți-vă, viteji, în brazda lacomă de mult de acest sânge care plătește birul nenorocirilor seculare! Țărani-ostași, dormiți în pământul care așteaptă moaștele voastre, ale răbdătorilor și voinicilor, ca să fie iarăși al nostru. Niciodată nu se va uita fapta voastră, biruința voastră prin moarte. Voievozii cei vechi, dezrobitorii mucenici din zilele bătrâne, cheamă la sine din negura trecutului umbrele voastre, care abia au părăsit carnea lor chinată de dușmani. Veșnică pomenire vouă, marilor și fericitorilor! Iar toți acei cari au rămas în vechea țară îngustă nu pot avea decât un singur rost: munca, și o singură lozincă: unirea. Dumnezeu va ajuta silințele unui neam întreg, care pentru un drept așa de firesc nu cruță nimic din tot ce a putut agonisi, din tot ce se cuprinde în puterile sale!”⁷

Nicolae Iorga a fost, de asemenea, cel mai influent orator român din timpul războiului, reușind să reînvie spiritul de victorie al unei națiuni demoralizate de înfrângerile din 1916. Deși critic față de politicienii care nu au înțeles necesitatea pregătirii din vreme a armatei române pentru război, Iorga va defini în discursul său parlamentar din 16 decembrie 1916, urmând imediat înfrângerilor suferite de armata română în Dobrogea și în Muntenia, sensul războiului românilor, în fraze care merită să fie amintite pentru expresivitatea lor clasică și puterea lor de evocare: „spre noi se uită astăzi o oștire...care este moralicește întreagă, este mai mare chiar decât în momentul când întâiul detașament a sfărâmat cu patul puștii piatra de nedreptate la graniță. Atunci, om viu lângă om viu, ea reprezenta numai puterea fizică și încrederea în biruință; astăzi cei vii aduc cu

sine moștenirea sufletească a celor care au murit pe câmpul de luptă...Tot sufletul oștirii românești se găsește astfel în acei care se întorc astăzi copleșiți de număr, cum au fost copleșiți soldații lui Ștefan străbunul, și gata ca și dânșii să se întoarcă asupra biruitorilor. Și niciodată steagul românesc n-a fost mai mândru decât în momentul când a arătat celei mai superbe alcătuirii militare din Europa că pot merge țărani fără școală, fără arme moderne, înaintea oștirilor înzestrate cu tot ceea ce o cultură grozavă și înverșunată dă sclavilor înarmați care o reprezintă.”⁸

Încadrarea lui Iorga în tipologia intelectualului formator de națiune, ca și măreția sa ca „apostol al neamului românesc”, în aceste împrejurări, rezidă tocmai în puterea acestuia de a vorbi despre victoria ce va veni atunci când totul prevestea o înfrângere rușinoasă, cu toate consecințele acesteia, precum și de a reveni, întotdeauna, în fiecare dintre discursurile sale; asupra necesității unității românești. La 9 iunie 1917, într-un discurs ținut în Parlament, Iorga chema la unitate națională: „singura chestiune ce trebuie imediat rezolvată, prin brațele unite ale noastre și ale fraților de peste hotare, e a dreptului României de a se impune ca stăpână în orice colț al pământului pe care l-a locuit, l-a fructificat prin munca ei și l-a adăpat cu sudorile și sângele ei și ale străbunilor.”⁹

Ideile expuse de marele istoric român în Parlament sau la universitate au fost, de-a lungul războiului, popularizate în rândurile soldaților și al populației civile prin numeroasele sale articole publicate în mass-media, prin nenumăratele conferințe publice, prin tipărirea unor cărți și articole științifice etc. Recepția extraordinară a ideilor sale, atât printre românii din țară, cât și printre cei din străinătate, considerăm că-l îndreptățește pe Iorga să fie considerat una dintre personalitățile emblematiche ale unirii de la 1918, un interpret vulcanic și expresiv al rolului de creator de națiune și de spirit național.

NOTE

1. Valentin, Fușcan, *Nicolae Iorga et la question des minorités nationales dans la Grande Roumanie. Vision historique et politique*, în Vasile Ciobanu, Sorin Radu (coordonatori), *Partide politice și minorități naționale din România în secolul al XX-lea*. Sibiu: Ed. Universității „Lucian Blaga”, 2006, p. 133.

2. Damian Hurezeanu, Gheorghe Sbârnă, *Partide și curente politice în România: 1821-1918*. București: Ed. Eficient, 2000, p. 393-395.

3. Nicolae Iorga, *Conferințe...*, p. 63.

4. *Ibidem*, p. 64.

5. *Ibidem*, p. 96, 115.

6. Eric Hobsbawm, *Secolul XX. Secolul extremelor*. București: Ed. Lider, f.a., p. 42.

7. Damian Hurezeanu, Gheorghe Sbârnă, *op.cit.*, p. 396-397.

8. Nicolae Iorga, *Discursuri parlamentare...*, p. 351-352.

9. Nicolae Iorga, *Discursuri parlamentare...*, p. 365.

Loredana Spănu

Patrimonium

Întregiri la bibliografia lui MARIN BUCUR

Istoric și critic literar, eseist, poet, prozator și memorialist, Marin Bucur (n. 12 decembrie 1929, Podu Rizii, județul Dâmbovița - m. 5 februarie 1994, București) reprezintă *tipul scriitorului total*, care a înzestrat cultura română contemporană cu câteva cărți esențiale.

Format la școala de istorie literară a lui G. Călinescu, devenindu-i, încă de pe băncile Facultății de Litere, discipol și colaborator, Marin Bucur a confirmat, permanent, intuițiile și speranțele magistrului său.

Lecturile temeinice și profunde în biblioteci și arhive naționale și din Occident i-au augmentat pasiunea pentru tot ceea ce semnifică creația durabilă, datorată unor spirite românești, care ne-au situat, pentru totdeauna, în *universal*.

Aflat în Germania, la Bochum, în anul 1978, ca dascăl de limba, literatura, cultura și civilizația română, Marin Bucur se confesează în epistole memorabile mai tânărului său confrate, Marcel Duță (n. 1936 - m. 2005) pentru care a manifestat o simpatie specială.

[Bochum, 15 ianuarie 1978]¹

Dragă Marcele,

Abia acum îți pot scrie, nu ultimului, ci primului pe [19]78. Sunt în vacanță cu studenții și acum am putut ieși din această zonă superindustrializată a Ruhrlui. Nu la Paris, cum te amăgește această vedere², ci spre sudul germanic care oriunde ai fi, e tot *midi*.

Prima impresie a spațiului - era să spun germanic - nordic mi-a dat-o teatrul prin noutatea regizorală. Am șansa de a fi apucat aici pe regizorul Zadek³ și de

a-i fi văzut o creație, precum discutatul și discutabilul *Hamlet* din hala unei uzine!

Apoi modernitatea debordantă a ansamblului universității, ceva ce mizează noul de mâine.

Revăzând Universitatea de la Heidelberg mi s-a părut că sunt într-un fermecător sat.

Experiența universitară germană îmi va fi încă mereu un punct de reper. Ce e nou cu volumul nostru, sau ce nu e nou?⁴

Marcele, m-ar bucura câteva rânduri de la tine ~ nu pentru felicitări ~ *mein Gott*.

Te îmbrățișează,
Marin Bucur

*
Bochum, 15 februarie [19]78

Marcele,

E păcat că nu-ți pot desfășura din hanseaticul Lübeck, oraș cu vocația artei, decât un Ecke. Dar când totul e frumos, partea nu poate fi urâtă.

Am dat la o parte *Domurile* meșterilor francezi din 12-14, formând o linie de apărare a spiritului la marginea Nordului, piața de Renaștere (îți amintești scenele din filmul după Thomas Mann!), muzeele, dar muzeul St. Annen? - comorile, și ți-am ales casa Buddenbrook, una dintre altele, dar căreia *Arta* i-a dat renume⁵.

Destinul nu i-l-a putut schimba, căci cum citești pe poartă, a rămas în seama urmașilor lui Buddenbrook. Numai că aceștia știau să trăiască și să construiască frumos, nu improvizau hardughii și numeau palate niște biete case! Destine care nu se pot schimba.

Al tău
Marin Bucur

Impresiile și mărturiile profesorului și istoricului literar Marin Bucur emoționează prin naturalețea și sinceritatea lor, prin capacitatea de a evoca o lume și o arhitectură cu totul specială și, desigur, prin notele și trimiterile, din subtext, la realitățile noastre.

Și, în fine, o altă epistolă, un an mai târziu, privitoare la destinul Institutului de Teorie și Istorie Literară „G. Călinescu”, unde începuse o autentică degradingoladă și o regretabilă răsturnare de ierarhii.

[București], 13 dec[embrie] [19]79

Dragul meu prieten,

Dincolo de relația colegială, care poate fi, ca în marea majoritate a cazurilor, de ordinul strict conjunctural, ca să nu-i spun fatal, între noi există *Institutul* nu ca o condiție a prieteniei, ci ca un efect al ei.

Locul acesta ~ atât de fascinant odinioară, care ne-a suplinit în ani grei totul prin șansa pe care au avut-o o mână de oameni de a trăi în apropierea unicului G. Călinescu ~ a căzut azi, poate, și datorită lui, într-o penumbră hagiografică ~ a devenit, întristător de cronic ~ o mică instituție afiliată... lăcaș de ședințe, etc.

Mă simt destul de singur, învingându-mă prin biruitoarea forță a muncii și devotamentului pentru ideea de cultură, și de aceea scrisoarea ta mi-a dat în aceste zile un semn tonic de iubire prietenească, veche.

Suntem câțiva care mai vrem și mai năzuim să se facă ceva în afara platelor și ridicolelor prezențe a unor inși și inse autodeclarați și interndeclarați „specialiști”.

Mai putem face ceva cei câțiva care mai suntem împreună? Cred că da, unindu-ne și mai puternic sufletește și prin întreaga noastră energie spirituală.

Dragă Marcele, nu-ți fac declarații ~ răspuns la declarațiile tale. Noi nu ne „declaram” sentimentele, ci ni le facem simțite prin acordul prieteniei noastre.

Ești un om cu o rară comprehensiune pentru artă, un rafinat cu pasiune până la sacrificiu pentru trăirea intelectuală. Așa te-am știut și așa te văd într-o frumoașă constantă a spiritului.

Drept răspuns la minunatele tale rânduri, îți transmit o îmbrățișare trainică, de caldă și afectuoasă prietenie.

Al tău,
Marin Bucur

P. S.

Horoscopul e perfect. Nici un psiholog și nici un computer nu știu mai mult decât aceste blesteme de

„științe oculte”. Când ne vom întoarce și la astrologie, ne vom pomeni că știm mai mult decât voiajorii de pe lună!

[Domnului Marcel Duță, Drumul Taberii, nr. 21, Bloc 1, scara 14, apartament 93 Loco, cod 77336; Marin Bucur, strada Avrig, 9-19, scara 3, apartamentul 97, București, cod 73333].

Epistola aceasta, necunoscută până acum, evocă, cu tristețe, degradarea lentă dar sigură a cercetării literare din cadrul unei instituții înființate și patronate de G. Călinescu.

Deși scrisoare particulară, Marin Bucur evită să menționeze numele celor ce contribuiau la decăderea unei instituții culturale așa de însemnate prin tot ceea ce înfăptuise timp de mai bine de trei decenii.

Astfel de documente și mărturii contribuie, esențial, la elaborarea unei monografii a prestigioasei instituții condusă de G. Călinescu, Alexandru Dima, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și Eugen Simion.

Literatura epistolară, parte integrantă a bibliografiei, și *Jurnalul* lui Marin Bucur, ambele necunoscute încă, rezervă surprize din cele mai plăcute și obiective cu putință.

Nicolae Scurtu

Note

1. Originalele celor trei scrisori, inedite, se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.

2. Locul și data s-au identificat după sigiliul poștei.

3. Carte poștală ilustrată, care conține pe verso imaginea ~ Paris ~ Musée National d'Art Moderne ~ Constantin Brancusi (1876-1957) ~ *Le phoque* - 1943.

4. Peter Zadek (n. 1926), celebru regizor german, care a promovat, în chip provocator, un decalaj între text și imagine.

5. *Literatura română contemporană. Volumul 1. Poezia*. București, Editura Academiei, 1980, 789 pagini.

6. Se referă, desigur, la Thomas Mann (1875-1955), autorul cunoscutei cărți *Casa Buddenbrook* (1901), în care se evocă declinul unei familii și, implicit, al unei epoci

Primul istoric al Târgoviștei :

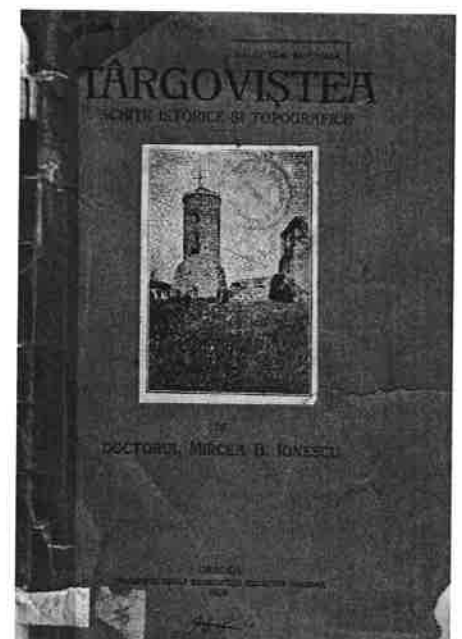
I. D. PETRESCU

Propunându-și, în cadrul programului său anual de animație culturală, să aducă în atenția publicului dâmbovițean o serie de personalități ale culturii locale din veacurile trecute, ale căror nume sunt acum, pe nedrept, uitate, Biblioteca Județeană „I. H. Rădulescu” Dâmbovița a organizat în anul 2008 o serie de activități cu caracter informativ-cultural (prezentări, simpozioane, mese rotunde, expoziții) centrate pe viața și opera acestor corifei ai vieții culturale târgoviștene. Sub aceste auspicii, cu ocazia împlinirii a 190 de ani de la nașterea lui I. D. Petrescu, la 21

Noiembrie 2008 au fost organizate o expoziție de carte și o prezentare video legate de personalitatea învățătorului.

Așa cum aflăm dintr-o reeditare a lucrării „*Târgoviștea, schițe istorice și topografice*”, îngrijită de nepotul său, Ion D. Petrescu s-a născut la Vălenii de Munte, județul Prahova, la 21 Noiembrie 1818, ca prim născut al lui Dumitrache Petruș, unul dintre copiii căpitanului de oaste Petre Tatu din Buzău.

Îngrijitorul ediției ne oferă de asemenea o serie de date interesante legate de familia și tinerețea bunicului său: „Dumitrache Petruș,

fusesse adus împreună cu fratele său Nicolae Petruș de către Polcovnicul Moise, ca administratori ai întinselor moșii ale Bărcănescu-

lui de lângă Vălenii de Munte, unde amândoi frații s-au și căsătorit. La început administrator al moșiilor Bărcănescului, a făcut apoi negoț, făcând parte din clasa de mijloc. Pierzându-și însă averea, a fost numit Vameș al Plaiului Teleajen.

Ion, primul sau copil (*Ion D. Petrescu n.a.*) a fost dus pe la anul 1834 - după ce urmase școala grecească de la catedrala Vălenilor - de către unchiul său de pe mamă, protopopul Iosafat Snagoveanu, la episcopia Buzăului unde era episcop Chesariu. A urmat seminarul episcopal și fiind deștept și având o voce admirabilă, ademenit de mirajul treptelor mona-chale superioare, la care toți din anturajul episcopului îl făceau să creadă că va ajunge, a fost călugărit în vârstă de abia de 18 ani, în anul 1836 sub numele de Ipatiu Petrescu la Monastirea Ciolanul unde își făcuse „frăția” și apoi a fost readus la Buzău, unde a fost hirotonisit diacon al Episcopiei.

Pe la începutul anului 1846, Chesariu, episcopul Buzăului, îl trimite la Monastirea Neamțului să supravegheze tipărirea și aducerea cărților bisericești necesare eparhiei episcopale. La întoarcere a fost numit profesor la seminarul eparhial - (condus pe acea vreme de Gh. Munteanu, fost apoi membru al academiei române)¹ - pe baza studiilor strălucite ce făcuse chiar în acel seminar, și mai ales pe baza cunoștințelor ce-și acumulase ca autodidact².

La acea dată era bine cunoscut în viața culturală, ca unul ce activează ca profesor la Seminarul Episcopiei Buzăului, revizor al școlilor din județele Muscel și Vâlcea și participant activ printre revoluționarii anului 1848².

Prezența sa a înviorat activitatea culturală, căci pe lângă funcția de profesor și de director, el a alcătuit studii de istorie, etnografie, epigrafie, fiind poet și moralist. Cercetările sale sunt bazate pe o atență și minuțioasă observare, făcând apel la memoria

celor bătrâni, dar și pe cunoașterea profundă a lucrărilor științifice publicate în epocă. Constatăm că lucrările sale s-au bazat și pe o atență cercetare de teren, organizând anchete pe care s-a străduit să le interpreteze cât mai corect.

Prin activitatea sa științifică a reușit să stimuleze și să antreneze și alți membri ai corpului didactic, reușind să realizeze la societatea culturală „Progresul” un schimb de opinii incitante și novatoare. Ca institutor s-a străduit să se ridice la nivelul înaintașilor. „Douăzeci și unul de ani de labore (muncă) și devotament depus-am și la această din urmă catedră, urmând a continua apostolatul, sau a direge opera neuitaților, demnilor și fericiților mei predecesori: M. Drăghiceanu, Al. Poenaru, Mihail Petrescu și Ariton Boruzescu, cu a căror valoare dacă nu m-am egalat, dar cel puțin c-o vie dorință eu i-am urmat, în tot ce s-a referit la ale învățământului și devotamentului în cestiune³”.

Debutul publicistic l-a făcut în anul 1847 când a văzut lumina tiparului lucrarea „Catehismul ortodox”, continuată de „Martirii crucii din ambele Dacii” (1856), lucrări cu caracter inedit, dovedind talent istoriografic.

Activitatea a fost continuată cu „Mitropoliile Țării sau Istoria bisericii române”, tipărită în 1870 - prima lucrare de acest fel în istoriografia noastră. În anul 1872 vedea lumina tiparului „Arta artelor sau elemente de istoria muzicii”, dovedind profunde cunoștințe muzicale, ce-l situau printre melomanii veacului. Dragostea pentru folclor, contactul cu muzica populară au constituit un prim imbold de valorificare a fondului spiritual românesc într-o lucrare de sinteză, apropiindu-se de cultura noastră muzicală prin intermediul creației populare, de care s-a simțit atras din copilărie⁴.

Continuând cercetarea în domeniul istoriei, în anul 1880 s-a tipărit la Târgoviște, în tipografia lui Theodor Michăescu, lucrarea „Radu cel Mare (1490-1508)”, prima

monografie dedicată acestui voievod, în condițiile în care cea mai mare parte a documentelor interne nu erau publicate. Autorul folosește tradițiile, încă vii la mijlocul secolului al XIX-lea la Târgoviște, cu ajutorul cărora atribuie just primele lucrări efectuate la Mitropolie acestui voievod.

Domnia voievodului Radu cel Mare a fost tratată după un plan judicios întocmit, evidențiind principalele caracteristici ale acesteia și monumentele construite din inițiativa sa. Reliefăm că în analiza întreprinsă, I. D. Petrescu își bazează cercetarea pe cunoașterea lucrărilor istorice din epoca sa: *Magazinul Istoric, Istoria Românilor* de Florian Aaron, *Istoria Banatului Temișan*, fiind citate permanent.

Conștient că Târgoviștea „fost-a mult timp reședința Țării și prin urmare e terenul atâtor fapte istorice din toate timpurile și epocile românilor”, a sesizat necesitatea întocmirii unei lucrări monografice care să evidențieze principalele monumente. „Veni-va timpul credem, ca Târgoviștea cu metropoliile sale contemporane în gloria antică, să fie privite sau adorate de neamul românesc ca niște temple sacre, unde ca și motorii civilizațiunii antice de la Delfi și Maratone, întrunundu în viitor pre frații din toate unghiurile patriei comune, să-i inspire în acțiunile lor naționale, făcând să bată în inimă trunchiatei noastre Dacii un suflet și o cugetare⁵”.

În 1888 I. D. Petrescu publica prima lucrare monografică dedicată istoriei orașului Târgoviște. Lucrarea se înscrie printre primele de acest gen, realizate în istoriografia noastră și este dedicată „Cuibului eroilor și parnasul muzelor, căci, ruine, în a voastră cenușă repausa-va țerina autorului”, precum și „Târgoviștei și mândrețelor sale ruine”, căci „autorul devotându-se Târgoviștei douăzeci de ani, de ce nu le-ar face omagiu și aceste pagine”.

Cu deosebită mândrie autorul preciza că „aici în pulberea mândrețelor ruine ale Târgoviștei, tronat-a

odinioară: *mărirea, gloria și tăria Românilor*". Concepția sa istorică este dominată de ideile pașoptiste, de mobilizare a poporului pentru realizarea independenței și unității naționale, prin înfățișarea trecutului glorios, a monumentelor străbune de la Târgoviște ce trebuiau cunoscute de toți românii. I. D. Petrescu preciza că a considerat de datoria sa „ca apostol al localității, să provoc, prin micle-mi încercări, pe erudițiunile și competențele noastre...-scrutat-au câte ceva din neperitoarele fațe ale trecutului Tergoviștei". I. D. Petrescu aprofundase principalele lucrări științifice și izvoarele publicate în perioada anterioară redactării lucrării, făcând trimiteri la lucrările lui Laurian, Fotino, Gr. Misail, Tocilescu, Arhiva istorică a României, ce publicase articolul lui B. P. Hașdeu despre istoria mănăstirii catolice, lucrarea lui C. Aricescu referitoare la istoria Câmpulungului, cea a lui Ion Brezoianu despre „Vechile instituții ale României”, etc.

Deși lucrarea are un pronunțat caracter științific, I. D. Petrescu a dat dovadă de un înalt civism, condamnând pe cei care au cotropit „mai toată fața Curții Domnești, mai n-ai mai avea pe unde intra într-această curte, atât de spațioasă odinioară”, și protestează împotriva „tendințelor de acaparare a șanțului cetății”.

Ca memorialist, povestește cu talent aspecte interesante, mărturii despre participarea sa la revoluția de la 1848 și pășaniile petrecute în timpul reacțiunii. Primele memorii au fost publicate în ziarul „Binele public” în cursul lunilor august - noiembrie 1879 sub numele de „Berivoescu”, reluate apoi în lucrarea „Buchetul”⁶.

Om al cetății, conștient că trebuie să impună respect pentru marile valori ale neamului, indiferent de viziunea și interesul de moment al politicienilor vremii, I. D. Petrescu a cerut primăriei la 10 mai 1872 să se ocieze și la Târgoviște un serviciu funebru pentru a sublinia moartea lui Ion Heliade

Rădulescu „luceafăr al literaturii române”. Serviciul funerar s-a organizat cu întârziere „la 21 mai, la el participând „toate autoritățile locale... precum și poporenii”⁷.

În 1881 I. D. Petrescu a participat din partea Târgoviștei în cortegiul solemnității încoronării de la zece mai, la serbarea proclamării Regatului, ca unul ce era considerat printre veteranii de la 1848 și tată de erou, căci fiul său, Brutus, a murit în războiul de independență.

Neastâmpărul său se manifestă și în perioada senectuții, în 1895, văzând lumina tiparului volumul „Colecțiune de poezii originale «Albina», tipărită la Târgoviște în tipografia Viitorul. Sunt prezentate unele gânduri și meditații, în poezii ca „Omul”, „Restriștea vieții” a evidențiat zbuțumul omului de a pătrunde secretul naturii. Poezii ca „Patria”, „Bătrânețea”, „Frumosul etern” arată sensibilitatea venerabilului cărturar. Un loc deosebit îl ocupă poeziile istorice închinete „Mitropoliei Târgoviștei”, „Mântuitorului patriei”, „Lăpușeanu și solii”, „Radu cel Mare”, unde străbat idei interesante, printre care tradiția că la Mănăstirea Dealu a lucrat Meșterul Manole. La fel și vechile tradiții și superstiții ca: „Naiba aduce spaima”, „Năbădăile vin cu furiile”, „Ursitorile, Prigorile, muma pădurii”, „Rusaliile și zodiile”, „Sparge pietre”, „Strâmbă lemne”, „Joimărițele”, „Sânzienile”, „Brezoale”, „Paparudele” etc.

Multe din lucrări n-au mai apucat să vadă lumina tiparului. Printre ele se numără „Povestiri contemporane”, „Milionarul preluat alienat”, „Mitropolia Munteniei și a Târgoviștei”, „Năluciri perdute sau meditații filosofice”.

A murit în Târgoviște la 1 mai 1903, ora 5. El a fost „ctitorul studiului local al istoriei”⁸, după cum afirma Constantin Manolescu.

Ca dascăl a fost conștient că trebuie să pregătească noile generații în spiritul ideilor novatoare pentru care militase la 1848, pentru a contribui la progresul țării. S-a străduit

să le insuflă dragostea de patrie, de locurile natale, spirit de inițiativă și să asigure un local pentru școală corespunzător, făcând permanent intervenții la primărie pentru repararea acesteia. A urmărit îndeaproape ca școala să dispună de materialul didactic adecvat, aparate de gimnastică și a completat permanent biblioteca școlii. A fost printre primii care a susținut înființarea gimnaziului în 1874, oferind spațiul de la etajul școlii pentru a-i asigura funcționalitatea. A știut să acționeze în așa fel, încât să ridice prestigiul școlii în oraș, nepermițând amestecul autorităților administrative locale în activitatea ei, organizând serbări ce deveneau adevărate evenimente în viața orașului

Alexandru Ștefănescu

Biblioteca Județeană

„I.H. Rădulescu” Dâmbovița

NOTE

1. Mircea B. Ionescu, *Târgoviștea, schițe istorice și topografice*, Oradea, Tipografia Adolf Sonnefeld, 1929, pp. 3-4.

2. În lucrarea autobiografică „Buchetul”, preciza că a fost comisar de propagandă, arestat și cercetat 10 luni. v. I. D. Petrescu, *Buchetul*, Târgoviște, 1892.

3. I. D. Petrescu, *Buchetul*, p.110.

4. V. Petrescu, M. Oproiu, C. Manolescu, *Târgoviștea culturală*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2000, pp. 125-126.

5. I. D. Petrescu, *Radu cel Mare*, Târgoviște, Tipografia Michaescu, 1880, p.66

6. V. Petrescu, M. Oproiu, C. Manolescu, *Târgoviștea culturală*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2000, pp. 127-128.

7. R. Gioglovan, *Eliade Rădulescu și Târgoviștea*, Valahica, VII, 1974, p. 42

8. C. Manolescu, in „Valahica”, IX, Cultura, Târgoviște, 1977, p. 96.

MOȘTENIREA VĂCĂREȘTILOR

Un festival de literatură unic și rezonant

Târgoviște este un nume în istoria neamului românesc, deținând, mari perioade de timp, o poziție importantă în viața politică, socială, economică și, nu în ultimul rând, în cea culturală a țării.

De numele vechii Cetăți de Scaun se leagă destinul multor membri ai familiei Văcăreștilor care au jucat multe secole un rol deosebit în viața politică, socială și culturală a țării. Genul liric le datorează mult lui Ienăchiță, Alecu, Nicolae sau Iancu Văcărescu, ca reprezentanți ai primei etape de dezvoltare a poeziei noastre naționale.

Locul Târgoviștei în dezvoltarea „scripturilor române” este întregit și de marele triumvirat romantic Heliade - Cârlova - Alexandrescu care impun prin lirica lor un nume prestigios în istoria noastră națională.

Iată de ce, după reorganizarea administrativă a țării (1968), s-a gândit o revigorare a fenomenului literar, atât sub aspectul creației cât mai ales sub cel al cunoașterii fenomenului, al schimbului de idei cu alte medii literare ale țării.

Să ne aducem aminte modul în care s-a zămislit și și-a manifestat existența neîntreruptă Festivalul iar apoi **Concursul Național de Literatură** pe durata a patru decenii (1969 - 2008)

Poeta târgovișteancă Ștefania Stâncă sublinia: „Primul Festival de poezie românească, celebrat deunăzi la Văcărești, sub dărnicia autumnală a soarelui dâmbovițean, ne-a prilejuit revederea atâtor poeți dragi cu care colindam cândva șezătorile să-i spunem țării poezii” (revista *Valachica*, 1969). Aceste cuvinte sintetizează, într-un fel, dorința unor intelectuali la un an de la reorganizarea teritorială a țării, revenită la împărțirea tradițională, de a da glas, la Văcărești și pe plaiurile încărcate de legendă ale Târgoviștei, testamentarului legământ al lui Ienăchiță Văcărescu: *Urmașilor mei Văcărești! / Las vouă moștenire / Creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire.*

În toamna lui 1969, la prima ediție, ne-au onorat cu prezența lor: Mihai Beniuc, Alexandru Piru, Augustin Z. N. Pop, George Păun, Ion Bănuță, Ion Horea, Ion Crânguleanu, Ion Ilea, Ion Molea, precum și o serie de tineri scriitori târgovișteni. Atunci s-a semnat Hrisovul de naștere a ceea ce se dorea a fi întâia bibliotecă de poezie la Văcărești:

Aici de unde tâmpla întâiului Văcărescu, nealbită de multă prăvălire a timpului au izvorât stihuri pline de mireasma cuvântului românesc și de sacra cinstire a patriei;

Aici, unde Alecu și Nicolae au dus mai departe «duhul și .născocirea» părintelui lor sorbind din izvorul tinereții fără bătrânețe și bătrâneții fără de moarte a poeziei populare;

Aici, sub poale de Carpați, în câmpul deschis al vitejiei românești, cum a numit plaiurile dâmbovițene Iancu, cel de al patrulea Văcărescu;

Aici, unde se retrăgea sorbind în ceasuri de răgaz vigoarea pământului natal, visând întâlnirea în timp a poezilor de limbă română, Elena Văcărescu;

Ne-am strâns cu convingerea că săvârșim, peste veac, un act de recunoștință și împlinire ctitorind întâia bibliotecă de poezie românească.

S-a dat acest hrisov la Văcărești, în ziua de 19 din luna octombrie a văleatului 1969.

La acest sensibil apel au răspuns, pe parcursul primilor ani, mulți poeți și critici care au oferit ediții princeps sau cu autograf, bibliotecii ce se înfiripa. Printre aceștia s-au aflat: Demostene Botez, Alexandru Piru, Mihai Beniuc, Aurelian Chivu, Mihail Celarianu, Mihai Cruceanu, George Dan, Veronica Porumbacu, Paul Tutungiu, Tiberiu Utan, Violeta Zamfirescu, Ion Stăvăruș, Gabriela Melinescu, Grigore Hagiu și mulți alții.

După câțva timp, această inițiativă a fost abandonată, o încercare de revigorare a acesteia făcându-se în ultimii ani. Considerăm o datorie de conștiință dezvoltarea unicei biblioteci de poezie românească într-un spațiu construit în parcul Văcăreștilor (reclădirea casei vechi sau construirea uneia noi), împlinindu-se astfel Testamentul literar al Elenei Văcărescu:

„O, Văcărești iubit, când va veni ceasul în care harul minunat de-a admira și de a mișca inimile va suna din nou în lume, când eu nu voi mai fi decât o biata amintire, țărână fericita de-a se amesteca în armonia a toate, tu vei avea la sânul tău încă poeți. Ei vor veni să-și îmbogățască lirismul lor la tine. Ei vor avea seri violete, ore trandafirii, Fântâna Corbului și celelalte puțuri și ierburile sălbatece sub ruinele legendelor. Poeți și umbra mea firavă printre ei!”

Și astăzi după un număr însemnat de ani, cumpănind între ceea ce am dorit și ceea ce s-a realizat, nu totdeauna în condiții propice actului cultural, putem afirma că rezultatele ne-au confirmat eforturile.

Ediție de ediție, Festivalul de literatură „Moștenirea Văcăreștilor”, devenit pe parcurs și Concurs de creație pentru tinerele talente, mai întâi din județ, apoi din întreaga țară, și-a îmbogățit structura, s-a diversificat ca arie de cuprindere, iar calitatea demersului cultural și a actului creativ s-a ridicat la cote din ce în ce mai înalte.

În primele ediții accentul s-a pus pe întâlnirile publicului din Văcărești, Târgoviște și din alte localități ale județului, cu scriitorii târgovișteni și nu numai. Ele au fost benefice, înlesnind un fructuos schimb de idei pe marginea moștenirii literare a legendarelor meleaguri dâmbovițene, dezbateri asupra actului de creație sau a demersului cultural pe care-l implică acesta.

La primele ediții au participat nume reprezentative ale literaturii și culturii românești ca: Mircea Horia Simionescu, Traian Lalescu, Matei Alexandrescu, Marin Bucur, Radu Petrescu, Gheorghe Tomozei, Costache Olăreanu, Alexandru George, Șerban Cioculescu, Alexandru Piru, Vasile Netea, Ana Blandiana, Agatha Grigorescu-Bacovia, Mircea Diniescu, pentru a aminti doar câțiva. Aceștia au făcut o simbioză firească mai întâi cu tinerele talente, apoi cu scriitorii consacrați din județul nostru. De altfel, începând cu 1971 Casa Județeană a Creației Populare a instituit premii anuale, precum: premiul „Ienăchiță Văcărescu”, pentru poezie (George Coandă, 1971, Tudor Cristea, 1972, Nicolae Popescu - Bogdan, 1973); premiul „Ioan Alexandru Brătescu-Voinești” pentru proză (Gheorghe Vălcescu, 1971, Aurelian Trandafir, 1974); premiul „Smaranda Gheorghiu”, de literatură pentru copii (Aurel Iordache, 1971); premiul „Ion Luca Caragiale”, pentru dramaturgie (Aurelian Trandafir, 1971); premiul „Raicu Ionescu Rion”, pentru istorie și critică literară (Victor Petrescu, 1972), premiul „Ion Ciorănescu”, pentru debut literar (Sorin Ionescu, 1971 și Iulian Penescu, 1974). De asemenea, premiile Concursului de creație poetică „Văcărești '75” au revenit lui Nicolae Popescu Bogdan, Anton Gagi, Mihail I. Vlad, Horia Cernău (toți din Târgoviște), Cornel Costache, Nicolae Radu (Găești), Mircea Drăgănescu (Titu) și Nicolae Iancu (Bărbuleț). Din multitudinea manifestărilor culturale, nu putem să nu subliniem câteva cu profunde semnificații în viața spirituală a

Târgoviștei, în primul rând. Dintre acestea: revenirea la vechea denumire a liceului simbol al orașului „Ienăchiță Văcărescu”; atribuirea denumirii „Ion Heliade Rădulescu” Liceului nr.2.

Sesiunea științifică „Centenar Ion Heliade Rădulescu” (1972), evocarea prilejuită de împlinirea a 75 de ani de la moartea scriitorului Ion Ghica (1972) sunt momente relevante.

În cele mai multe dintre ediții poezia s-a îngemănat cu muzica, cu teatrul, de unde au izvorât clipe de mare frumusețe morală, spirituală (spectacolul „O dinastie literară” al Teatrului Casei de Cultură a municipiului Târgoviște; recitalul literar - muzical „Las vouă moștenire” - București, 1970; spectacole de muzică și poezie, susținute în decorul legendar al Curții Domnești, ca și spectacolul de sunet și lumină „La porțile istoriei”).

De-a lungul anilor, multe ediții ale Festivalului au fost incluse în manifestări culturale de mai mare amploare și diversificare („Mesaje dâmbovițene în timp”, „Patrimonium”, „Cântarea României” sau „Testamentum”). Ele au fost benefice actului cultural, mai puțin însă actului creativ, ceea ce a dus de multe ori la estomparea mesajului dorit de inițiatorii Festivalului. Referindu-ne la latura culturală, trebuie să subliniem că în timp, în cadrul Festivalului, sau în cadrul manifestărilor amintite, am beneficiat de prezența unor nume reprezentative ale scenei și muzicii românești: Ștefan Ciubotărașu, Ileana Stanca, Florin Piersic, Emil Liptac, Tudor Gheorghe, Ion Fălculete, Octavian Cotescu, Rodica Mandache, Dan Tufaru, Florin Zamfirescu, George Mihăiță.

Fructuoase schimburi de idei privind actul de creație, mesajul acestuia, stadiul prezent și prospectiv al liricii românești s-au realizat aproape la fiecare ediție între invitați și laureați, cu alți membri ai cenaclurilor literare din județ sau din țară. Au avut loc schimburi de experiență între cenaclurile târgoviștene și cele din București sau alte zone ale țării, nu neapărat în cadrul puținelor zile ale Festivalului. De altfel, așa cum rezultă din documentarea noastră, în perioada 1976-1980, abandonându-se complet stimularea prin premiere a actului creativ, Festivalul s-a dorit desfășurat pe durata întregului an, subordonându-și toate manifestările literare (consfătuiri; simpozioane; expoziții de carte, documente; întâlniri cu scriitorii; lansări de noi apariții etc.)

Din 1981, se reia într-o formulă nouă Concursul de creație literară. Se acordă numeroase premii la poezie, acestea decernându-se nu numai unor creatori din Târgoviște sau județ (Vivi Anghel, Valeriu Liță Cosmin, Constantin Voicu, Elena Dumitru), dar și din alte zone ale țării (Târgu-Mureș, Piatra Neamț, Botoșani, București, Hunedoara, Slobozia). Printre premianții la proză întâlnim pe Nicolae Anton (Vaslui), Costel Bunoaica și Ion Teodorescu (Slobozia). Se confirmă începând cu această ediție transformarea „Moștenirii

Văcăreștilor" în concurs național.

Începând cu ediția 1982 consemnăm implicarea revistelor literare, a unor ziare și edituri în stimularea creațiilor premiate la Concurs. Astfel, an de an, până în 1989, acestea sunt publicate în revistele „Contemporanul”, „Argeș”, „Astra”, „Amfiteatru”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Steaua”, „Ramuri”, „Tomis”, „Transilvania”, „Tribuna”, „Vatra”, „Săptămâna”, „Cântarea României”, „Orizont”, „Albina”, „Lucefărul”, „România literară”, „Flacăra” sau ziare ca „Scânteia tineretului”, „Dâmbovița”. Enumerarea acestora cred că ne scutește de comentarii privind amploarea și prestigiul pe care le-au căpătat strădaniile noastre. De asemenea, au încurajat tinerele talente edituri ca: „Minerva”, „Albatros”, „Dacia”, „Scrisul românesc”, „Junimea”, precum și o serie de instituții județene: Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice, Biblioteca, Muzeul Scriitorilor Dâmbovițeni precum și Liceul „Ienăchiță Văcărescu” sau Sucursala C.E.C Târgoviște (premiul „Ion Ghica”).

Demersul Festivalului „Moștenirea Văcăreștilor” a fost benefic completat mulți ani de edițiile Concursului județean de creație literară pentru elevi „Pana Văcăreștilor” sau de Secțiunea de interpretare a poeziei românești.

În 1985 s-a acordat pentru prima oară marele Trofeu al orașului Târgoviște „Pro arte poetae - Civitas Targovestae”, pentru lucrări publicate în 1984, poezilor Nicolae Dan Fruntelată și Romulus Vulpescu, iar în 1986 Marele Premiu „Moștenirea Văcăreștilor”, rezervat membrilor Uniunii Scriitorilor, a revenit lui Florentin Popescu.

Itinerariile spirituale s-au constituit în timp pentru invitați și participanți în prilejuri de documentare și cunoaștere a peisajului mirific dâmbovițean.

Evenimentele din decembrie 1989 au condus la o nouă viziune și abordare a generoasei idei de zămislire, cu două decenii în urmă, a ceea ce s-a dorit a fi o treaptă la mărețul și nemuritorul edificiu al culturii scrise, un modest și perpetuu omagiu adus dăltuitoarelor în cremenea cuvântului.

Din 1990, pe parcursul a peste un deceniu, edițiile Festivalului-Concurs au fost incluse în suita de manifestări culturale „Testamentum” care au trecut astfel în prim-plan. Au avut loc, de exemplu, spectacole susținute de actorii ai Teatrului „Andrei Mureșianu” din Sfântu-Gheorghe; concerte de muzică folk; serate muzicale; expoziții de pictură. S-au aniversat 350 de ani de la nașterea Stolnicului Constantin Cantacuzino; 250 de ani de la nașterea lui Ienăchita Văcărescu; aniversarea lui Ion Ghica (175); comemorările lui Vasile Cârlova (160) sau I.C. Vissarion (40).

Alt aspect relevant este cel al continuării constante a desfășurării Festivalului-Concurs neîntrerupt, an de an. În afara organizatorilor tradiționali au apărut nume noi: Universitatea „Valahia” Târgoviște, Fundația pentru Tineret, Societatea de Științe Filologice -

Filiala Dâmbovița, Cercul Militar Târgoviște, Casa Corpului Didactic, Primăria Municipiului Târgoviște, Consiliul Județean Dâmbovița, instituții teatrale ale Târgoviștei, case de cultură și cămine culturale din județ.

De asemenea, s-au reluat sau inițiat contacte fructuoase care au dus la participarea unor instituții centrale: Ministerul Culturii și Cultelor, Muzeul Literaturii Române, Radiodifuziunea Română, Uniunea Scriitorilor, Uniunea Artiștilor Plastici.

Ca și la multe ediții anterioare anului 1989, când o serie de edituri bucureștene, ziare și reviste literare acordau premii, în ultimii ani se alătură demersului organizatorilor edituri târgoviștene („Bibliotheca”, „Pandora-M”, „Macarie”, „Pildner&Pildner”) ziare și reviste („Litere”, „Curier”, „Dâmbovița”, „Jurnal de Dâmbovița”, „Realitatea dâmbovițeană”).

Un pas important pentru cristalizarea mișcării literare din spațiul de spiritualitate generic numit al Târgoviștei contemporane, a fost înființarea, în 2005, a Societății Scriitorilor Târgovișteni care cuprinde în prezent 120 de membri din Târgoviște și județ, membri ai Uniunii Scriitorilor din România sau ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști, mulți dintre ei fiind din alte centre culturale ale țării sau din străinătate. La activitățile organizate au participat o mare parte a membrilor SST sau alți scriitori ai spațiului dâmbovițean: George Coandă, Ion Iancu Vale, Mihai I. Vlad, Mihai Stan, Ion Mărculescu, Grigore Grigore, Doru Măreș, Victor Petrescu, Alin Zaharia, Tudor Cristea, Dumitru Ungureanu, Constantin Voicu, Florea Turiac, George Geacăr, Ștefan Ion Ghilimescu, Ioana Dana Nicolae, Alexandrina Dinu-Paraschiva, Daniela Olguța Iordache, Ioan Vișan și mulți alții. De altfel, din 2006, Societatea Scriitorilor Târgovișteni se află printre organizatori și printre cei care acordă premii Concursului.

Recitaluri deosebite au susținut artiștii: George Stoleru, Dan Claudiu Vornicelu, Orchestra de Coarde a Conservatorului din București, actorii Teatrului „Andrei Mureșianu” din Sfântu-Gheorghe, ai teatrelor târgoviștene, „Tony Bulandra” sau cel pentru copii și tineret „Mihai Popescu”.

În afara expozițiilor de carte și manuscrise ale unor scriitori, s-au vernisat în diferitele locații expoziții în cadrul Bienalei de artă plastică „Gheorghe Petrașcu”, cele ale Victoriei și a lui Marin Zidaru, a altor artiști plastici din Târgoviște, sau expoziții de grafică de carte semnate de Alexandru Coman.

În cadrul diferitelor ediții ale „Testamentului” și ale „Moștenirii Văcăreștilor” s-au dezvelit plăci comemorative, pentru cinstirea unor scriitori ca: Vasile Voiculescu (Bezdead); I.C. Vissarion (Costești-Vale); familia Ciorăneștilor (Moroieni); Ion Luca Caragiale (azi I.L. Caragiale, fost Haimanale); George Cair, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, Ion Heliade-Rădulescu (Târgoviște).

Pe lista cu numele juriilor și invitațiilor la diferite ediții de după Revoluție întâlnim nume importante ale literaturii noastre (cum de altfel au fost începând chiar cu prima ediție, cea din 1969). Dintre acestea amintim pe cele ale lui Eugen Simion, Fănuș Neagu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Alexandru George, Cezar Ivănescu, Barbu Cioculescu, Teodor Vârgolici, Mircea Constantinescu, Mircea Angheliescu, Florentin Popescu, Henri Zalis. Alături de aceștia și de alți scriitori din diverse generații și centre culturale ale țării s-au aflat, ca membri ai juriului sau invitați și mulți scriitori târgovișteni sau din județul nostru, care s-au afirmat deja în peisajul literar la nivel național: Tudor Cristea, George Coandă, Ștefan Ion Ghilimescu, Victor Petrescu, Grigore Grigore, George Geacăr, Mihai Gabriel Popescu, Nicolae Neagu, Dumitru Ungureanu, Doru Mareș, Mihai Stan, Theodor Nicolin.

Prin deschiderea și libertatea de exprimare de după Revoluție, demersurile organizatorilor au condus la invitarea unor scriitori români ce trăiesc în alte spații geografice (ne referim la Virgil Necula - SUA; Ștefan Sotir Dragomir - Germania; Alexandru Ciorănescu - Spania) sau la cei din Republica Moldova (acad. Mihai Cimpoi - președintele Uniunii Scriitorilor; Emilian Galaicu Păun, Iulian Filip, Janos Turcanu).

Trecând la organizarea propriu-zisă a Concursului, în ultima perioadă el a fost structurat pe trei secțiuni: cea de poezie, proză și eseu, la care s-a adăugat cea de teatru scurt, cu intermitențe, ceea ce a făcut ca el să devină cea mai complexă competiție de acest gen din țară. Au fost expediate multe lucrări, care au necesitat, conform regulamentului, o prejurizare care să cumpănească corect șansele celor care încearcă să bată la porțile afirmării.

Au fost premiați, printre alții, concurenți din Galați, Satu Mare, Timișoara, Bistrița, Slatina, București, Brăila, Giurgiu, Piatra Neamț, Iași, Târgu Mureș, Cluj-Napoca, Bacău, Oradea, Constanța, Suceava, Ploiești, Pitești, Râmnicu-Vâlcea, Focșani și alte centre culturale ale țării. Din această simplă enumerare putem trage concluzia că aria de cuprindere este, prin eforturile de ani de zile, remarcabile. Mulți premianți sunt din Târgoviște sau din localități ale județului nostru. De asemenea, au obținut premii concurenți din Republica Moldova (exemplificăm prin Trofeul Festivalului și Premiul special al Universității „Valahia” Târgoviște atribuit Olgăi Anghelici din Chișinău).

Continuând o inițiativă mai veche, din 1985, de atribuire a Trofeului orașului Târgoviște sau cea din 1986, în care s-a acordat Marele Premiu „Moștenirea Văcăreștilor”, după 1990, mulți ani la rând a fost instituit Premiul pentru Literatură al Municipiului Târgoviște pe care au avut cinstea să-1 obțină scriitori cunoscuți, cu legături de suflet în Cetatea de Scaun: Barbu Cioculescu, Mircea Constantinescu, Teodor

Vârgolici, Nicolae Neagu, George Coandă, Tudor Cristea, Eugen Simion.

Edițiile Festivalului-Concurs au fost larg monitorizate în mass-media (presă, emisiuni radio și TV) atât la nivel local, cât și central. Au apărut articole care relatau despre desfășurarea edițiilor sau promovau creațiile premianților în: „România Liberă”, „Evenimentul Zilei”, „Cotidianul”, „Dâmbovița”, „Jurnal de Dâmbovița”, „Realitatea dâmbovițeană”, „Zburătorul”, „Longitudini”, „Curier”, „Litere”, „Târgoviște”, „Contrapunct”, „Echinoc”, „Dialog”, „Tribuna”, „Sinteze”, „Climate literare” etc.

Posturile TV și radio locale au mediatizat, de cele mai multe ori, evenimentul. Remarcabil este faptul că mulți dintre premianți au debutat ulterior editorial, devenind membri ai unor uniuni și asociații literare, afirmându-se în peisajul cultural al țării. Mai mult, nu sunt puțini cei care lucrează în presă, susțin rubrici culturale, au absolvit studii superioare de jurnalistică, filologice sau în domeniul comunicării. Nu nominalizăm pentru a nu greși și a nemulțumi pe cineva.

Organizatorii în timp s-au preocupat pentru a asigura concurenților, dar și membrilor juriului sau invitațiilor, posibilitatea de a vizita monumentele și muzeele târgoviștene („Curtea Domnească”, „Muzeul Scriitorilor Dâmbovițeni”, „Muzeul Tiparului și al Cărții Vechi Românești”, „Casa-atelier a pictorului Gheorghe Petrașcu”, „Colecția Vasile Blendea”, „Muzeul de Istorie”), complexele monahice de la Dealu, Viforâta, Mănăstirea Cobia, Nucet și nu, în ultimul rând, Văcăreștii, iubit și cântat de poeți.

Am făcut o retrospectivă a drumului parcurs, timp de patru decenii, de Festivalul-Concurs „Moștenirea Văcăreștilor”. El s-a născut din dorința de afirmare a unor slujitori ai slovei scrise, dar și din necesitatea de a face cunoscută în rândurile scriitorimii, zestrea inestimabilă a acestor meleaguri de spiritualitate românească.

Iată de ce este o datorie de conștiință a autorităților locale de azi, a breslei scriitoricești dâmbovițene, de a duce mai departe acest festival. Concluzionăm excursul nostru sentimental, amintind cuvintele lui Nichita Stănescu:

„Toți marii scriitori ai acestei țări sunt urmași spirituali ai dulcelui Ienăchiță, cu toții fără nici o excepție sunt Văcărești și urmași de Văcărești.”

În sensul cel mai profund al operei sale, ce altceva a făcut Eminescu decât „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire?” Fondul creației lui Sadoveanu și Rebreanu nu este, în fapt, „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire?” Dar marii noștri poeți Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu, Labiș nu au îmbogățit uluitor capacitatea de expresie a limbii, slăvindu-și prin aceasta și nu numai prin aceasta patria.”

Victor Petrescu

**AURELIAN
TRANDAFIR****AURELIAN
TRANDAFIR**

Devenit tradiție, Memorialul „Aurelian Trandafir” împlinește nouă ani! O vârstă plină de emoții și gingășie, o vârstă când orice copil zburdă după fluturi. O vârstă când visam cu ochii deschiși, iar lumea ni se părea o bomboană spirtoasă pe care o puteam oricând sfărâma!

Nouă ani de amintiri, nouă ani în care nu am uitat să ne întoarcem către valorile care ne-au marcat!

La mulți ani, Memorialul « Aurelian Trandafir »

Elevii școlii noastre se pregătesc an de an pentru **MEMORIALUL AURELIAN TRANDAFIR.**

Îndrumați cu grija de profesorii lor, de bibliotecara bibliotecii comunale care-i poartă numele marelui dispărut aceștia reușesc întotdeauna să realizeze combinația dorită.

Reacțiile produse de mintea lor sunt cât se poate de artistice.

Am trăit și am trecut prin viața alături de Aurelian Trandafir.

L-am apreciat și acum, la ceas aniversar nu pot spune decât: „Îți faci simțită prezența și acum prin aceste momente de magie.

Pentru asta îți mulțumim Aurelian Trandafir.

În fiecare an la biblioteca comunală se desfășoară **MEMORIALUL AURELIAN TRANDAFIR. Anul acesta ne aflăm la a-9-a ediție.**

Acesta conține un program variat:

- pelerinaj la mormântul scriitorului
- date biografice din viața și opera marelui dispărut
- evocări ale unor persoane care l-au cunoscut
- concurs de creație literară cu premii
- concurs de desene
- program artistic susținut de elevi din comuna

Prozator, autor dramatic, publicist

Studii liceale la „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște, absolvite în 1955. Urmează apoi Facultatea de

Filologie din cadrul Institutului Pedagogic din Pitești. De la absolvire, profesor de limba și literatura română în comuna natală.

Debut literar cu schița „Bătrânul” în revista „Argeș” (1967). Revista „Amfiteatru” publică fragmente din piesa de teatru „Liniștea” în numerele din 1981 și 1982. Piesa este jucată de un colectiv al Teatrului „Tony Bulandra” al Casei de Cultură a municipiului Târgoviște, primind Premiul special al juriului în cadrul Festivalului concurs de teatru istoric de la Târgoviște (1982). A mai scris piesa de teatru „Vântul de noapte” (1981). De asemenea, primește premiul „Ion Luca Caragiale” pentru dramaturgie, în cadrul Festivalului de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” (1971), precum și premiul pentru proză „Ioan Alexandru Brătescu-Voinești” al aceluiași festival. Colaborează la „Argeș”, „Amfiteatru”, „Tribuna”, „Dâmbovița”, „Graiul Dâmboviței”, „Târgoviștea”, „Glasul cetății”. Publică proza „Dincolo de ape” în „Amfiteatru” (1983), care abordează același subiect ca și piesa de teatru dar într-o altă viziune. Apar de asemenea „Puștiul” și „Noaptea Claudiei” în antologia „Culorile pământului” (Târgoviște, 1970), precum și alte fragmente în antologia literară „Creneluri” (1972).

Editorial debutează în 1989 cu romanul „Liniștea”. Atât piesa de teatru cât și romanul au ca subiect epoca lui Matei Basarab, acțiunea desfășurându-se la curtea acestuia de la Târgoviște. Domnitorul valah, în ciuda contradicțiilor interne și externe, aduce „liniștea” atât de necesară dezvoltării și înfloririi culturii medievale.

Așezările, alcătuite din câteva căsuțe, urmau în-deaproape vadul Ialomiței; pe aici, o parte din oameni făcuseră vărării și cuptoare de cărămidă să-și fiină zilele și să ridice alte așezări omenești. Aveau lemne din belșug pentru cuptoarele de ars piatra râului, la doi pași.

Va fi fost pe vremea voievodului Vlad Țepeș, când pe aceste locuri au venit slujitori domnești cu poruncă să taie arbori pentru luminiș de pășunat hergheliile de cai, cum șopteau oamenii c-ar pofti măria-sa. Așa va fi venit un comis tânăr, pe nume Iani, și împreună cu ai lui au ridicat alte colibe, grămădindu-se către Ialomița, ca să aibă apa aproape și grajduri pentru caii domnești. Slujitorii comisului erau iscusiti în creșterea mânjilor, pe care-i hrăneau cu de toate ale câmpiei, dar și cu miez de nucă spre a le întări trupul. Și ei erau buni fierari căci, din câteva lovituri făceau o potcoavă pe care o zoărleau în hărdăul cu apă rece (unele erau de argint).

Pe pășunile din jur nu se aflau fântâni; arar, pe ici pe colo, se iveau ochiuri de apă, abia mustind, încât oamenii duceau armăsarii la vadul Ialomiței, până într-un miez de vară...Fusese secetă mare; o iapă era așa de însetată, încât a început să sape cu copita în pământ după susurul unui izvor, și azvârlind afară pământul, a dat de fântura lui, potolindu-și setea.

Spuneau oamenii bătrâni, că acei strămoși au săpat mai adânc, i-au ridicat ghizduri din lemn de stejar și așa o știu și eu, cu numele de Fântâna lepii. S-a lăfit vestea despre această fântână și era știută de însetații călători; într-o zi, pe vremea lui Vlad Țepeș, pe ghizdul ei s-a ivit o cană de aur. Ziua și noaptea cine trecea pe acolo, își potolea setea, îi prețuia frumusețea și își vedea de drum, după ce se închina bunului Dumnezeu.

Comisul Iani zâmbea de meșterul căinii de aur; el, prin oamenii săi, veghea s-o afle mereu acolo, căci ar fi fost în mare primejdie cel ce-ar fi îndrăznit s-o fure. Cine ar fi poftit să-și tragă ultima suflare a vieții în țepă sau în ștreang ?

Măria-sa venea rar, neavând vreme, la așezarea comisului Iani; își oprea armăsarul la pragul casei lui, și-apoi descăleca, să-și ude buzele cu oleacă de vin și mai mult cu vorbe, pe care le auzeau doar ei. De rămânea până la miez de noapte, un brâu lucitor se zărea în bătaia lunii, când pleca; erau potcoavele armăsarilor strajei domnești, făurite din argint.

Oamenii glăsuiau către muierile lor:

- Trece Măria-sa, vine de la fratele său, comisul Iani, și se întoarce acasă la Cetatea Târgoviștei.

Ei nu erau însă frați adevărați, ci frați de cruce. De la acest comis Iani, s-a îmugurit în legendă povestea satului Comișani.

AURELIAN TRANDAFIR

LINISTEA S-A STINS

Era toamnă. Norii sărutau pământul cu lacrimi reci de apă, vrăbiuțe supărate își căutau culcușul la streășina caselor. Cu emoție tristă urcam agale treptele spitalului dâmbovițean. Amintiri triste îmi forau sufletul; prea multe lacrimi, prea multa durere mi-au nins aici anii trecuți.

Deschid ușor ușa unui salon din care nu cu mult timp în urma plecaseră spre cer o ruda apropiată.

- Dumneavoastră? mă întreba o tânără asistentă cu chip gingaș și blând.

- Am un prieten aici, Aurelian Trandafir.

- Îl cunoașteți? mă întrebă mirată.

- Dumnezeu, e colegul meu, chiar așa?

Cu dulceața din privirea ei își întoarse capul și, zâmbind ușor, privi spre patul din spatele meu.

N-am mai scos un cuvânt. În patul acela alb, inconjurat de instalații sanitare, era el-omul și profesorul Aurelian Trandafir.

Avea privirea pierdută, glasul aproape stins, chipul parca nu-i mai semăna acolo, un trup firav, măcinat de boala.

Câteva minute n-am rostit nici un cuvânt. M-a rugat să-l iert ca nu poate vorbi prea tare.

- Ce mai e pe la școală?

- Bine, Aurel, te așteaptă copiii să le dai lumina din lumina ta.

- O! Domnul Rădulescu ne spunea mereu că acesta-i testamentul lui, ție și mie. Îți aduci aminte, oare?

- Lasă, Aurele va fi bine!

Atunci a zâmbit atât de trist, învins de destin. În tăcerea amara treceau clipele. Renăscut din propria-i tristețe a zâmbit ușor și mi-a zis ca-i mulțumit de băieții săi, Cristian și Marius, care și-au găsit rostul în viață, dar Bebe soția sa, e singura și muncește prea mult.

A întors capul spre dreapta și câteva lacrimi amare îi brăzdau obrajii supti de boală.

M-a luat de mână și m-a strâns cu o putere de care nu-l mai credeam capabil.

- Mă sting Ioane, mă sting! Am făcut și eu ceva în viață. Nu-mi este rușine ca am trăit. Am iubit școala, copiii, satul dar mai ales cartea. În perdeaua uitării ne vom găsi toți locul, Ioane!

Mă strângea din ce în ce mai tare. A deschis ochii mari, a ridicat puțin capul și aproape răstit m-a fulgerat cu cuvintele lui.

- Bă Ioane, ține minte, prietenii de ceară mușcă mai adânc decât căinii turbați. să te ferești de ei, Ionică. Eu n-am știut s-o fac.

N-am știut cum e să fii trăsnit sufletește, dar atunci am simțit curentul cuvintelor sale. Mi-a șoptit ceva, poate îmi spunea mai multe dar, pe ușă, au intrat doamna și băieții săi. Am părăsit trist salonul. Coboram încet. Ca un ecou îmi răsunau cuvintele lui: „în perdeaua uitării ne vom găsi toți locul”.

Atunci, pe treptele spitalului, s-a născut „Memorialul Aurelian Trandafir”.

Jos, la capătul coridorului, l-am întâlnit pe doctorul Mihai, prietenul meu din copilărie.

- Ce-i cu tine?

- Vin de la Aurică. Se cunoșteau

A înțeles ce vreau sa-l întreb. Cu o voce tristă, m-a privit în ochi și mi-a zis:

- Băiatule, tu crezi în Dumnezeu? Roagă-te și pentru Aurel.

A plecat imediat și m-a lăsat singur. Atunci am realizat că liniștea se va stinge și ca Aurelian Trandafir va fi pomenit la timpul trecut.

Doamne ține-l în dreapta ta.

Violeta Lămbescu
Biblioteca Comunală Comișani

Tableta de scriitor

Arta de a te simți bine cu tine și cu ceilalți

... Un reportaj cu emoția de gât... V-ați întrebat de ce mulți copii, cercetați *ce este* un oraș, își pornesc răspunsul cu „*un oraș este atunci când...*”? Nu-i aici doar candoarea vârstei. Copiii spun, firește, și lucruri trăznite – cum se tot căznește să ne convingă o stație tv. Dar, pentru a traduce – noi, adulții, – formula *este atunci când*, se cuvine să recădem într-un paradis pierdut. Intuiția, spuza de lexic accesat, onestitatea anilor puțini – poate și o mulțime de alte cauze – îi conduc pe prunci să *remarce* că orașul poate fi definit (probabil înainte de orice altă tentativă semantică) prin **starea de spirit** și nu prin mulțimea blocurilor-turn sau a hipermarketurilor.

Ultimii ani de viață mi-au favorizat pășirea prin urbe a căror celebritate copleșește chiar și cultura netedă a incușilor. Oh! N-am călcat macadamul care să-mi justifice răcnirea tăcută a zicerii *Vedi Neapole, e poi mori*. Cu obrazul meu de arab răspopit n-aș fi fost prea lesne tolerat de Cosa Nostra autohtonă. Mă alint cu gândul că acesta ar fi singurul cusur pentru care n-am coborât în *Cizmă*. Cu singura excepție a Parisului – aglomerare urbană superioară vizibil Bucureștilor – m-am *simțit* confortabil împăcat cu mine și cu ceilalți în cetăți *minuscule* precum Lausanne, Geneva, Rotterdam, Amsterdam, Strasbourg, Chamonix, Skyatos, Maastricht... Nu mărimea, nu arhitectura, nici cartea de vizită mi le-au fixat în memoria trupului și sufletului. Ele, cred, sunt dovezi că prin anumite orașe încă se mai poate trăi – cu mine, cu ceilalți. De ce ridic la fileu această chestiune? Pentru că, după opinia, mea, orașele **reușite** sunt acelea a căror *atmosferă* e convingătoare, prin particularități rafinate, subtil seducătoare sau duduioare, colcăioare, prin lenevirea violenței-de-gloată și prin acroșarea unei intimități permissive, prin zâmbetul public și prin non-prezența polițienească, dar mai cu seamă prin tolerarea concretă a *celuilalt*: știu, un filosof a decretat că „*L'Enfer c'est les autres*”. Păi, tocmai asta arăt, că pentru a nu fi un infern partenerul meu de viață, de trotuar, de restaurant, de instituție, de alee, de tavernă, de piață-de-pește, urbea cu pricina trebuie să-și asume răspunderea (capitală!) de a mă primi pe mine, pe ceilalți, de a mă accepta pe mine, pe ceilalți așa cum suntem sau cum ne-nchipuim că suntem. Aici e vorba de o stare de spirit, de atmosferă, de cupola unei liniști spirituale și trupești pe care, îndeobște, aglomerările fabuloase de cetățeni n-au cum să le mai garanteze... (A! Asta nu-nseamnă că pătimașii locuitori din Mexico City sau Tokyo sau New York... nu vor decreta că se simt perfect între zidurile lor multimilionare!...)

Totuși – e pilduitor că niște prunci neșcoliți declară că un oraș *este atunci când...* Pilduitor și fascinant și, îndrăznesc s-o afirm, adevărat.

... Capitalele istorice ale tuturilor patriilor actuale, cu grație, vai, atât de modificate!, desigur că-și recuperează, după puteri, după fonduri, gloria de odinioară. Târgoviște rămâne, cel puțin în muntea celor școlarizați, drept una dintre capitalele Valahiei. Dacă aceiași școlarizați ai României *Mari* ar păși prin urbe, desigur că ar fi îndrumați să viziteze

ruinele (reconfigurate) ale Curții Domnești și, firește, Turnul Chindiei, emblematic pentru oraș cam cum, (ne)convingător, ar fi Ateneul emblematic pentru București.

Așadar, orașul *este atunci când...* Când pacienții azilanți se simt în largul lor, ocrotiți și ocrotitori, pasionați și flegmatici și romanticoși, când aceiași au curajul să se sărute pe una dintre nenumăratele bănci învăluite în mister de frunziș, de cor dodecafonic al păsăretului ambiant, de lampioane care ascund patimi adolescentine și nu dezvăluie mai mult decât ar fi decent. Când pacienții azilanți tropotesc spre slujbe asigurate și spre colegi armonizați în năzuinți și competențe și spre locuințe, de curte, de cvartal în a căror intimitate să-și tragă sufletul și să poată dialoga civilizată cu familia sau, solitar, cu aparatele audiovideo sau cu animalele de companie. Când habitanții se adună spre a făgădui urbei un statut superior, o nouă grădină, un nou pâlc de copaci, o alee asfaltată și interzisă carburanților hohotitori. Când locuitorii pot să facă sex, să facă dragoste, să facă prunci – sper că s-a înțeles că înșiruirea mea nu-i tautologică. Când cetățenii își permit să voteze gospodari reali care să le gireze urbea. Când eu, tu, el, ea ne strângem clipele prețioase la vernisaje, prin biblioteci publice, prin atenee și cluburi unde se dansează foxtrotul sau valsul sau menuetul culturii *generale*, în absența căreia rămânem doar spitalizați orașelor-dormitor.

... Mi-am scuturat demult papucii de nisipul sentimentoid al con-viețuirii cu târgoviștenii. Strămutat aici (=acolo) prin decizii ale soartei și bulbucată spre adolescență printr-un alai inerent al vieții curente, privesc detașat, azi, spre o urbe care nu mai este – *în bine, în rău*, – târgul „*sârbesc*” al carelor duminicale, al copitelor răsunătoare, al curților pigmentate cu pomi și grădini, al celor șapte-opt automobile navigabile, al copiilor coreeni frustrați (dar gingaș de îngăduitor găzduiți la Mănăstirea Dealului) și plescăitori-de-plăcere la gustul pisicilor/câinilor sacrificați samavolnic... O urbe care și-a pierdut, în ritm dement, memoria culturală pentru că, PENTRU CĂ țara însăși, *europenizată*, tinde să-și piardă con brio vocea din corul unei originalități incontestabile. Aerul condiționat și legiunea mașinilor luxoase și fațadele (= patagoneze) ale unor vile nou-nouțe și firmele titrate într-o engleză-yankee discutabilă și diplomația mojică a unor nici țărani autentici, nici orășeni autentici care-și plimbă peste burți pandative sclipitoare și pe degete inele cu ștaif de bulibașă, deambularea statornică a celor fără viitor sau cu unul incert, vânătoarea de sex ieftin, peșin anunțată de siluetele pasagere cu ombilicul la vederea chiar și a orbilor, torpoarea agresivă a patrupedelor fără stăpân, manelismul generalizat prin megafoane de stadion sau de SUV îmbuibat, dialogurile stropșite într-o română de maidan televizat. Oh, știu, eu trebuia aici, acum, să *laud*, sau măcar să nu fiu coroziv, însă presupun că, măcar parțial, sinceritatea contează superior peste ditirambii ocazionali sau ocazionați.

Prin urmare, orașul *este atunci când...*

Mircea Constantinescu

Tinere condeie

Cultura dâmbovițeană între tradiție și inovație

IMAGINEA TÂNĂRULUI SCRITOR ÎN CULTURA DÂMBOVIȚEANĂ

Suntem de câțiva ani în Uniunea Europeană și încercăm să ne adaptăm la sistemele educaționale care ne vor alinia performanțele moderne, ceea ce vizează preocuparea pentru depășirea superficialității și a mediocrității prin aplecarea asupra valorilor sentimentale și a resurselor interioare ale tânărului creator de literatură, în raport cu schimbările fizice și psihice pe care le traversează.

Un criteriu artificial și convențional nu îl stabilește scara valorică ci viața însăși, privind:

- maniera de evaluare a creației literare în vederea consolidării unor juste judecăți asupra scriitorilor debutanți;

- dacă tradiționalul nu este exclus, el rămâne totuși preferința vârșnicilor și mai rar este piesa de rezistență a poezilor actuali; funcționează ca o oglindă contrastantă;

- iluzia autenticității nu este o garanție a reușitei artistice, dovada fiind narcisismul unor poeți și prozatori care manifestă puternice „forme de dilatare” a eului privind ostentația afirmării individuale.

Sunt cei care jonglează cu „expresii” poetice adunate din dicționare, hiarării, convinși de creația lor maladivă.

Sunt scriitori tineri care țin seama de părerea criticilor printr-o acceptare intrinsecă, dar am sesizat suficiența unor amatori de recunoaștere și afirmare ale căror puncte de vedere denotă intoleranța privind creațiile unor exponenți de avangardă în ascensiune.

Scriitorii și criticii de anvergură trebuie să le ofere posibilitatea logică de argumentare în scopul de a-și selecta singuri creațiile.

Deosebirea dintre criticul de profesie și cel amator, este că primul „întâmpină cărțile cu preștiința”, el trebuie să fie cititor și scriitor la rândul său pentru a fi capabil să stabilească diagnosticul corect al unei școli de literatură în sensul modern.

Sunt și poeți, scriitori, care, stimulați de laude, se extiază în ședințe literare, încercând o sistematizare riguroasă (unii), sau alunecând ambițioși spre abstracțiuni teoretice,

redundante (alții).

Excepție fac cei considerați ca fiind un fenomen episodic, trecător merit să fie luați în considerație din discernământ benefic spiritului și climatului lor creativ.

Cei care urmează să se impună catalogați fiind la o scară inferioară de valori, formează nuclee ideatice, o matrice spirituală, printr-un proces de interiorizare și identificare.

Ce este de fapt literatura și în special cea beletristică dâmbovițeană? Mândria că aparține tuturor, că este și a fost evocatoare a conflictelor de mentalități, de amintiri scrise ale celor care supraviețuiesc fluxurilor de conștiință, a celor abonați în timp, perfect actuali care nu au interdicții dincolo de ingeniozitate artistică ci manifestă evoluție constantă devenind parte integrantă a literaturii române.

Foștii și actualii elevi scriitori ai Cenaclului târgoviștean „Elena Văcărescu” sunt poeți și prozatori însumând 38 de volume proprii, fiind selecționați după rigorile impuse de Concursul Național „Tinere Condeie”, fertili, meditativi, făcând din poezie un act de terapie sufletească, pendulând între sublim și banal, căutând puncte de sprijin în aprecierile criticilor într-o recunoaștere a limitelor.

Ei știu că intriga unei cărți trebuie să aibă o consistență dramatică, construcție care să-i ofere un farmec deosebit.

De aceea trebuie încercată o diferențiere a nivelului de dificultate al creației lor vizând evoluția în timp, pregătirea, dragostea pentru cultură, fascinația pentru lectură și conexiunea dintre evenimentele trăite și motivația lor în timp. Astăzi trăiesc, pe lângă un sentiment de împlinire, teama că poezii tineri dâmbovițeni (cenaclști), deși transmit mesaje de sensibilitate și de talent nu sunt implicați în ambientul exigentelor de cultură în ziare și reviste decât temporar.

Este o lume amestecată între noi traversată de traume existențiale, de non judecăți estetice; este prea multă gălăgie în sufletele noastre?

Debutanții fac uneori pariu cu destinul lor literar, se încarcă cu o iluzorie încredere a harului lor, au tendințe de

inovare, de aici conflictul elocvent dintre un scriitor tânăr și cel care vrea să confirme și-și torționează harul la o vârstă între plus și minus.

Fie-mi îngăduit să adaug, din experiență, că spiritul de colaborare trebuie privit în sinele său largit, concret, de către profesor, scriitor sau critic literar prin aplecarea atentă asupra textelor de cunoaștere treptată, etapă cu etapă a evoluției tânărului poet sau prozator, care nu ni se dezvăluie întru totul de la început, deci trebuie receptat și sfătuit.

Deseori am asistat la conflicte „stimulatorii” între tinerii scriitori și mai vârșnicii lor într-ale slovelor, autori de volume, cunoscuți critici amatori care din „prea plinul lor” au demobilizat, neținând seama că un debut literar este un experiment demonstrativ emoționat. Este momentul susținerii lor spirituale, cu discernământ, cu suflet deschis, fără aroganță, sunt și alte forme de educație pentru a-i proiecta în direcțiile spiritualității sale cu relevanță evolutivă, nu spre renunțare.

Schimbul de păreri trebuie să le fie un ajutor, deși se defulează, uneori prin vorbe, cu încrucișări de dialoguri destinate să aproximeze imaginea tânărului scriitor, prin starea de inocență sau prin comportamentul lui de poet revoltat.

Dacă nu sunt educați în sensul libertății de creație, al tendințelor de inovare, tematică prin studiu îndeosebi, se vor alinia nu la o formă de delir poetic ci de luciditate.

Cunoașterea unui tânăr autor de poezie sau proză nu se face la prima

audiție, nici nu trebuie respinși, au și ei obsesia universului lor literar și al succesului care a primat și la începutul scriitorilor consacrați. Unde este înțelegerea, trebuie să-i pierdem?

Micul lor univers literar, va putea fi repetabil, elevii scriitori cenacliști, trebuie să știe că au energii vitale și talent, creația lor literară nu este comercială încă, dar are forță și culoare.

Scriitorii au anumite norme de viață, bazate pe talent și inteligență, pe deschidere spre cultură. Este un act de decență să rămâi între tinerii captivați de scris, de receptivitate și inovare în sensul realismului concret polemic, infuzați de proza actuală dâmbovițeană, și nu numai.

În concluzie:

Educația literară dâmbovițeană trebuie să capete

potențare maximă de informare și comunicare cu Cenaclul literar și Salonul literar al SST, prin care poeții și scriitorii tineri se interacționează cu personalități literare județene și naționale menite să le tempereze fanteziile și să-i ajute să înțeleagă substanța fundamentală a scrisului românesc.

Dar pentru atingerea acestui scop trebuie colaborare, e necesară energia și competența educatorilor lor, influența lor binefăcătoare.

Modestia și talentul înseamnă echilibru și virtutea unui adevărat cult al tradiției naționale.

Rămâne un subiect care îndeamnă la meditație.

Alexandrina Dinu

Coordonator, Cenaclul „Elena Văcărescu”

P O E Z I I

Jurnal eminescian

Călăuză peste rouă,
Îngerul din gând mă plouă.
Între codrii și izvoare
Omul se naște și moare.

Cântă stelele „Natura”,
Mi-acopăr cu vise gura.
Ramurile-mi ascund pieptul
Fac încă un pas cu dreptul.

Livia Corina Geacăr
Cenaclul „Elena Văcărescu”

Trup de rouă

Un înger
a semănat câte un răsărit
pe fiecare frontieră
dintre lumile blocate
sub realități vulgare.
Din gând în gând,
Un ochi de rouă
Conturează
Fantasma unui univers

Livia Corina Geacăr
Cenaclul „Elena Văcărescu”

Îngerii nu știu să înoate

Îngerii nu știu să înoate,
Ei nu se vor înțepa niciodată în scoici
Și valurile nu-i vor trage în larg
Iar aripile lor
Nu vor avea nicicând gust de alge și sare,
Îngerii sunt triști..
Căci ei nici măcar nu pot privi răsăritul
Sunt prea ocupați cu noi,
Să ne salveze când ne înecăm în nepăsare
Dar nici măcar în indiferența nu știu să înoate
Aruncă doar colace de salvare
Pe care uneori uităm să le prindem.
Îngerii nu au învățat să viseze,
Pot atinge cerul dar nu îl pot îmbrățișa
îngerii sunt proști!
Nu au curaj să se aventureze printre nori
Și să se îndrăgostească de pescăruși.
Îngerii nu știu sa cânte la chitară
Mai îngâna câteva note obosite la harpă
Uneori la orchestra din cer.
Îngerii sunt toți trași la xerox
Nu există nici Feți-Frumoși, nici Zâne nici balauri
Printre ei...
Îngerii sunt nefericiți...

Raluca Voicu
Cenaclul „Elena Văcărescu”

O străină am fost prin lume

N-am voit să schimb vreo viață, m-am luptat mereu cu mine,
Am trecut neobservată, o străină am fost prin lume !
Căutam mereu enigma într-o pânză de cristal,
Fără nimeni lângă mine, nu știam, n-aveam habar...

Rătăceam prin lumea toată căutând a-mi reveni
Însa-a vieții crudă roată s-a întors pentru a lovi!
O străină am fost prin lume și simțeam că am să mor,
Părăsită-n al meu vis...cui să-i spun că mi-este dor ?

Raluca Șuțel
Cenaclul „Elena Văcărescu”

Doi minus unu

Mi-ai spus ca sunt dezordonată
În comparație cu tine
Ei mi-au spus ca ești extrem de frumos
În comparație cu mine
Dar ceea ce nu ți-au spus
E că eu sunt viața
Iar tu mă urăști.

Andra Bucur

**Je frappe sans cesse à la porte
du Paradis**

Je frappe sans cesse à la porte du Paradis
Voyageur vaillant en rêve aussi qu' 'en réalité
Aux yeux clairs et la voix ravie
Qui donne mesure à ma chère liberté.

Mais le Paradis me semble un fantôme
Les anges gisant parmi les astres lointains
Fauchés par les pêches de l' 'homme...
Moi-aussi serai-je écrasée par les miens?

Iulia Davidoiu
Centrul județean de excelență literară,
Târgoviște

Bat neîncetat la poarta Raiului

Bat neîncetat la poarta Raiului.
Călător curajos în vis și realitate,
Cu ochii senini și calmul graiului,
Ce-l folosesc ca pe o libertate.

Dar raiul e pustiu în măreția sa.
Îngeri căzut-au printre stele,
Răpuși de păcatele grele-ale omului,
Răpus voi fi și eu cu-ale mele...

Iulia Davidoiu
Centrul județean de excelență literară, Târgoviște

Agonie silențioasă

Ochiul tău se desfăcea ca o portocală
din care copilul înger
sorbea cu poftă
agonizând silențios
între două zvâcniri de tâmplă

Radu Maniț

Ziua mea
e doar o zi obișnuită în care mă lovesc de in-
diferența ta.
Ziua ta
e cea mai frumoasă din an.
E atunci când păsările cântă mai tare
și toți oamenii râd.
Ziua noastră nu are importanță.
Ziua noastră e doar ziua ta...

Mădălina Nicolae

Ai venit la mine odată.
Sângera pământul sub tălpile tale...
Dar erai prea ocupat să observi asta.
Tu priveai dincolo de mine,
dincolo de ochii mei de ciocolată amăruie,
dincolo de trupul meu ce tremura în preajma ta...
Ai venit și m-ai întrebat:
« Unde e ea ? »

Nicolae Mădălina
Cenaclul „Elena Văcărescu” Târgoviște

În fiecare zi

Apa erodează în peșterile mâinilor mele ce zac pe
mal.
Tu rupi și când nu ești lângă mine, și eu mă fac că
nu-mi pasă
Și ajung să vorbesc ca o posedată de tine, de
trupul tău mâncat,
De mânușile negre pe care ți le pui în mână
În fiecare zi înainte să mă omori.

Florentina Drăgulescu

Nuditatea aparenței

Ecoul larg al clarului de lună
Izbește oglinda plină de idei.
O stea echivalează cu o minciună
În praful luminilor de sub scânței.
Astfel mă simt trădată totdeauna
De luna nopții mele de-ndoieli...

Doina Dimitriu

BIBLIOTECA "ION HELIADE RĂDULESCU" DÂMBOVIȚA

Târgoviște, str. Stelea, nr. 2, cod 130018 - Tel./Fax.: 0245/612316

E-mail: office@bjdb.ro, Web: www.bjdb.ro

Principală bibliotecă publică a județului, pune la dispoziția utilizatorilor un fond de peste 300.000 documente: cărți, periodice, materiale audio-video și documente non-publicații.

Servește interesele de informare, studiu, lectură, educație și recreere ale utilizatorilor din municipiul Târgoviște și întreg județul Dâmbovița, prin servicii care asigură accesul nediscriminatoriu la propriile fonduri (colecții și baza de date), precum și la alte surse, accesibile ei din exterior.

SERVICIILE

- Serviciul dezvoltare, evidență, prelucrare a colecțiilor, catalogare, organizarea cataloagelor
- Serviciul studii, cercetare, informare bibliografică, automatizarea serviciilor. Asistența de specialitate
- Serviciul relații cu utilizatorii
- Centrul de informare comunitară (C.I.C.)

Secția colecții speciale "Constantin Cantacuzino"

Fondul secției este compus din: cărțile donate de particulari; carte veche românească; carte cu însemnări manuscrise; fondul scriitorilor dâmbovițeni; colecția de manuscrise literare românești; ediții bibliofile românești și străine; ex-librisuri; colecția de cartofilie; microfilme (ale revistelor și ziarelor apărute de-a lungul anilor în limitele geografice ale județului Dâmbovița.

Filiale:

Filiala Micro IX (strada Avram Iancu, Bl. 17, Sc. C, Ap. 43) - Dispune de un fond de peste 6000 unități de bibliotecă din toate domeniile, predominând cartea pentru satisfacerea cerințelor de lectură ale elevilor;

- Organizează activități de popularizare a filialei, de animație culturală în școlile din micro IX.

Filiala "Chișinău" (strada Ion Creangă nr.82/1, Chișinău, Republica Moldova)

- Are un fond de 20 251 volume, din care 74 titluri de periodice.

Periodic, biblioteca organizează activități la sediu, în colaborare cu alte instituții culturale, dedicate principalelor evenimente ale spiritualității românești și universale.

PROGRAM PENTRU PUBLIC:

LUNI: 12-19;

MARȚI-VINERI: 9-19;

SÂMBĂȚĂ: 9-12.

Secția de împrumut pentru adulți

- Oferă cititorilor o colecție compusă din peste 70.000 de volume din domeniile: filosofie, religie, științe sociale, lingvistică, literatură română și universală, generalități, istorie, geografie, biografii.

- Practică împrumutul interbibliotecar.

- Pune la dispoziția cititorilor liste tematice de recomandare, de prezentare a ultimelor noutăți intrate în colecțiile noastre.

Secția de periodice "Elena Văcărescu"

- Pune la dispoziția cititorilor peste 11.000 unități de bibliotecă, (periodice) având 20 de locuri pentru studiu în sală. Organizează banca de date privind dezvoltarea economico-socială a județului Dâmbovița reflectată în presa centrală și locală. Alcătuieste "Anuarul Dâmbovița", punând la dispoziție, spre cercetare, publicații sau orice referințe despre lucrări existente în depozitul local.

Secția de carte tehnico-științifică "Nicolae Ciorănescu"

- Pune la dispoziția cititorilor un fond de peste 25.000 publicații din domeniile respective.

- Acordă referințe și informații de specialitate.

Secția de împrumut pentru copii "Ioan Alexandru Brătescu-Voinești"

- Funcționează într-un spațiu propriu (Bulevardul Libertății, bl. B 2, parter).

- Pune la dispoziția copiilor un fond de peste 40.000 de publicații specifice particularităților de vârstă și pregătire școlară.

- Colecțiile sunt organizate pe criterii tematice, în concordanță cu bibliografia școlară, cu cerințele de studiu și lectură ale copiilor.

- Fondul de referință poate fi consultat în sala de lectură, special amenajată.

Sala de lectură "Grigore Alexandrescu"

- Oferă spre studiu lucrări din toate domeniile cunoașterii (aproximativ 1 00.000 volume).

- Dispune de 30 de locuri pentru studiu.

- Pune la dispoziție materiale de referință, de informare bibliografică, de cunoaștere a tradițiilor socio-culturale ale colectivității.

Secția de artă "Nicolae Grigorescu"

- Colecția conține peste 7000 lucrări de estetică generală, cărți și albume din domeniul artelor

- Are un număr de peste 10.000 unități de bibliotecă, din domeniul audiovizualului (discuri, casete audio și video, benzi magnetice, CD-uri, CD-rom).

- La solicitare, în limita posibilităților, pune la dispoziție fondul de discuri și casete pentru împrumut.

„Moștenirea Văcăreștilor” MOȘTENIRE EUROPEANĂ

Un festival ca oricare, un festival – însă – cu totul aparte prin spirit, reprezentativitate, amploare. Un festival care leagă timpurile, culturile, personalitățile, punându-le sub semnul unității într-un „ceas hotărât al muzelor” (expresia e a lui Ienache Văcărescu).

Datorită acestei ediții a „Moștenirii Văcăreștilor”, în cadrul căreia mi-a revenit onorabilul rol de a fi președinte al juriului, Târgoviște, „târgul alb, tăcut și care acum o sută de ani era, nici vorbă, înecat în livezi” (după descrierea lui Călinescu din volumul *Gr. M. Alexandrescu*), a devenit un mod de legătură interculturală și intraculturală în sens că a adunat întreg spațiul spiritual românesc, concepându-l ca pe o parte a spațiului spiritual european.

Văcăreștii și tinerii autori de azi dintr-o geografie literară cuprinzând orașele și comunele de pe cele două maluri ale Prutului s-au pomenit pe cele două talere ale dreptei cumpene românești – valorice – reprezentând trecutul și prezentul în bine cunoscutul spirit testamentar al lui Ienăchiță Văcărescu: „Urmașilor mei Văcărești! / Las vouă moștenire / Creșterea limbii românești / Ș-a patriei cinstire”.

„Țărușul de argint” (L.Blașa) al acestei manifestări l-a constituit însuși modelul de interculturalitate pe care îl reprezintă – cu toate însemnele inerente pionieratului – Văcăreștii: Ienăchiță, Alecu, Nicolae, Iancu și mai încoace Elena. Căci în opera și personalitatea/personalitățile lor se produce un uimitor spectacol intelectual al liantelor temporale și spațiale: antichitatea greacă și latină se întâlnește – într-o propulsiune diacronică – cu clasicismul francez, iar acestea, amalgamate, cu preromantismul. Se edifică și un adevărat *Turn Babel* al limbilor, Văcăreștii cunoscând greaca, latina, turca, franceza, italiana, germana.

Datorăm Văcăreștilor o deschidere largă spre valorile europene, readuse cu nota lor umanistă generală pe sol românesc. Ienăchiță Văcărescu cunoaște bine scriitori și filosofi antici (Thales, Sallustius, Seneca), având și un învederat cult al antichității. Alecu Văcărescu scrie și în grecește, cunoscând poezia franceză din secolul al XVIII-lea și pe Petrarca. Nicolae Văcărescu îi citește pe Virgil, Ovidiu, Safo, Metastasio. Iancu Văcărescu deține o bibliotecă impresionantă de dicționare, manuale, traduce din

italiană, realizează versiuni românești ale mai multor drame clasice (Racine, Scribe, Voltaire). Nu mai vorbim de ultima reprezentantă a dinastiei, Elena, care este o poetă ce-și scrie opera în română și franceză, fiind și o prezență importantă în context francez.

Interculturalitatea Văcăreștilor s-a manifestat în chip concret prin conștiința artizanală, prin crearea unui sistem de versificație și – mai cu seamă – prin cultivarea motivelor literare universale: antice, anacronice, petrarchești, preromantice (mormintele, ruinele, nopțile, fortuna, labillis etc.). Sunt punți evolutive, diacronice spre Anton Pann, Eminescu, Caragiale. Motivele biblice, general-filosofice, îmbrățișate de romantism, sunt relevante. Iată două strofe din Nicolae Văcărescu, puse de Al. Piru în relație cu *Viața lumii* de Miron Costin: „Un pic dă nădejde d-aș ști c-o să-mi vie, / Și traiul mai dulce că poate să-mi fie, / Atunci și viața mi-ar fi doar mai scumpă, / Și așa ce-o trage n-aș vrea să se rupă. // Dar când de nădejde dă leac nu să simte, / Și nici cum să-mi vie nu-mi trece prin minte, / D-amor... nu e vorbă, dar nici dă viață, / S-au săvârșit toate... ah, rupe-te ață!”.

Beneficiind de acest model de interculturalitate, de dialog valoric european, Festivalul „Moștenirea Văcăreștilor” nu s-a limitat doar la tradiționalul concurs de creație pe genuri,

la recitaluri poetice, lansări de carte, vernisaje de expoziții de carte și pictură, întâlniri cu scriitorii și oamenii de cultură din județul Dâmbovița. S-a discutat, bunăoară, despre Heliade Rădulescu și „Sânta Cetate a Europei” în contextul general al „ideii europene” care i-a preocupat pe marii gânditori romani de la susnumitul Heliade până la Constantin Noica, cântecul de lebedă a fost chiar volumul *Modelul cultural european*.

Festivalul a avut loc și sub semnul unei conlucrări fructuoase între Societatea Scriitorilor Târgovișteni și Uniunea Scriitorilor din Moldova, între revista *Litere*, care are o subredacție și la Chișinău și revista *Viața Basarabiei*, între Biblioteca Județeană „I.H.Rădulescu” și Biblioteca Județeană „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Două autoare tinere din Basarabia au devenit câștigătoare ale concursului.

Au fost, prin urmare, niște manifestări care au adus încă o dovadă a unității spațiului cultural românesc.

Acad. Mihai CIMPOI

